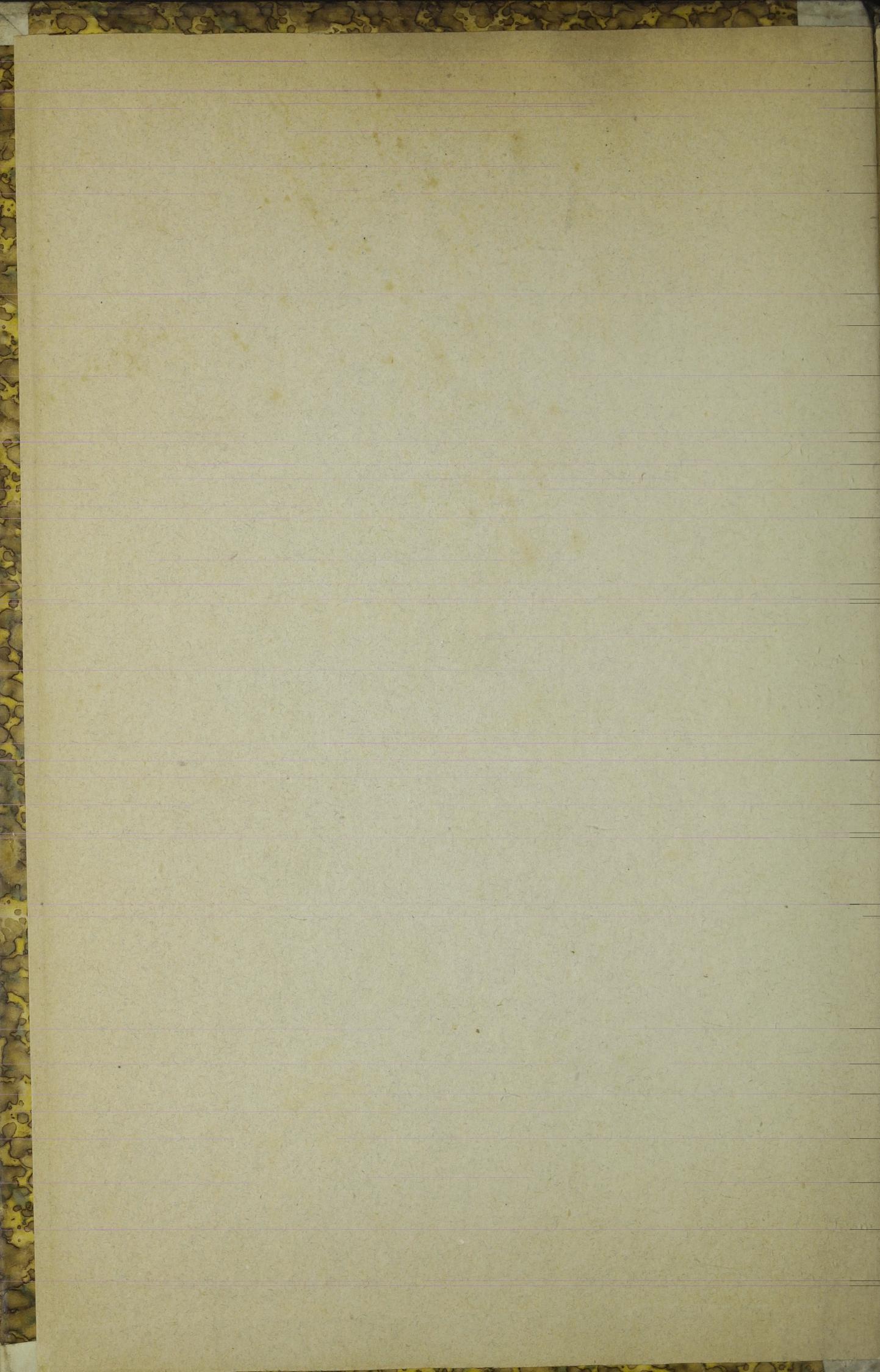
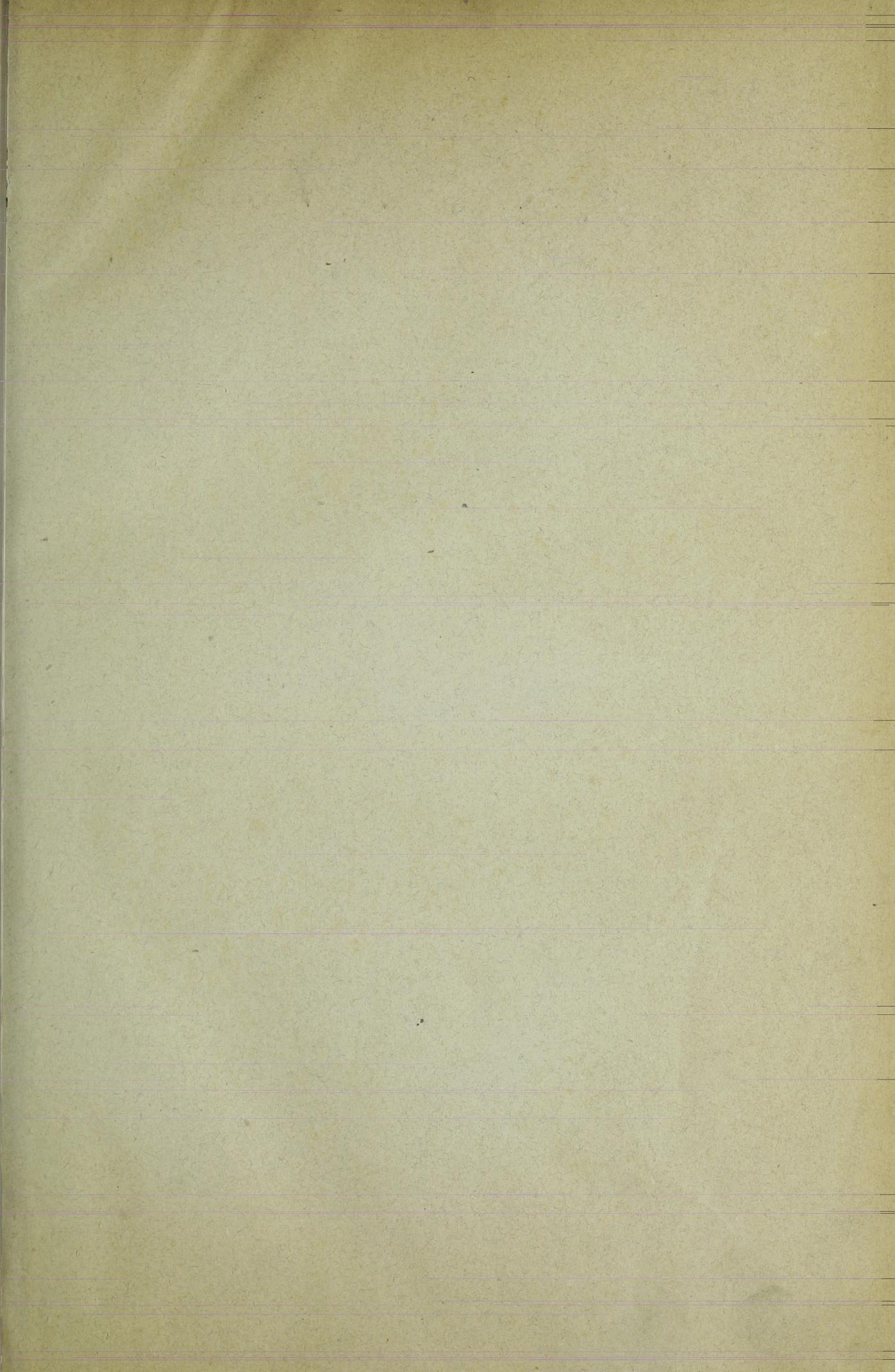

II
138139

Incunabel

E-S

28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

Opusculum in errores **A**nonarchie.

C Proemium auctoris.

Obili et clarissimo theologie doctori Anthonio Pizomanni Veneto. frater Henricus
institutor: dicte facultatis immensus p̄fessor: ac heretice prauitatis p̄ superiorē germa
niā inq̄stor. ab apostolica sede specialiū delegatus. ordinis p̄dicator. Salutem impes
tra fidei oīum saluatore. Petitis a me pauperculo equidē ingenio: ut aduersus Antho
nij roselli Aretini dogmata: dudum p̄ reuerendissimos patres ac dominos. N. Teruisu
nū antistite: tunc a latere legatum. ac. N. patriarchā dignissimū Venetiātū rē condēnata et incine
rata. aliquā solidam: fideicō consonam doctrinā conscriberem. Allegando hoc p̄ necessarium fore. ch
ip̄ aduersarij fautores videlicz doctrine roselli insultādi occasiōe sumūt: afferentes de facto poti⁹
q̄ de iure fuisse in tali condēnatione p̄fessum: cum nulla doctrina sit sine opposita replica ab iūcēda
aut refutanda. Verum amātissime doctor non bis de causis. Hos fines Venetiātū vt nō sit aggredie
sus sum: sed vocatus a generali ordini magistro: super cultum viciñissimi eucharistie sacramentū:
vna vobis cum ceteris q̄plurimis theologie ac sacroz canonuz doctoribus publica disputatio
ne coram p̄fato reuerendissimo patriarcha differere habui. aduersus eos qui illud sacramentū condi
tionali adoratione: colendū et adorandum omni loco et tempore pertinaciter afferere nō verentur. Lō
tra quem pariter errorē vestra sagacitas perlucidā doctrinā et talento vobis credito reliquit: quez
et in sudario repotū dum nō habetis: ytpote qui doctrinis sacris Thome angelici doctoris in fidei
ptectionem velut celesti nectare semp̄ iocundamini. Hoc ip̄m quod a iure petitis: innata vestra pie
tas ex scripturā facundia excellentiori stilo sensuq̄ litterarū explere potuisset. Non minus tamen
pijs vestris instantijs condescēdere cupiens: pauca aduersus rosell' dogmata collecta: vestre sagaci
tati vt ampliora excellentioraq̄ in posterum documenta superaddere valeat offero. Nouit enim ve
stra prudentia etiam de obstrusis fauorum mell' doctrinā pdicere mellit⁹ redolentem. Quare vt lu
beriori facultate ea p̄ficerem yaleatis: omniumq̄ obloquentum ora obstruans: eoz precipue: qui in re
prehensionē cōdemnationis prefate doctrine roselli facte a prefatis reuerendissimis patribus et osis.
sua ora impudice laxare nō verentur. afferentes minus iuste cōtra ip̄m rosellū fuisse processum: in ea
precipue parte vbi romanum afferuit pontificem sup spiritualia et temporalia nō habere uniuersalē
primatum et iurisdictionem. cum nō solum hoc ipsum afferuit. imo q̄ nec christus sup temporalia
actu vel potētia dominiū humanum habuerit ipsum etiam ynuersalem ecclie pastorem cesaree po
testati esse in seriorib⁹ in temporalibus afferere nō erubuit: addens q̄ et pilatus plenaz iurisdictionē
in christum ipsum occidendi habuerit. et q̄ nisi illam habuisset humanum genus per eius mortem
redemptum nō fuisset: cum alijs q̄plurimis annexis articulis erroreis. Et cum manifestum sit talia
plurimum eē a fidei aliena: quam et violare sacri testatur canones: quicunq̄ aduersus illam agit: que
mater est fidei. xiiij. di. h. i. et q̄ non solum iniustus verum et hereticus dices sit ibi discernit⁹. Ideo
ne simplicium corda callidis persuasib⁹ rosell' etiam per germanie partes ad quas se nostra ex
tendit inquisitionis auctoritas p̄ amplius inficiantur: cum per italie partes sufficiēter per prefatos
reuerendissimos patres et dominos prouulsum sit. Nos omnes et singulos qui peruersa dogmata ro
sellī penes se retinent: et in ysu et exercitio legēdi et disputandi non obstante predicta condemnatiōe
reuerendissimorū patrum habere voluerint: requirimus et monemus. ac monendo in virtute sancte
obedientie et sub penis in iure contentis precipimus et mandamus: quaterus deinceps a tali exerci
cio legendi et disputandi in fauorem et defensionem dogmatum roselli abstineant et codices igni tra
dant: Qd si difficile et damnosum hoc eis videretur ex tunc presens opusculum et correctorū et ad
uerso collectum penes se retineant: ut sic oppositis iuxta se positis diligenter studio perlustratis ve
ritas ipsa amplius innotescat. Si autem quod deus auertat nostrorum monitorum ac preceptorum
imo verius apostolicorum. immemoz aliquis extiterit et rebellis: sciat se sic rebellem contumacem et
inobedientem nobis: imo reuera ecclie sancte dei excommunicationis sententia innotatum. Quam
excommunicationis sententiam in talem sic inobedientem. contumacem et rebellem nobis. imo sanctis
fimo domino. N. pape. nunc vt extunc. et tunc vt exiunc eius contumacia exigente et iusticia requi
rente in hijs scriptis sententialiter promulgamus. Notificantes q̄ si quis permiserit se prefata sente
ntia innotari procedemus contra ipsum ad penas alias grauiores: et ad incurSIONEZ earundem prout
ius et iusticia suadebunt. Datum Venetijs vicefima tertia mensis Augusti: Anno domini. I. 4. 96.
pontificatus sanctissimi domini nostri pape Alexандri Anno. 7.

Tabula super duas partes opusculi fratris heric aduersus dogmata peruersa. d. Antonii roselli et permittitur questio in tructoria.

Vestio proemialis an potius ad theologos q̄ canonistas p̄tineat d̄ pa pali potestate diffinire p̄ modū doctrine determinat: q̄ licet auctoritatue diffinire poti⁹ p̄tineat ad canonistas eo q̄ canōes robur a: sumis pontifici bus recipiū: tamē p̄ mo dū doctrine diffinire que assertio canonis aut concili generalis vel legis-civilis sit vera et catholica: ap̄lī spectat ad theologos q̄ canonistas: qui si aliqui per eoz scientia aliqua ad fidē primitia discernit: h̄ tamē solū faciūt putat a theologis huiusmodi declaratio nes mediant. qd̄ tripliciter ibi p̄bas: et soluunt quatuor argumēta in contrarium allegata.

Prima pars ostinet. xx. argumēta catholicā Roselli obiecta et ab eo refutata tanq̄ falsa. Seruant autem in sua veritate et ostendunt falsitates Roselli.

Rimū argumētu sūdat sup̄ legale sacerdotiū qd̄ ex diuina omisiō habuit i sumo sacerdore dominū seculare et spirituale deuteron. xvij. Si diffi tile et ambiguū apud te esse iudiciū p̄spereris et. Unū et nouū necessario tanq̄ figurū correspōder. fundat etiā sup̄ eo q̄ papa platis certis ecclesiis vtriusq; po testatis iurisdictionē tribuit vñ et penes se h̄ vtrāq;. Impingit Rosel. in argumētu p̄fatū cū falsa solutiōne quod ostendit ex tribus.

Primo ex insufficiēti allegatione qd̄ nō pot Rosell ostendere nec ex veteri vel nouo testamēto: q̄ potestas imperialis sup̄ tpaliam p̄cesserit immediate a deo pro ut in papalis p̄tas a deo p̄cessit per collationē clauiu. Scđo ex falsa vñ q̄ ab eo cōmittit q̄ verissimū est q̄ imperator nunq̄ potest cōdere legē super tpalia sine auctoritate pape: vñ et sua potestas imperialis ab eo depēdet. Tertio ex falso errore quē pluri mū in suo opere p̄seq̄ videlicet asserēdo q̄ papa has beat dñnum sup̄ tpaliam inquātū ancillant̄ diuinis: als nō ostendit error esse ex lōga declaratiōe que tangit in secūda parte opusculi. c. ix.

Secūdum argumētu catholicū Roselli obiectu. Argumentū scđm catholicū obiectu roselli fundat sup̄ c. c. solite. de maio. et ob. vbi duo regimia seruant et exprimunt p̄ duō magna lumina diei et noctis. fundat et sup̄ ratione q̄ sicut solmūdū illuminat nocturnū tpe per lunā q̄ videlicet per se nō pot mūdū tūc illuminare. Ita pontificalis potestas cū per se nō potest exercere tpalem p̄tatez puta in sanguinis effusione tūc exequit per reges et p̄ncipes. Itē fundat et sup̄ alia q̄ h̄nū in d. c. solite. et de elec. c. p̄ venerabilē. vbi etiam notat Inno. q̄ reges seculi subsunt pa penō imperator: vnde et in veteri lege Reges per sacerdotes cōstituebantur. j. reg. viii. de samuele et belizo qui cōstituerūt reges sup̄ israel et siriā. tc.

Impingit Rosell. false Primo in eo q̄ dicit manere sub dubio: an per illa duō magna lumina debat due p̄tates intelligi eo q̄ homo. vj. die fuit creat: et luminaria c̄rita die. s̄z contra ipsum est canon exp̄esse loquēs. Scđo false ip̄tū dū dicit opatiōes lune depēdere a motore et angelo orbis lune et nō a sole vt ab ipsa luna qd̄ iterū falsū ē: vt clare vidē poteris in vero loco hui⁹ opusculi.

Eritū argumētu Roselli obiectu q̄ q̄ inferiora debet regulari p̄ superiora cū ad imaginem dei homo creat: ideo p̄tās imperialis a papali. tc. Itē sūdat sup̄ eo q̄ solus petr⁹ supra mare qd̄ mūdū significat: ambulauit ad xp̄m: vnde solus ipse potestas tem sup̄ mūdū a christo accepit.

Replica Rosell. nota falsa in quattuor articul. False replicat rosell. in quatuor. Primo cū dicit: h̄ vez fit q̄ inferiora debeant regulari per superiora: tñ imperiū terreno nō est traditū apostolico: qd̄ vtiq̄ falsū declaraf. xxij. d. i. celestis simul et terreni imperij petro xp̄s iura cōmisit. Item ad hoc longa discussio habebit vide in vero loco. Itē scđo falsa cū dicit q̄ etiam xp̄s solū habuit diuinū et nō humanū nec actu nec potētia qd̄ ad lōgū reprobaf in suo loco et etiā in secūda pte opusculi. c. i. Itē tertio falsa cū dicit vicariatus pape solū est in diuinis et nō in tpalib⁹. Quarto q̄ ponit duos vicariat⁹ in terris. Unū dū mūdo et i mūdo: vt i p̄eratoz. Alterū i mūdo sc̄z pape non aut de mūdo que singula ibi improbab̄ suo loco.

Uartū argumētu catholicū roselli obiectu sūdat sup̄ coes rationē q̄ dicit vñi⁹ cōrgis eē vñi⁹ caput. Et q̄ vñica est mī nrā ecclesia que nos regenerauit vñda baptiſmatis: ideo vñuz caput habebit. Et h̄ q̄ xp̄s institut̄ ecclesiam petro committēdo et suis successorib⁹. Lorzoboraf: q̄ in brachio nō in capite imperator inūgit. de sa. vñc. c. i. Itē q̄ regimē ecclesie est optimū et illud est monarchichū. Item fateſ Rosell. oia reperisse in extrauagāti Bonifacij. vñā sancta: quam tamē dicit se primo legisse postq̄ suum perfect tractatum.

Instantia rosell. cōtra argumētu ostendit nullā. Estimat rosell. soluere argumentū q̄ licet fit vñia mater ecclesia et vñi⁹ corp⁹ mysticū cui⁹ caput est mysteriale. papa tñ dicit q̄ i p̄eratoz nō subest pape i tē poralib⁹ nisi inquātū tporalia ancillant̄ diuinis: als nō. Lōtra h̄ habet spāle capitulū iſeri⁹ videlicet nonū vbi p̄batur q̄ sicut a deo oia tpaliam sunt p̄ducta i di honorē et boīs vtilitatē et nō in abusū et sup̄fluitatem ita semper ancillant̄ diuinis vel directe vel indirecte et aliū ponere vñsum in tpalibus vt Rosell. p̄tendit est ponere abusū: et sic poti⁹ debonestat imperatorē Rosell cū eū ponat vñi⁹ māmone iniquitatis.

Vintū argumētu sūdat sup̄ certos canones. vt vbi. xij. q. i. futurā ecclesia. habef. q̄ oēs catholicū risidet pape tanq̄ suo superiori. Item q̄ a nemine iudicari pot estiam in tpalibus nec a toto sc̄lio seu vñi⁹ ecclesia p̄tercīz de heresi. ix. q. iii. nemo. imo ipse papa de tota potest iudicare ecclesia et de ipso imperatore iudicat et ei⁹ sententias nullas esse declarat. e. q. iii. ipse fundat et sup̄ hoc q̄ papa et nō i p̄eratoz synodo representante vñi⁹ salē ecclesia auctoritatē prebet xvij. d. h. hinc etiam.

Replica Rosell. ostendit nulla ex quinq̄ falsis positionibus.

Nititur Rosell. cum falsis positiōibus soluere argumēta sibi obiecta. primo q̄ dū arguitur: q̄ omnes in ecclesia habet respōdere pape et nō cesari: qui etiā de clericis nō bz iudicare dicit q̄ hoc verū ē vñi⁹ papa

Clerici se de temporalibus non imiscent et sunt deo servientes: als vero de ipsius habet iudicare. Hoc autem ostendit esse falsum per discussiones trium difficultatum. An dominium papalium sit de essentia papatus? Item an licitum sit summo pontifici et clericis habere vsus et dominium rerum papalium. Item an tale dominium et usus temporalium diminuat statutum pfectioe eorum. In quod probat licitum est: et quod non diminuit de statu pfectioe eorum que oia Roselli omisit more ceterorum palpitationum in tenebris ambulantes. Est enim de essentia papatus habere dominium omnium terrenorum et sicut negare non potest se non esse papam ita negare non potest se non habere omnium papalium. Aliae falsitates patentes in loco suo per distinctiones super statu pfectioe: quoniam statim manet semper in animi pparatione licet non semper in actuali operatione. Item super distinctionem proprietatis et dominii regis quo ad proprium lucrum: quod sicut talis proprietas non est in clericis: vel quo ad alios ut utilitate et sic locum habet in clericis: et breviter lectori uenient ad minus quinque falsas positiones Roselli.

Rerum argumentum catholicum Roselli obiectum super reges et canonicis auctoritatibus quod ille merito sumus monarcha censeri dicit qui omnibus preest et nulli nisi de sub est qualis non est cesar sed papa. de maio. et obe. Solite: et cuius iudicium a papa dependet non eccliesi. xc vii. disti. duo sunt. Item quod et papa universaliter pastorem omnium et principatum super omnes ecclesias se retinere asseatur ut in proemio sexti.

Replica Roselli peccat in falso fundamento. **C**ultus et dicit omnia in argumento deducta esse vera sic intelligendo quod papa est summus mundi monarca in spiritualibus non in temporalibus: in quibus cesar maior est. Et addit quaedam giales euasione quam fabricauit ad subterfugium catholicas obiectiores dicentes omnes cano. qui loquuntur de maiestate pape super imperatores debet intelligi quo ad spiritualia. in illis enim presertim papa. in aliis non: nostra quod tractat fieri. capitulo declarando quod papa tale dominium habet: quod christi habere noluit et habuit saltem in habitu scilicet omnium temporalium et spiritualium: et quod tale dedit petro. ideo et sui successores habent ponuntur etiam alia contra ipsum vide in vero loco.

Eoptimum argumentum Roselli obiectum fuit ex plenitudine potestis cui non potest fieri additio sic nec defecit dominum in aliquo iurisdictione. unde et pallio vestit. licet spiritualia per se immediate exercetur. Spiritualia vero quo ad immediate executionem cesari committit: plenaria tamen iurisdictione sibi reseruata.

Roselli replica contra prefatum argumentum restitutur ut falsa vario respectu.

Contrario soluere suo constiuet falso fundamento dictis quod papa habet plenitudinem potestis spiritualium et in hoc nullus est secundus dominus in solidis. imperator autem habet papalium omnium plenum hoc enim est falsum si simpliciter intelligit id est sine commissione pape. Impingit etiam in nos falsum dum dicit nos habere pro fundamento solu illamrationem. quod papa habeat omnium papalium eo quod habet omnium spiritualium: quasi a maior. tanquam cui maius committit: etiam minus committit. Sed hoc est falsum quod hec sit nostra ratio sed alie nos cogunt ut pote collatio clavis et quod christus fuit potestas omnium que sunt in celo et in terra. plura etiam alia ibidem continentur in ipsum.

Ltaum argumentum roselli obiectum pax discovrat a priori. sicut enim super rationem est a maior ut posse: quod pape est missa cura aiap. Jo. vlt. Pasce oves tecum. Ideo etiam missa sunt oia sine quibus anima humana sine in spiritualibus suis in temporalibus virtute ducere non potest. Item quod papalia organica defulunt ad vitam hominis. p. politorum. Item fundat quod potestib[us] est secularium

cura a luce commissa. i. q. 4. quod probatur. et remotus est simplex quod nescit ecclesie secularia negotia ministrare.

Replica Roselli reprobatur in varijs.

Contra enim verum esse quod qui habet principale etiam habet etiam. hoc dicit intelligi nisi aliter fint deposita et quod habet est per canones et leges dispositio facta quod humane leges debet per principes et non per pontifices administrari. viii. di. quo iure. rev. di. si imperator. et c. duo sunt. et hoc ideo ne temporalia fint ipeditua spiritualium et ceterum. hec replica quod sit pertinet et nihil excludendum contra argumentum patet. quod loquuntur cano de immediata executione. quia sic sunt ipeditua papalia negotia spiritualium: non aut loquuntur quod papa non habeat vellem iurisdictiones spiritualium et papalium sive quo debuit aliquem textum allegare. sed hoc est sibi impossibile quare argumentum manet solidum. Plura alia deducuntur et Roselli in vero loco.

Onus argumentum Roselli obiectum fundat primo super iuramentum quod imperatores habent prestare summis potestib[us]. Ixij. di. tibi dico. et habent coronatione electione et consecratione vestrum subsum romani potestib[us] fundant et super eos quod de imperio ecclesia ad libitum disponit. cum de grecis transalpini in germanos. c. per venerabilem. de electo. Item quod iudicia ecclesiastica non possunt imperiali iudicio dissolvi. et quod leges imperatorum non sunt supra leges dei: et canonicas sanctiones tecum.

Replica Roselli contra argumentum est in omnibus suspecta.

Contra enim licet imperatores iurant et coronantur a summis potestib[us]. non tam recipiunt imperiali auctoritate potestib[us]. sed a deo mediante populo romano quod potest taliter praetare transferre in principem. istud. de iure naturali. sed quod principi. et sic etiam hodie fit per electores quod eligunt et consuetudine approbata quoniam tribuit eligendi. Addit etiam quod electores soli dat materiali id est determinante potest ad praetare imperiali. sed formale dat ipse deus immediate. A similis sicut in electione pape materiali dat electores. formale ipse deus immediate. Et dicit quod id fieret: etiam si papa eligeret personam ad imperium quod soli daret materiali et non formale. In quibus verbis vult quod imperialis auctoritas derivatur a deo immediate mediante electione electorum et quod sic etiam papalis auctoritas mediante electione cardinalium: que oia erronea sunt et a fide dissont et ibi in suo loco deducuntur. cum sit impossibile probare auctoritate imperiali derivari a deo immediate super personam electam ex aliqua scriptura veteri vel noui testamenti sicut probatur papalem potestatem procedere a deo immediate super personam electam nomine vobis ecclesie ut sunt cardinales electi: et hoc probat ex potestate clavium quam christus constituit per eum et suis successorib[us]. qui tale ius eligendi auctoritate clavium ediderunt. de electo. c. per venerabilem. Non sic inventum est de electione imperatoris et ei auctoritate aliquam scripture traditio. Item quod in illa collatione clavium suorum excessa etiam imperialis auctoritas super papalia et cohortiones seculares patet di. xxiij. c. i. vbi dicitur quod iura celestis et terreni imperii fuerunt petro collata: et hoc quo ad universaliter iurisdictionem non immediata executionem finit quoniam petrus iussus fuerat gladii querere in vaginam tecum. Plura alia notabilia ibi ponuntur. et quoniam ante Christi adventum romanorum impium etiam ex populi electione semper fuit tyrannicum et quod solu in linea christi mansit vera monachia.

Decimum argumentum catholicum roselli obiectum.

Lectores imperij recipiunt auctoritate eligendi ab ecclesia. quod ecclesia habet penes se. ratio quod nemo confert quod non habet. de c. di. iiiij. quoniam fundat etiam super eo. quod ecclesia reprobat et puniet et examinat coronationem: et s. tacta sicut c. venerabile de electo. Item fundat

ratione q̄ que pōt̄ iserio pōt̄ superiori, sed imperator
ministrat temporalia. ergo et papa. et cui licent maiori,
ra licent et minorae per venerabilem. qui filii sint legi,
git. rex. di. illud. ut vniuersum orbis imperium est per
nes vrbis summus patriarcham. verum q̄ hoc argu-
mentū parū a priori distat: ut etiam in replica p̄z cum
potius cōfirmat neganti precedens argumentum.

C Replica roselli est reprehensibilis in oib⁹ dictis.
C Nā dicit q̄ electores nō habēt p̄tātem eligendi a
sacerdotio: q̄ sacerdotiū dicit nō habere p̄tātem eli-
gendi in se. sed hoc q̄ electores habēt ab ecclesia hoc
est per quādā sequētiā. q̄ videlicet sūt de ecclesia.
Item q̄ non sit in sacerdotio p̄bat: per hoc q̄ papa
non potest priuare electores iure eligendi non uegli
gentes. De dñe sententie reprobantur declarando
q̄ ius eligendi non est in sacerdotio absolute consi-
derato: sed in clauis collatione in quibus vtriusq;
imperij celestis et terreni christus iura concessit. xxij.
di. c. i. Secundum claudicat q̄ q̄ papa nō priuat elec-
tores nō negligentes hoc est ex sua iusta potestate.
Qē collata a xp̄o pro veritate non ē vītātē. iij. Lop. xj.

C Argumentum. xj. Roselli obiectum.

Rgutū. xi. loco fuit ex v̄bis Bernardi. 5° li. de
ſider. ad eugenij. q̄ p̄ duos gladios xp̄s duas
ptātes intelligi voluit: spūale et secularē. Item fundat
sup oblationē magoz qui aurū xp̄o in quo regia defi-
gnat ptās obtulerūt suidatur et sup occretalē. vnam
ſāctā Bonifacij dicentis certe qui in ptāte petri tē
poralē gladiū esse negat. male attendit et.

C Replica rofelli multū detestatur.

C Inserius per tria capitula: quintum sextū: et septi-
mū improbans positiones rosell. q̄bus c̄tra p̄fatas i-
uebit auctoritates in argumēto sibi obiectas et preci-
pue per hoc q̄ nō licuit sibi nec alieui doctori licet pri-
uata sua auctoritate: corrigere et emendare in opinio-
ni varietate sanctorū doctorū dicta aut sentētias in
sacris canonib⁹ cōprehensiones vbi et declarat nō mun⁹
quando et qualiter et quis corrigere possit.

C Xij. et xiii. argumenta coincidunt.

Undan̄ enī sup canonē et rationē. xxij. q. viij
c. i. q̄ romanorū regnū aī xp̄i aduentū erat sine
lamine fidei et v̄surpatū vñ ab eis auferendū: et datū
gēti faciēti iusticiā: cuz dei perfecta sunt opera. xxij.
q. viij. c. i. et c. si de reb⁹. xj. q. i. relatū et. itē q̄ apostoli
statū post ascensionē xp̄i causas seculariū et xpianorū
terminabānt. Tredecimo fuerūt sibi plura obiecta ex
legali sacerdotio et lege nature. i quo sp̄ spūalia et tpa-
lia fuerūt p̄ sacerdotes et pp̄hetas gubernata vt a noe
et ei filio sem qui et melchisedech rex et sacerdos. Itē
et moyses q̄ iudicium spirituale et secularē exercuit: et
principes populi suspedēdo in patibulo Numeri. 33.
Et sic v̄sq; ad xp̄m qui cum rōne diuinitatis cōditio
fit mūdī: etiā ratione humanitatis ppter hypostaticā
vniōnem habet dominū omnium temporaliū et alle-
gatur glosa baymi.

C Replica rofelli annihilat in oib⁹ dictis.

C Nā iuoluit iura dñi status iuocetie: et iustor in
statu nature lapse q̄ dicut solū i cōi et nō ad p̄prietatē
ediisse temporalia q̄d factū ē q̄ in statu nature lapse
et iustis cōfsum fuit p̄prietas in dominio temporali
vñ Dens. xj. Qē in terrā quā calcauerit pes: vester erit
et abrahā cū loth diuiserūt terrā vñus ad dexterā al-
ter ad sinistram. Itē expulit iebuseo et chananeos
et introduxit israelitas et. Itē falsum q̄ dicit christiū
de statu innocētie suscepisse dñiū: q̄d falsum est. tū
et carnis, ppagatione. tum q̄ ementes et vendētes de
templo eiecit vide inserius. c. x. de dominij differentia

ad longū. Item errat de dñio christi in q̄do negat iē
rū vt sepe facit dñiū humanū ipsum non habuisse
nec actu nec potentia. et hoc vt petro et suis successori
bus valeat asserere nō fuisse humanū dñiū in tem-
poralibus conceſsum. Et breuiter oēa sex positiones
eius super duo insimul argumenta sunt false vide in
vero loco vtpote falsum de loculis quos christus ha-
buit dicens: q̄ ad hoc habuit et formā habendi pecu-
rias platis demōstraret. Utē est enī q̄ habuit: vt vi
am p̄fectionis et paupertatis nobis ostēderet: nō autes
ad hoc vt ecclesia et plati, pprium habere nō possent
modo quo supra tactū est. et nota q̄ heretici sepe hoc
capitulū. xij. q. i. habebat dñis loculos. sepe allegant
cu tamē. e. q. et causa. in trātrū sonat. vt. c. epi. et. c. ma-
nifesta. Itē falsum q̄ causarū secularium terminatio
nō possit fieri a papa et platis ecclesie. pp̄terea q̄ apo-
stoli solū pp̄ defectū iudicis secularis terminauerūt:
hīdī causas q̄ defectū vt dicit iā nō existit. Et ibi no-
tāt quō tales cause sūt i tripli differentia. Itē falsū
q̄ dominū et v̄sus temporaliū diminuat de statu p̄-
fectionis in clericis modo quo, pp̄prietas nō diminuit
vt etiā supra tactū sūt.

C Argumentū decimū quartū catholicum et Roselli obiectum.

Eges p̄ sacerdotes in veteri testamento sic et in
nouo fuerūt puniti, p̄ eoz sceleribus: vt dauid
de adulterio: et homicidio p̄ nathan. Samuel etiā re-
gem amalech in fructu cōcidit. Et saul regem quem
prius intronizauerat deposituit: vt. i. et. ii. li. Reg. habe-
tur. fundatur et sup. c. venerabilem. de eccl. de potesta-
te transferēdi reges et regna. et super di. xxij. c. i. q̄ po-
testas pape cuiuslibet ordinis dignitatē et gradus hī
instituere. Et beato petro terreni simul et celestis im-
periū iura cōmisiit christus.

C Replica roselli condemnatur in omnibus pos-
tionibus. dicit enim.

Q̄ et si verū sit sacerdotes reges redarguisse quo ad
officiū sacerdotiale in quo maiores fuerūt regib⁹: cuz
tū reges in regio officio erāt, pp̄betis maiores. Nec
replica est suspecta si intelligit immediata executionē
officiū imperialis includere majoritatē super papam
erit enim majoritas poti⁹ seruitutis q̄d dignitatis: q̄
sic pilatus potuit dici maior christo: qñ execut⁹ fuit
officiū presidis in christū. Pro quo ibi declaratur q̄
aliud est loq̄ de immediata administratiōe: et aliud de
immediata executionē tpaliū. et q̄ primū habet papa
per vniuersalē iurisdictionē loco dei. et secundū com-
mittit imperatori tanq̄ ministero. Itē declaratur q̄ il-
lā administrationē temporaliū quā dedit cōstantin⁹
pape nō fuit tradendo iurisdictionē vniuersalē cum
illā prius habebat a christo siluester: sed fuit ad libe-
ram administrationē quā ppter persecutionē inside-
lū nō habebat. Itē declaratur ex duobus: quō papa
pōt̄ imperatorem deponere qđ rosell̄ nītitur negare.
Declarat̄ et alia vtilia.

C Quintum decimum argumentum catholicum
roselli obiectum.

Auptas iniūcta aplis. Luce. ix. Nihil tuleritis
in via. postea fuit relaxata. qñ dixit: q̄ nō hī. ve-
dat tunicam et emat gladiū. vnde dominū temporaliū
seu eoz possessio, pbatur apud clerū. Item fundatur
q̄ et p̄ aulū vīctū laboribus quesivit cōtra mendici-
tatem. Itē et q̄ peupertas apostolis nō fuit iussa: sed
permitta. Itē asserere mēdicinatē esse de p̄cepto su-
diib⁹ et incidēt heretiz manicheoz et iuliani apostate.

C Replica Roselli reprehensibilis in suspecto et
falso dogmate.

Nam replica in uno est suspecta. in altero falsa. **S**uspectum est quod paupertas fuerit tamen tempore passionis relaxata: eo quod tunc gladio pugnare non licuit. licet dixisset: qui non habet videntur tunica et emat gladium. unde regulam mutavit per persecutionis: et alia pacis. Falsa cum dicit paupertate: de precepto christi apostolis fuisse inducta. Pro quo ibi declaratur due questiones. Prima: An apostolis fuit introducta possessio pecunie et rerum mobilium. Secunda: An eis possessio rerum stabilium fuit interdicta. Et primum quidem non: quia pecunie ponebantur ad pedes apostolorum. Secundum pro illo tempore vendebant: quia transacti erant fideles ad gentes. Item exponitur Actuum. iii. Argentum et aurum non est mibi. quia sum glo. habuit quidem sed non ad manus. Item declaratur quod hec nihil contra papalem potestatem concludit. quia et si petrus cum apostolis in paupertate conueniebat: tamen in iurisdictione omnium temporalium et spiritualium dissimilis erat: eo quod sibi soli claves tradite fuerunt plena alia continentur.

Contra argumentum. xvij. catholicum cum. xvij.

Undatur super rationem. An papa habet dominium super temporalia: aut non. si non sum aduersarium. tunc manet in temporalibus alteri subiectum. sed hoc est falsum: quia deinde crimine heresis nulli iurisdictioni subest et supra patuit xciij. di. satis evidenter. fundatur ad idem argumentum super aliam rationem consimilem. In temporalibus autem papa cum imperatore aut sine imperatore habet dominium. non sine quia non habet immediatam executionem et coactionem causarum secularium quod patet cum imperator pro hoc sit datus in ministrum ecclesie. ergo habet cum imperatore dominium. quo stante. aut ergo erunt aequales. aut inequaes. non aequales ut patet etiam in aduersarium: quia in casu quo sum eum tamen super spiritualia habet papa dominium: et imperator super temporalia cum illa differunt sicut aurum et plumbum sol et luna. c. solite. de elec. ergo manent inequaes. Quo iterum stante. aut ergo subalternatur imperatoria potestas pape. aut econverso. cum oporteat unius ex duobus concedere. quia in habentibus ordinem et similiem oportet denieren ad unum principium a quo omnia dependent. unde et demonstratur unus deus. de summa tri. c. et ph. xij. metaphysice. Et quia non subalternatur potestas pape imperatori. sed potius econverso. ideo sicut papa superioritate tenet ex parte dei cuius vices gerit. ita imperator suum dominum habet recognoscere a deo mediante suo vicario. faciunt ad hoc optime. xcij. di. duo sunt. ibi. Nostri. itaque inter haec ex illorum rependere iudicio. non illos ad tuam posse redigi voluntatem. et eadem vi. si imperator. ibi. discere conuenit non docere. fundatur etiam super hanc rationem. quia oportet omnes in ecclesia unius esse propter unionem indissolubilis caritatis. De summa tri. damnamus. unde et christus: volo passer ut unum sint sicut et nos unum sumus. que quidem unitas non erit. si alteri temporalia: alteri spiritualia erunt commissa. Item ad idem decimo septimo loco fuit roselli obiectum. Quia scriptura clamat: quod in innumeris locis. tam in veteri et novo testamento christi esse dominum uniuersorum et iudicem. unde et summarie ecclesia canit in introitu missae. Ecce dominus et regnum in manu eius et patrum et imperium. Item super rationem fudatur. quod cum sit deus et homo: ita omnium spiritualium et humanum. extra deum. tri. c. h. i. unde hebrei. Lestitutus est heres uniuersorum per quem fecit et secula. Uerum addidit roselli plures alias auctoritates putatas leviter pos-

se solviere. quod tamen minime fecit: ut patet in solutione.

Contra replica roselli reprobatur per discussiones duarum difficultatum.

Dicit oia esse vera dum papa non se imiscet temporalibus quod tunc tanquam filii summi regis censetur. sed si se imiscet: cum ipsa temporalia sint cesari subiecta: tunc est imperiorum inferiorum. Item dicit. si se imiscet in quantum considerat in eo divinalia auctoritas adhuc non est imperiorum inferiorum: et sic intricat sua via. Sed pretendit dicere si se imiscet temporalibus in quantum desertiunt diuinis: tunc non est cesari subiectum. et hoc dicunt ut sepe tangit in peculium. pcedit ex illa falsa opinione quod assertum temporalia servire ad duos fines. ad diuinam. et ad aliud fine quem nunquam exprimit: quod si exprimeret dicendo temporalia ad tempore fine ut talis usus sit debet esse sine peccato et non abusus deseruit per indirectum etiam ad diuinam ne imperiorum iniuria deo villicus iniquitatis seu iniquis dispensator. unde refutatur replica roSELLI in suo loco per duarum difficultatum discussioes. videlicet: An papa imiscendo se secularibus negotiis facit diminutionem status sue perfectionis. de quod est tangitur. Et secundo: An temporalia soluta ut diuinis ancillantur maneat pape subiecta. ubi remittitur discussio ad capitulum.

Contra argumentum catholicum roselli obiectum.

Fundatur super certas auctoritates sicut precedentia argumenta. ut Math. vlii. Data est mihi ois patrum. et quod in nomine iesu oportet electa genu et breui. quod dominus exercuit utramque iurisdictionem diuinis verbis et factis punivit videntes et enentes de templo eiusdem. i. q. iij. ex multis. et c. vendentes. fundatur etiam super rationem sumptus ex Daniele. ii. sup statuam: cuius pedes lapis. i. christus de morte virgineo. absclusus: percussit pedes. i. ultimum imperium romanorum reprobauit. quod factum non fuisset si aliud imperium per christum non fuisset introducendum. Item quod coram pilato christus se numerum regem negavit. vii et pilatus titulus regio nomine crucis supposuit. Item imperator est de grege petro commisso. quod sub eius patre: et cetera filia.

Contra replica roselli nihil est argumentum includit.

Quia se breui expedit roselli estimatas solviere per hoc auctoritates allegate sunt intelligende de patre christi spirituali et diuino non humano: cum illud sum eum non habuit christus unquam: nec in actu: nec in potentia. quod dictum sepe in tractatu reprobatum est in potentia habuit. non aut actu ne redemptionis opus impediretur. Reprobare etiam nimirum iurisdictionem quam christus exercuit ejusdem ementes et vendentes: dicentes quod ibi exercuit officium ostia tristis. Non valet. quod plena iurisdictione habuerat christus per tunc sicut et nunc habet exercere aut in sanguinis alieni effusione illa noluit quod propter sanguinem effundendem per aliud voluit. In tempore etiam illa exercuit ut ruinas synagoge expulsa sacerdotum procedere demonstraret sicut nunc ecclie.

Contra decimum nonum cum. xx. argumentum roselli obiectum.

Undantur super fortissimas rationes: videlicet super iuramentum primo postum ab imperatore in bapti simitate in quo se regno christi vicario suo commisso submisit quod ad aie et corporis bona patris vite et future quod sunt bona temporalia et spiritualia: sicut et ceteri fideles. Fundatur et super secundum iuramentum in coronatione postum in quo primus ratificat cum sit fidelitatis iuramentum in defensione ipsius regni christi et sui vicarii. vii in temporalibus non se maiore vicario christi estimabit nisi fruole fundatur. xx. argumentum super iura imperij. quod etiam vel ab ecclie depedet. vel ab ipsis electoribus. Primus oīno procedere oportet: quod est ab electoribus ut roselli estimatus depedet adhuc ab ecclie depedet cum ipsis electoribus tale auctoritate ab ecclie receperit. Sunt et alia ibi argumenta conscripta proprie quod si fideles deberent in temporalibus

Huius imperatore recognoscet ut domini: tunc irritu saceret
pmu iuramentu in baptismo p̄stitu. Qd qz absurdus
est assere cū etiā nemo possit se alieno dño subiçe sine
licetia pm̄i om̄i quē nos h̄ dicim⁹ xp̄m i suo regno z̄c
Roselli replica iterum breuiter se expedit z̄c
bil concludit.

Estimat p̄cedētia fuisse hm̄oi argumēta soluta.
Lū aut̄ vt patuit ei⁹ solutiones ex falsis fundamētis
pcesserūt vt iā in sc̄da parte opusculi patebit: z̄c. ta
ctū aliquit fuit. ideo replica sua nulla. Solū ad vnum
sibi obiectū se limitat: dicēs qz cuz dicif. qz nemo sine
licetia sui pm̄i dñi possit se alieno dño submittere: vt
christian⁹ christo z̄ suo vicario iurat⁹ in tpalib⁹ z̄ spi
ritualib⁹ i baptismō: nō p̄t se subiçere ampli⁹. dño
impator. eundē vt dñm in tpalibus recognoscere z̄ nō
vicariū christi. R̄ndit qz verū est qz nō p̄t sine licetia
christi alieno dño sez diuino aliqz se obligare. Sz qz
dñiū cesaris ē tpale: iō p̄t se christianum obligare
cesari: eūdē vt dñm recognoscere: nō faciēdo irritu
pm̄u iuramentuz licz nō possit se a diuino dñm christi
z̄ ecclie alienare. In qz r̄fōne multū rep̄hēdit: eo qz
ex falso fundamēto pcedit videlz. qz christ⁹ nō habuit
dñiū tpaliū nec in actu nec i potētia. vt iā clari⁹ pate
bit recitādo sua falsa fundamēta p̄ sc̄da pte opusculi.
CSecunda p̄ opusculi habet vndeclim capitula ōtra
vndeclim falsa fundamenta roselli.

Nincipit tractare de fundamēntis ro
sellī ex q̄bus pm̄isse ei⁹ solutiōes in
destructionē vt estimauit argumēto
rū catholicoz pcesserūt. quoz pm̄uz
est. Qz ideo cesar roman⁹ sc̄lari⁹ rep
z̄ caſarū recipit dñiū immediate a
deo z̄ nō mediante suo vicario. imo
ipm vicariū: eē in talib⁹ iferiorē cesarie ptātē: eo qz licz
xp̄s inquātū de⁹ habuit dñiū sup tpalia: inquātū tñ
hō nō habuit hm̄oi dñiū: nec in actu: nec in potētia.
z̄ h̄ quo ad. c.i. h̄is tres ptes. argumētatiū. declaratiū.
z̄ resolutiū. Itē sc̄do qz tale dñiū nō suī hu
manū: sz solū dñiū. z̄ ipse xp̄s tale dedit petro z̄ eius
successorib⁹ qle h̄uit. iō z̄ papa nō h̄ nisi dñiū dñiū
z̄ nullo mō tpale. qd qdē est impatorī cōmisiū a deo
immediate: z̄ h̄ quo ad. c.ii. eo qz in. ii. c. ipugnat rosell⁹
error dñ nō vult qz p̄ duos gladios apud xp̄i discipu
los recōditos: sup qb⁹ z̄ xp̄s dixerat: Sufficit. Luce
xxii. debeat intelligi due ptātes sp̄ualis z̄ tpalis. z̄ h̄
quodlibet caplī etiā tres ptes. l. argumētatiū. de
claratiū. z̄ resolutiū. Quartū erroreū fundamēntū.
Qz pilatus habuit ordinariā ptātē xp̄m occidēdi: licz
suerit cōditor mūdi. z̄ h̄ silt mō in sui destructionē
tres ptes. l. argumētatiū. declaratiū. z̄ resolutiū.
Quītū qz romanū impiu⁹ etiā aī aduentū xp̄i suī a
deo vt iā p̄sū z̄ diuina volūtate ordinatū. Vñs fili
modo ī sui destructionē tres pm̄issas partes. Sextū
qz immedīate a deo pcesserit sic ab initio: ita z̄ iā v̄sq i
finē mūdi: z̄ h̄ h̄ caplī q̄tuor documēta. Septimū ē
p̄cedētū declaratiū sup h̄ qz monarchia vrbis sēp
suit aī xp̄i aduentū v̄surpata: z̄ dedicif h̄ ex genealo
gia z̄ cathalogo p̄ncipū romanoz. Octauū caplī in
fringit positionē roselli de p̄sūtate īperij ad papatū.
Nonū destruit ei⁹ positionē sup eo qz tpalia cēsent
sub ptāte pape īquātū dignis famulant. al's nō. De
cimū clūdit aduersus eu⁹ qz papa dz̄ astringē impa
torēad iuramentū fidelitatis prestandū.

R̄mū fundamētū roselli destruit q̄tuor rōni
b⁹: qb⁹ p̄baſ qz ea qz sūt dñitati h̄nt attri
bui iſpi h̄umanitati xp̄i p̄ coicationē ideomatum. vñ si
dñiū creaturaz attribui⁹ dñitati xp̄i: etiā attribui⁹

ei⁹ h̄umanitati: vt sic dñiū xp̄i sup mūdu frenū dicat
fuisse nō solū dñiū sz̄ et h̄umanū. Probaf z̄ ex eo qz cu
ea qz h̄umanitati sūt z̄ erāt vt ipsa xp̄i passio. d̄bebat at
tribui dñitati. a fortiori ea qz dñitati erāt h̄umanitati
at̄ebuebāt. Et q̄re n̄ i actu: sz̄ solū i potētia taledñiū
xp̄s sic h̄re voluit: ibi declaraſ varijs medijs. In solo
nib⁹ deniqz argumētoz roselli p̄ plā notabilia ū eu po
num. ex qb⁹ false allegatiōes ei⁹ i dicti euā gelic̄ rep
bēdunt. allegādo dictū xp̄i ad pilatū. Regnū meū nō
ē d̄ b̄mūdō. Silit z̄ glo. Lri. quā trūcat̄ allegat̄. Itē
quo diuiniū donuniū nō fecit oia coia: z̄ quo hoc re
ritatem habuisset in statu innocentie.

Contra secundū fundamētū roselli.

Ecūdū fundamētū roselli i. i. c. destruit p̄ cla
ra expositionē doctoz sup duos gladios ap
pud xp̄i discipulos recōditos: sup quos xp̄s
dixerat: Sufficit. qz p̄ eos debeat due ptātes intelligi.
Destruit etiā p̄ declarationē difficultat̄. An sanctoz
doctoz dicta: vel s̄rias etiā in sacris canōib⁹ cōphē
sas possit aliqz p̄uatus doctor sua p̄uata auctoritate
corrigē z̄ emēdare i opinionū varietate. Dic ēt decla
raf. qz possit: z̄ qñ z̄ ql̄. Itē qz ex tripli circūſta
tia. puta cū dēminatiōe ecclie: vel aliqz icōcussa rōne
vel sacre scripture d̄firmatiōe: nō refutarūt sei docto
res correctōes fieri i eoz dicti. Itē rep̄hēdit rosell⁹ qz
nullū illoz modoz seruauit. imo cūctos quos i sui de
fēsiōne canones allegat: ad alienū sensū retorqt̄: oīno
defēdē volēs: qz p̄ duos gladios nō debeat due ptātē
z̄ vicario xp̄i intelligi. Mētē sei Bernardi z̄ decre
talē Bonifacij. vñ sc̄m. vide i tertia pte. iii. c. qz coi
cidit cū. ii. c. vñde blasphemus in sp̄u sancto. vt viola
tor canonū. xxv. q. j. rosell⁹ rep̄hēditur.

Contra tertīū fundamētū roselli.

Ertiū roselli fundamētū otinet qz dñiū tpas
liū qd asserit apud papā sit solum sp̄uale z̄
nō tpale. Lui⁹ falsitas oīdiē in. iii. c. ex des
claratiōne difficultatis sub eisdē terminis: An pape
dñiū in tpalibus z̄ corpib⁹ sit sp̄uale tñ. vbi ex tri
pli rōne oīdit̄ ipm dñiū eē tpale secūdariō licz p̄n
cipal sua ptās sit sp̄ualis. Et sumun̄ rōnes ex tripli
z̄ cōpatiōe sp̄ualiū z̄ tpaliū adinuicē p̄mo dñiderādo
eoꝝ p̄ductionē. Sc̄do eoz ordinationē. Tertio eoz
motionē z̄ actionē. In tertia etiā parte caplī soluunt̄
argumēta roselli z̄ rep̄hēdit ei⁹ falsus intellect⁹ su
per auctoritatē Bernardi ad eugenīū de duob⁹ gla
diis reposit̄ apud discipulos xp̄i. Lu. xxi. vide. c. iij.

Contra quartū fundamētū.

Undamētū quartū qz pilatus habuit ordi
nariā ptātē xp̄m occidēdi. z̄ nisi illā habuiſ
set: h̄umanū gen⁹ p̄ xp̄i mortē redēptū non
fuisse. Destruit multipli respectu. pm̄io qz ordinaria
ptās pcedit ab eo qz h̄is ordinariā punitiōne iferre. illā
āt h̄is iferre i quē delictū ē oīmissū. Hoc āt de⁹ fuit z̄ nō
tiberi⁹. Hoc ēt p̄ leges oīdit̄ qz illū iudicē ordinariū
cū ptāte ordinaria statuūt qz ordinariā punitiōne p̄ de
lictō i eū oīmissō iferre p̄t. Itē ipē tiberi⁹ cū pilato p̄
se obnoxij erāt i illa punitiōe z̄ ade delicto. nec pilati
sua i mortē xp̄i ex itētiōe ferebat sup redēptōe: h̄ua
ni gñis. Itē qz d̄lictū ade fuit vle nō potuit ordinarie
pūri nisi ab eli dño vt ab ipso do: qz sic illā mortē īno
cētissimā ordinariū i satisfactiōe v̄lis delicti. Itē qz
z̄ xp̄s dixerat. P̄cipē mūdi nullā h̄re iurisdictōe: i eū
vt ibi Joh. xv. Uenit pn. mū. hu. z̄c. Itē qz xp̄s nūqz
senio defecis̄z cū ipē h̄uit ptātē poneāt alaz sua z̄ ie
rū sumēdi eā. vñ nec ptās pilati extorfiſſet eius aiam
seu vitā deſicā extixiſſet. P̄les alie tāgūn̄ rōes. z̄ p
oib⁹ tāgit cā q̄re rosell⁹ tā p̄sū doqz posuit yide. c. iij.

Contra quintū fundamētū roselli.

Vñtū roselli fūdamētū versaf cū sexto & se
ptimo i cōmēdationē romani iperij. Primo
q̄ sit a deo volitū & ordinatū: sic iā ita & ab
initio aī adūetū xp̄i. Destruit hoc fūdamētū. pmo q̄
divisōne dñi: qd̄ dupl̄ accip̄. Uno mō fm̄ q̄ op̄
ponit seruituti. Alio mō p officio gubernādi. pmuz
b̄ in statu iā nature destitute. Scdm̄ suisst in statu
nature iſtitute. pm̄ introductū in penā. Scdm̄ suis
set ad vniuersi pfectiōne. pm̄ nō a deo volitū & ordi
natū. Scdm̄ vñ sic. Itē destruit p differētiā triplicis
monarchie mūdi. cum semel fuit vera & tñ usurpata
monarchia & cū b̄ a deo pm̄issa. Itē qñq̄ vera & nou
usurpata: nec tñ mera: qñq̄ a deo ordinata & volita:
de q̄ p̄tendit rosell. Itē vera mera & iusta simp̄r mo
narchia: vñ & a deo ordinata & volita. Prima fuit in
statu legis nālis. Scda i statu legi scripte. Tertia iāz
in statu ḡre quā rosell ascribit romano impio i statu
legi mōtaice. Itē destruit p qñq̄ signa divinæ volū
tatis: de qb̄ sanct⁹ Tho. In. j. parte. q. xix. ad duodes
cimū qñq̄. vbi pbaf q̄tuor rōib⁹ romanū impiū sub
signo dñe pm̄issiōis fuisse exortū. cōtra b̄ q̄ rosell di
cit ex bñplacita volūtate dñna fuisse exortūvide i. v. c.

Contra sextum fundamētū.

Extrū roselli fūdamētū. q̄ romaaū impiū i
mediate a deo pcessit sp̄ ab initio sic nū i
statu ḡre. Destruit p q̄tuor docimēta. Pri
mo q̄liq̄ intelligēdū sit q̄ oīs ptas sit a deo. Rom. xiiij.
Itē q̄liq̄ a deo imEDIATE. Itē q̄liq̄ in triplici ḡne cause
est oīs ptas a deo imEDIATE: q̄o ad abūli ptatis:
licz bñ fm̄ ipam ptatē in se consideratā. Itē destruit p
discussions difficultati q̄o apud ifideles possit eē ve
rū dñiū. Itē tertio p declarationē qñonis. quot modis
dñiū iusto titulo acq̄rit. Itē q̄rto p declarationē tri
plicis monarchie in pcedēti caplo lacte & uō declatē.
Itē p discussions difficultati: an dñiū rerū sit fm̄ le
gem nature. Itē an dñiū: in & sup hoīes sit a deo de
riuatū vide in. vij. capitulu.

Contra septimū roselli fundamētū.

Eptimū fūdamētū in cōmēdationē romaa
ni iperij. q̄ ipm̄ nō solū ē a deo volitū & or
dinatū: vt in. v. fūdamēto tactū est. nec etiā
solūmō a deo imEDIATE. pcessit vt i sexto patuit. verū
etiā iusto titulo & nunq̄v usurpatū tenuisse assert dñz
in mūdo. Destruit b̄ fūdamētū pmo p originē veri &
usurpate monarchie q̄ sp̄ ab initio in caim & lethi insi
mul occurserūt: vbi declarat p solū in linea xp̄i māsit
verū & iustū dñiū mūdi de iure. licz nō de facto vsc̄p
ad xp̄m. Itē destruit p sex rōnes qb̄ pbaf romanū
impiū aī xp̄i adūetū fuisse tyrānicū & usurpatū. Itē
destruit ex cathalogo romanoz pincipiū vide. vij. c.

Contra octauum fundamētū.

Ltaio posuit fūdamētū sup̄ p̄oritatē impe
rij ad papatū. vt q̄ pcessit papale dignitatē
impiāl auctoritas: iō imEDIATE a deo & nō a
papa ei⁹ auctoritas depēdet. Hoc destruit multi res
pectib⁹. Sūmarie in ex eo q̄ papale dominū p̄t tri
plici considerari. vel quātū ad figurā: vñ quātū ad pso
nā: vel quātū ad officium. Primo mō pcessit papale
dñiū simpiale auctoritatē: q̄ in melchisēdēch q̄ fuit
sem fili⁹ noe figuratū fuit sacerdotiū xp̄i: cuīs vices
gerit papa. Scđo mō q̄ petr⁹ tenuit p̄m̄ post xp̄m
psōnā petri: quē multi impatores pcesserunt. iō tenet
aliā p̄oritatē tūc impiū. Etia quātū ad officiū q̄: ad
immediatā administrationē aliquoz tpaliū: & etiā q̄: ad
liberā executionē oīu spūaliū in toto orbe terrarum.
sic post cōstantinū magnū incepit papale officiū: vide
in fine capituli octaui.

Contra nonum fundamētū.

Onum fundamētū posuit Rosell super
quandam distinctionem quo ad vñtū tem
poralium: afferens. q̄ temporalia duplicitē
considerantur. V̄el inquantum diuinis ancillantur.
V̄el quantum ad alium finem ordinantur. Primo
modo dicit papam esse superiorē imperatore in tēs
poralibus. Secundo vñ modo non: sed imperatorez
esse super papam. Hoc pessimum fundamētū de
struit multipliciter. Primo declarando q̄ in qua
druplici genere causarum semper manent tempora
lia spiritualibus annexa. Et si abinuicem separantur
temporalia in abusus vertuntur. Secundo destrui
tur per discussionē difficultatis: An imperator pos
sit condere legem super temporalia: vt vel vñtū vel alijs
possint illis vñtū ad alium finem q̄: vt sint spiritualib⁹
annexa directe vel indirecte. vel q̄ laici nō habeant
bona tpalia ecclesijs legare i testamēt. Itē p tre rōnes
ordiñ q̄ tpal̄ vñtū nō p̄t separari a spūali vñtū: nisi dñ
sit abusus i tpalib⁹ cū multi alijs ibi notatis ī rosell.

Contra decimū fundamētū roselli.

Undamentum decimām roselli q̄ impera
tor non tenetur prestare pape iuramentum
fidelitatis. Destruitur per articulos qui con
tinentur in illo iuramento quod prestat tempore sue
coronationis. & exprimitur in .c. tibi domino. lxiij.
dī. quia tenetur fidelitatem seruare ecclēsie in tribus.
Primo in ipsius exaltationē vt videlicet per rebelles
& infideles ecclēsie non deprimetur. Secundo tenetur
intendere in ecclēsie pastoris & rectoris defensionem
vt nec vita nec honor sibi debitus per euī auferatur.
Tertio in temporalium per constantinum concessio
rum ecclēsie cōservationem. Item destruitur per hoc
q̄ iuramētū reuerēti qd̄ credit esse p̄stādū: cōcurrē
tūz iuramento fidelitatis cui ūriāt̄ rosell. Itē solū
tur varia argumēta sup̄ qd̄ rosell se fūdavit vide. c. x.

Contra undecimū fundamētū roselli.

Ltimo se fundat rosell super donationem
Constantini q̄ sicut tunc papa Silvester ba
buit recognoscere suū dominū in tem
poralibus ex donatione Constantini tanq̄ a suo su
periore: ita iam quilibet successor petri: vñtū illa do
natione recognoscere babet imperiale maiestatem
tanq̄ superiorē se in temporalibus. Destruitur hoc
fundamētum varijs medijs. Primo destruendo po
sitionem rosell vbi nūtit defendere q̄ illa donatio
non tenuit negl̄ valuit in preiudicium cesaris success
oriz. Destruitur per Antonium in summa dicentez
& tunc aliqua donatio sit in preiudicium successoris
quando subtrabitur ei quod sibi debetur: non autē
quando redditur quod fuit subtractum. Constanti
nus autem reddidit ecclēsie & vicario christi illa que
ab ipso receperat: & in abusum ex tyrannica potesta
te diu tenuerat idolis & infernali principi seruiendo.
vnde illa donatio prius fuit redditio: quia domini
est terra & plenitudo eius. vnde & consequenter sui vi
carij. Item per destructionē illius argumenti rosell
q̄ ecclēsiasticis interdicitur administratio tempo
ralium a christo. Reges gentium dominantur: & qui
potestatē exercēt vñtū vos autem non sic. Respon
detur q̄ ecclēsie habet immediatam administratio
nem temporaliz: non per se sed per suos ministros.
vnde non habet personalem in temporalibus execu
tionem: sed bene immediatam administrationem ac
cepit i fidei tuitionē: dñs iā libere impatori misteri
aē cōmissionē. vñ termini bñ sūt aduertēdi. Plura ibi
tagunt cū varijs expositionib⁹ plimay difficultatū.

Tractatulus aduersus erores d. Antonii roselli de plenaria potestate pontificis ac monarchie incipit.

Vestio introductoria: An potius ad theologos quam canonistas pertinet de papali potestate diffinire per modum doctrine: ne circa illa errare contingat: nisi mis illa restringendo: aut nimis ampliando. Et nota quod dicimus per modum doctrine. quod diffinire auctoritate officij circa illa seu auctoritate sic ad summum pontificem pertinet: aut seculari geniale. Et quod ut veritas est luceat vobis ex appositis argumentis procedit: ponenda sunt argumenta scia iuris videlicet quod potius canonistarum quam theologorum sententias sit standum recte. Primo ex eo quod canones habebit discernere quod assertio habeat veritatem vel falsitatem sive fidei. Sed huius sit per canones. et non per theologos. quod probatur ex variis canonibus. Nam per canones declaratur amplitudo eius potestatis sicut etiam restringitur. xxv. dicitur sicut quidam. et quantum. c. sequitur. habet quod ordinari semper potius novas leges condere. ecce amplitudo. Restrictio vero attingit vobis ad iuris. dummodo non sint contra euangelium. illi: vel alioquin apostolorum dicta vel sanctorum quod sententiarum sunt diffinita. Ita per canones diversitas heresum et multiplicitas eorum ostendit. xxviii. q. iij. Et cum opposita habuit fieri circa: id sic canones tractant de errore: ita et de veris fidei conclusionibus. Ita secundum probatur: quod enim teste Augustini. magis standum est ecclesie per quam sciencia canonistarum edita est quam euangelio. Etiam magis standum est scientie canonistarum quam theologorum quam de divinis eloquibus et euangelicis doctrinis tractat. Dicit enim Augustinus in epistola contra faustum. Ego euangelio non crederem nisi auctoritas ecclesie me conmovet. Quidam habuit compelleret. Item tertio ad scientiam canonistarum pertinet symbolum fidei et articulum ordinare: et recte ac rite distinguere. patet quod huius spectat ad summum pontificem. Afferit Thos. iij. scilicet per tractas. An ad papam pertinet symbolum ordinare. Et quod huius non pertinet ad theologos: sed potius habent ordinationes ecclesie recipere a canonibus et summis pontificibus. Ideo etiam canonistas potius standum est in oibus fidem tangentiibus quam theologis. Ita quarto si theologus potestate appare nimis ampliare vel illa nimis primacem restringat utique per canones iudicadus et puniendus veniret. quod ei sententiae non intentum est standum sic canonistarum. In scilicet tunc et per veritatem est quod de potestate pape diffinire non per modum doctrine: sed per modum doctrine: sic etiam de quocunque alia cathecolica veritate aut eius ipsius genitio amplius spectat ad theologos quam canonistas: quod si aliquis per eos scientiam aliqua ad fidem pertinentiam cogescit seu discernit huiusmodi facilius per a theologia huiusmodi declarationem medicat. quod tripliter probatur. Quia enim per theologiolum solum scilicet quod assertio summi pontificis vel etiam consilij generalis aut legis civilis est censenda vera et catholica: et non ecclaves. Et vera censetur quod theologie. i. divinis eloquibus est sona et falsa. seu heretica quod theologie dinosecit aduersari. id scilicet ad ipsorum theologie facultatem semper in dubiis est recurrendum: ita et eius determinatioibus et scientificis conclusionibus per cunctis aliis auctoritatibus est standum tenet. non quod nunquam repudiat aliquid assertio summi pontificis vel secularis generalis aut legisista. sed heretica etiam si se sit erronea: et non vera nisi iuuenientia theologorum deinceps diffossa. non scilicet ad theologie tractatio-

nes principaliem pertinet diffinire per modum doctrine: quod assertio cuiuscumque alterius facultatis sit catholicum vel heretica: ita et huius ipso assertio Antonij aduersarij quod diffinire per modum doctrine nititur papam iurisdictionem omnium temporalium nunquam a christo accepisse: immo nec ipsum christum habuisse actu vel habitu. et plura alia quod ut per se testatur apud theologos tractatores: immo deceptis paucis etiam apud sacra canonum professores erroneous reputantur. Si huius ipsum declarabitur quod est: etiam dicti theologie aduersarij putatur in foxibus existit: utique vel heretica sua opinio condemnanda erit. Secundum cum enim in scia theologia et non canonistarum repunt explicite omnia credibilia ad salutem necessaria: super quod est: etiam regule certe traduntur et de quod in scia canonistarum mentionem non habet. ecclaves at nihil pertinet ad regulam fidei in alia scia potius repiri nisi quod putatur a theologia medicatur. Ideo etiam ad theologos pertinet de erroribus fidei scieris diffinire et cogitare. et si a canonistis huius attingatur ut iam de potestate pape ne circa illa contingat errare: huius ex theologia facultate medicare habet: eo quod omnino aduersarij habent non theologiae secundum canonistis scientiam: precipue cum taliter potest plenitudo in collatione clari virtute divinorum eloquiorum accessa fuit petro et suis successoribus. non et theologiae quod scia divinorum simonum nuncupatur. De ipsis quod omnis est. Tibi dabo clavis et regnum. Et quodcumque ligaueris regnum. quatuor copie etiunus amplitudinem potestatis principalis ad theologos et per modum medicatur ad canonistas pertinet noscitur. Tertium cum summa ex superioritate unius scie ad alteram. Nam cum scientia subalterna superior sit scia subalternata ad scientiam theologicam facultatis nemo dubitat quod potius standum sit superior quam inferiori vobis de vina et eadem intendit divisiones. plures alie possunt adduci rationes quod brevitas causa omittuntur. Restat autem obiectio quod canonistarum respondere.

C. Solutio trium argumentorum canonistarum.

d. **primus** cum dicunt quod canoniste habent discernere quod assertiones habent veritatem vel falsitatem. Ita quod habent discernere super amplitudinem vel restrictiōne potestatis papalium. Rursum ad primus multipliciter. Primo quod quod aliud est discernere ab auctoritate soli. et aliud ab auctoritate et ratione filii. id est argumentum non valet. dum enim alienantur canones probatur tunc veritas per huiusque taliter canonum ita sensuit. theologus autem cum per rationem argumentationis et discussio nis huiusque procedet et cum hoc ostendat sua doctrina a doctore et sacre scriptura sententia probarum loge meliori modo procedit: et verum a falso discernit. Ita soluit per huiusque et ockham in suo dialogo vobis dilectum fecit quoniam. Alii ad theologos an ad canonistas pertinet diffinire que assertio sit catholicum vel heretica dices super argumentum allegatum quod quia assertio veritatis est reprobatio falsitatis: et approbatio veritatis est reprobatio contrarie falsitatis. quia qui aliquis approbat veritatem per consequens reprobabat oppositam falsitatem sicut qui precipit non trahit per consequens reprobabat aliud ut notat glo. in decreto. dicitur. i. humanum super ybo probabit. Lumen ergo per theologiam principalem veritates theologicas assertantur. sequitur quod etiam principale alterum ad eam pertinet. Et quod reprobatio veritatis theologicarum sit reprobatio falsitatis: et damnatio heresum: et si quis obiceret quod tunc superflueret approbationes canonistarum. ad hoc dicunt aliqui quod non superfluerit eo quod licet non omnes per canones possunt approbare tam plures in libris decretorum et decretalium per sanctiones summorum pontificum declarantes et discernentes questiones et damnantes hereses licet non omnes et respectu sint valde paucis respectu illarum que in theologia reprobantur ut circa mysterium incarnationis. Sanctissime trinitatis. Eucharistie sacramentum in quibus innumerabiles refutantur errores per veritatem discussio-

ties. etiam pōt q̄ sunt sumi pōtifices p̄mitus ca-
tones nō vt canoniste sed vt theologi prouulgari ut
anteq̄ libri decretalium essent compilati. Iero. & aliū
sancti doctores vt theologi scripserūt que postmodū
infimū collecta sunt & i voluminā redacta: ita etiā ca-
nonistarum scientia veritates catholicas approbadō
& hereses reprobādo a theologia oīa mēdīcādo p̄ce-
dit: & theologia a canonistarū sc̄iētia nibil oīo recipit
aut mendicat. Ad illud ēt qđ obijcit q̄ amplitudo v̄l
restrictio p̄tatis papalis per canones discernit & nō p̄
theologiā & adducit ibi. c. sūt q̄daz. xxv. di. & iiiij. c. se-
q̄ntia. R̄des breuitate q̄ oppositū apparet in multis
& ostendit hoc ad minus in vna discussione vbi sepe
tam a theologis q̄ canonistis querit: an papa possit
disp̄fare in omnib⁹ p̄ceptis moralib⁹ legis nature v̄l
v̄d iūine. vbi etiā a canonistis vide angelum in summa
sub ti. papa. a deo. varie & v̄fusū loquunt̄ ex eoz do-
ctrina nullo modo posset hec q̄stio terminari vt iſra
vbi loquunt̄. i.c. litteras. de resti. spolia. & in.c. ppo.
stit. de oces. p̄bē. & in.c. administeriū. de statu mo-
nachō. & i.c. per venerabilez. q̄ si. sint legit. cū tamē oīo
hec questio a theologis terminat: iūo dicere oīo q̄ si
hic canoniste illā determinare voluerit h̄nt semper ad
uiterē sicut i alio oīb⁹ terminādis ne a sentētijs theo-
logoz discrepēt. vñ & theologi dictā difficultatē de-
terminat vt Tho. in. iij. scrip. di. xxvij. & Scot. in. iij.
eadē dis. & A lex. de ales in. iij. par. & Henri. in. qđli. in
v. q. xxix. quoz declaraciones causa breuitatis omit-
tuntur cū ad aliū seu sum pertineat.

Solutio secundi argumenti canonistarum:

Dsecundū argumētū qđ se sun-
dat sup dictū Augu. dicen-
dum q̄ ista auctoritas sepe allegat: & ra-
ro fīm mentem Augustini inducitur. ad
eius intellectum sciendum prefatum ockan: q̄ no-
mē ecclie equo uoce invarijs locis scripturaꝝ accipit.
aliquādo pro loco corporali dignis officijs deputa-
to. aliquādo pro aliquo speciali collegio clericorū. ali-
quādo pro aliqua multitudine speciali populi & cleri.
aliquādo pro tota cōgregatione oīum fideliūt simili
in hac vita mortali degentiū. aliquādo nō solū i gre-
gationē viuentū sed & mortuoz oīu; fideliūt includit:
& isto vltimo modo accipit Augu. ecclesiā in libro cō-
tra manicheos. & recitat di. xj. c. palā. vbi ait: palā est
q̄ in re dubia ad fidem valeat catholic eccle-
ritas que ab ipsis fūdatissimis sedib⁹ apostoloroz v̄sq̄
ad bodierium succidentiū fibimet epoꝝ serie & tot
populoꝝ v̄sentanee firmat. Hic ecclesia catholicā epi-
scopos & populos a tpe apostoloruz v̄sq̄ ad p̄nis sibi
met sucedētes iporat & sic accipit Aug. nomē ecclie
cū asserit q̄ nō crederet euāgelica nisi enī auctoritas
ecclie spellēt. Ista enī ecclesia scriptores euāgelij
& omnes populos op̄rehēdit q̄ etiam errare nō per-
mittit: vnde nec ex hoc etiam pōt inferri q̄ magis
credendū fit sumo pōtifici canonū cōditori q̄ euā-
gelio. nec p̄bare potest ex illo q̄ maior. fides sit exhibē-
da sacris canonib⁹ q̄ euāgelio xp̄i licet accidi p̄t ad
intellectū sanū q̄ magis sit credendū ecclie q̄ est cō-
gregatio oīum catholicorū q̄ fuerūt a tpe aposto-
loroz & p̄phetaroz v̄sq̄ modo q̄ euāgelio: nō q̄a de euā-
gelio sit dubitandum sed quia totum est maius sua
parte vnde & tpe euāgelista est pars ecclie cui magis
redit inquitā maior est auctoritas totiꝝ q̄ p̄tis. S;
secundo faliū est q̄ elicere volunt canonū cōditoreē ee-
maioris auctoritat: q̄ se ee mīto minoris auctoritas

tis ip̄sumet canonum conditores testantur. Urbani
nus enim papa vt habet. xxv. q. i.c. stut qdam. ait:
Sciēdū vō summopere est q̄ inde nouas leges pōt
cōdere pōtificē supple romantis vñ euāgelistē neq̄q̄
aliud dixerūt vbi vō agte dñs vel ei⁹ apostoli vel eo-
rū seq̄ces sancti patres sentētialr aliquid diffinierūt
vbi romani pōtifices nō nouā legē dare possūt: s; po-
tius q̄ predicatu est v̄sq̄ ad corpus & animā cōfirma-
re dñ. n̄ enī qđ docuerūt apostoli: pphete qđ absit de
struere nitere nō lniā dare: s; magis errare. Quince
ref quoq̄ cōditor canonū minoris eē auctoritatis q̄
euāgelii sacroſetū. Lōtra q̄ nouā legē neq̄q̄ cōdere
pōt sub penis ex p̄missis cōcordat Fabianus papa q̄
vt habet. xxvij. c. iij. qui oīpotētē dei metuit nec cō-
tra euāgelii nec cōtra apostolos nec cōtra prophetas
nec contra sanctorum patrum statuta agere aliquid
vlo mō cōsentit. Ex quib⁹ verbis patenter cōstat: q̄ cō-
ditor canonū minoris auctoritatis q̄ euāgelii eē di-
noscurit: qđ in plurib⁹ capitulis libro decretorū inser-
tis luce clariꝝ lniāt sicut ex di. ix. c. noli. & c. ego salis
& c. qui nescit. t.c. neq̄. z. iij. q. iij. si is qui preest. Et
omissa sunt breuitatis causa:

Solutio tertij argumētī canonistarum:

Dtertium cū dicit ad sc̄iētiam
canonistarū pertinet sym-
bolū fidei & articulos ordinare. Est r̄atio
duplex. Una q̄ aliud ē symbolū ordinare
& articulos distingue. & aliud decernere que assertio
in ordinādis vel distignēdis sit fidei cōsona vel disso-
na. qđ quidez principaliꝝ est alterū secūdariū. sicut ali-
ud est cognoscere denarios veros a falsis: aurū ab au-
ricalco: equos sanos ab equis egris: arma fortia fabri-
cata ab alijs: scire ista ad duellū ordinare. Et sicut pri-
mū ad monetarios aurifabros fabros ferri & fabrica-
tores armoz dīnoscurit spectari. secundo quātuꝝ ad
theologos ita sc̄dm ad iuristas: & sic incōueniēs eset
asserere q̄ artes mechanice nō esent meliores ad co-
gnoscendas rerū naturas illis idūstrijs ad v̄sū illarū
rerū deseruiētib⁹ cū ēt sepe iurisperiti de reb⁹ mini-
mis quales debet eē fīm naturā vel artē a qua fiunt
nesciunt indicare. Ita incōueniēs est asserere q̄ theo-
logi nō fint superiores canonistis mō: cū ipsi licet nō or-
dinant articulos tñ id qđ sapiāt articuli cōdinati h̄-
beant discernere: claritus patet hec ex secūdā respōsiō-
ne. Nā si queritis quis potius eset eligendus in pa-
pam a cardinalibus theologi vel iurista. certe tripli-
ci rōne est eligēdus theologus. Primo ex parte ecclie
cui p̄ficit: cuius muri nō intelliguntur edificia &
possessiones: ex q̄bus litigia insurgunt q̄ per iura tol-
luntur. sed aīe fideliū q̄ de fide & morib⁹ per theolo-
giā informātur: nec christus mortuus est p̄ temporali-
bus bonis q̄ per litigia iuristarū defendūtur. sed per
redēptionē aliarum quarū salus p̄ predicationē euā-
gelice veritatis p̄curatur. Secūndo patet eadē veritas
ex parte sc̄iētis q̄ summus pontifex perficit. sicut enī
theologia oībus sc̄iētis & legib⁹ p̄fertur: ita p̄fessor
theologie alijs p̄fessoribus aliarū sc̄iētarum. Unde
& illa p̄ cūctis alijs sc̄iētis summō pontifici cōpetit
cū & ipse oībus platis & pontificibus in dignitate an-
tesfertur. Tertiis patet veritas ex parte iudicis. q̄ enī
papa est vniuersalis index totius orbis & oīum que-
stionū insurgetiū. & iura ciūlia nō corrigūt oīa ma-
la: imo multa p̄mittunt ip̄unita: cū tanie p̄ theologia
oīa vitia rep̄hēdijt: & puniēda ostēdant. Ideo etiā
potestas pape sit securius p̄cedere i sentētando. pōt

et tutius se ab erroribus defendere. Nec valet si dicatur quod nisi esset scientia iuris. concordia ex tua misericordia exularer: et sic videretur plurimum esse necessariam ipsam papae quod pacem fidelium debet querere. Rursum si deo bonus theologus non est nudus a legibus quantum in eis est veritas et iustitia. Scriptura enim sacra omnia continet: et si non formas litigiorum tamquam substantiam veritatis. et ad hoc facit quod dicitur deo. xxxvij. ecclasticus ad summum sacerdotium non aspirat: qui divinis dispensiis et legibus non est eruditus. verum et si melius sit eligere theologum quam canonistam: optimus tamquam censet theologus simul et canonista. unde argumentum manet solutum: quia sic meliori modo symbolum ordinabit et articulos distinguet: cum in ordinando et distinguendo verum a falso ut aurum ab auriculis: cognoscere poterit licet cum consilio generali etiam talia papa semper expedire.

Solutio quarti argumenti canonistarum.

Quartum

vbi dicebatur quod canonices modum dant et formam codicimandi errores et puniendi errantes: hinc circa potestates patrum vel alios articulos fidei de quibus non constat per theologos quod per se etiam errarent et de heresi accusarentur non scirent theologi processus iuris contra eos formare: sed haberent ad canonistas recurrere. Respondeatur variis modis. Primo quod pro hoc non concluditur quod ad canonistas principaliter pertineat dissinire per modum doctrine: que assertio sit catholicorum et que heretica censenda: cum aliud sit scire formas accusationum et modum agendi et defendendi in iudicio contra hereticos coponere: et aliud discernere quod dissensio sit catholicorum et que non. sicut etiam supra tactum fuit aliud est cognoscere denarios veros a falsis. et aliud scire falsificato-rem in iudicio conteneri: cum prius ad monetarium reliquum vero ad iuristam noscitur pertinere. Eodem sequenter agrediendum est primam partem operis videlicet ad discussionem dignitatem argumentorum catholicorum quod roselli fuerunt obiecta: et ab eo fruile soluta ostendendo ipso ratione veritatem et dogmatum roselli falsitatem. Premittuntur tamen certa auctoramenta super certos canones quos et plurimum in suo opere allegantur.

Eritis auctoramenta super quasdam fruolas exceptiones quas Rosellus facit in canonum allegationibus. Losueuit enim subscriptos canones plurimum in sui erroris defensione allegare: quos etiam scire non est inutile pro argumentorum solvendo. Et primo super eo quod deo. xxiiij. q. iiiij. quesitus. quod a deo confessum est patrum imperialis et in vindictam virario datus gladius. Ex qua auctoritate sepe arguere solet quod iurisdictionis secularis seu etiam imperialis non est nisi a deo immediate et quod sicut ante incarnationem christi non depedebut a deo mediatae papae: ita nec post. Rursum quod anno incarnationis christi extra linea christi fuit versus gladii a deo promissus: in linea tamen christi ordinaria patrum: cum ille sepe in laude malefactorum et persecutione bonorum vtebat: cum tamen virario modo in linea christi seruabat et ex post patet. Est et alia responsio quod ideo sit a deo patrum gladii ordinaria iuris directe et illo tamen modo adhuc deriuat a papa talis patrum non ut a puro homine sed a papa ut a gerente vicem christi in terris. Unum semper talis patrum emanat a deo. Hoc autem quod prius non fuit sequitur et medius papa cum fuit quod deus incarnatus non fuit. Unde nec aliquem loco sui ponere habuit prout imminente passionis tempore facere voluit. Sed oportet allegare solent quod deo. x. q. iiiij. actibus proprieatis et dignitatibus distinctis officia patrum utriusque discriri. Quod potesta-

tes sunt distincte spiritualis et secularis et ad distinctos fines ordinantur. Et quo infert rosellus quod sicut hec duas patrum ad distinctas fines ordinantur: ita et a distinctis principiis originaliter exequuntur. Et ut spiritualium executionis beatissimus papa respondendo auctoritatibus: et temporalium ipsum imperatorum. Unde nullus de alterius iurisdictionis se debere intromittere sepe argumentatur. Ad hoc enim auctoribus rursum detur quod hec duas patrum non sunt ita distincte et ad distinctos fines ordinantur quod una subalternetur alteri scilicet secularis ecclesiastice: ut minor maiori et sicut luna soli in illuminacione. Ita sunt distincte quod non conuenient unius eodem modo quod sicut declaratur quod patrum iurisdictionis temporalium conuenient pape secundum immediatam institutionem et executionem sed potestas iurisdictionis temporalium conuenient ei secundum institutionem et auctoritatem sed non secundum executionem nisi forte in aliis casibus qui notantur qui si sint legi. c. p. venerabilis. Tertio constat plurimum allegare. c. duo sunt. xxvij. deo. vbi dicitur: duo sunt quibus regit hic mundus scilicet pontificalis dignitas et regalis. Patet solutio ex precedenti: quia uno sunt sed non ita districte quin una alteri subalternet. Quarto ab eo potest argui sed nihil praescit ex auctoritate Bernhardi. li. iiiij. de fidera. ad euangelium ubi dicitur. Si ut in summa ita et solam institutionem a deo secundum vestram apostolicam dignitatem existimas si hanc consentis ab ipso quod ait: non est potestas nisi a deo et omnis anima praecibus sublimioribus subdita sit. non ait sublimiori tantum in una: sed sublimioribus tantum in multis. non ergo solu tua patrum a deo. sunt mediatores et inferiores. Rursum. Bernhardi. loquitur si papa estimaret suam patrem ordinis sacerdotalis et pontificalis sola esse a deo constituta et excludendo patrem aliorum pontificum et sacerdotum dicendo illos non esse equi immediate a deo sicut suis errorum cum ut non est talis potestas ordinis in omnibus equaliter est a deo: in cena enim ultima: omnes equaliter facti sunt sacerdotes apostoli a christo. per verba: hoc facite in mea commemoratione. Ita si papa estimaret supradictum iurisdictionis suum quod ipsa sola esset immediate a deo: et quod omnis alia potestas iurisdictionis ecclesiastice non esset a deo nec immediate nec immediate erraret. Sed si existimat suam esse a deo immediate: aliorum vero etiam esse a deo sed mediatores scilicet sua non errat. Et hic est sensus Bernhardi: unde non ponitur ibi quod potestas imperialis debeat censeri esse a deo: immediate sed est in ministerium data a deo pape iam in tempore gratiae cum tamquam ante fuit etiam a deo promissa. tamen quod non fuit mecum imperium licet potuerit esse verum modo quo sepe tactus fuit. Quinto expedit aduertere suas ineptas evasionses quas facit in variis causa. cum ad xvij. xcvi. vi. ubi in uno loco tex. oicit hunc imperator puerilio sue patrum ybi statim rosellus insert. ecce quod dicit sue. ergo non est alterius sua patrum: sed est ipsius cesaris ab omni alia distincta ubi tu notare potes quoniam semper verba simplicia ad suum sensum retrorsum reperiuntur: quis enim dubitat imperialem patrem habere sua privalia. utique nemo sed ita sua quod non habeant dependere a deo mediante suo vicario. Hoc enim tex. non dicit: sed ipse callide insert. Item ubi est in eadem causa ad xvij. dicit Christus distinctis officia patrum et nostri. Ex hoc capiuntur quod Christus habuit illam patrem apud se ex qua distinctis officia scilicet spiritualia et secularia et sic etiam iam est una patrum apud eius vicarium scilicet universalis iurisdictionis in spiritualibus et secularibus distinguens tamen per diversa officia scilicet spiritualia officia sibi retinendos et tempore cesari committendos. Hoc dictum nostrum nullo modo rosellus admittit ideo versa canonis ita sonant ut intueti patet. Sed dicit quod Christi

Distinctio nō dicit intelligi quasi xp̄s de tali dominio se intromisisset vel cesaris officium deputasset: eo q̄ tali xp̄spenitus cōtempnit et se de eis nō intromisit qd̄ qdem et nos fatemur actu videlicet se nō intromit tendo licet habitu et in potētia. Nullam enim habuit oīum iurisdictionē spūalium et tpalium qd̄ rosell nō vult dicens ut supra. c. vii. et viii. patuit q̄ nec actu nec habitu xp̄s habuit dñm temporaliū: sed distinxit officia proprijs actibus idest vnum eligendo scilicet spūale: alterū retinendo scilicet temporale. Et sic dicit q̄ pontifer distinguere habet nō q̄ ipale dominium apud ipm sit sed remittendo illud: et spūale eligendo tūc distinguit hec singula q̄ imptinenter deseruant ad declarationē textus vt pote solū ad fugaz ut patet intuenti ex glo. ibidem que dicit q̄ christus distinxit actibus p̄p̄rijs q̄ ad distinctos fines ordinātur spūalium et temporalium officia. patet etiā ex allegatis capitulois quo ad minus in habitu fuit dñm temporaliū apud christum. et nō diuinum: sed etiaz humanū et temporale. Aduertere etiā opus est q̄ fateſ se legiſſe ca/ nonem q̄ incipit: vñ sanctaz. in qua papa dicit q̄ illi qui in ptate perri gladiū temporale et negant male attendiū verbū domini pferentis. Lōuerte gladium tuū et c. vterq; ergo est in ptate ecclie: et q̄ illi canonii non pnt directe se opponere duo dicit. Primo q̄ nō fuit ille incorporatus alijs voluminibus sed ut extra vagas manet. Secundo q̄ q̄ dicit vterq; esse in ecclia hoc fit p̄ cesare dicū: q̄ cū cesar fit filius ecclie q̄ ha/ bet hoc ab ecclia debet cognoscere: nō a papa. vñ dū dicit: Lōuerte gladiū tuū. recōde q̄ ad consiliuz pontificis licet impator habeat gladiū mouere non tm̄ habet recipere a papa sed a deo immediate. ex quo etiā patet q̄ fruile volens sequestrare ecclie corp̄ a suo capite ministeriali ut aliqud habeat verificari de me/ bris et nullo modo de capite sunt directe vel indirecte que singula ut clariss pateant replicare expedite contra singulas eius obiectiones.

Am in speciali descendendo super p̄tensas solutiones quas rosellus facit sup. xix. circa argumēta sibi a nostris obiecta. Et primo quidē ut per se refert in p̄ncipio opusculi sui. textus: deuteronomi⁹. c. xvij. sibi fuit obiectus. vbi habet. Si difficile et ambiguū apud te esse iudicium. p̄sp̄xe ris inter sanguinem et sanguinem. causam et causam. leprā et lepram. et iudiciū videris variari venias ad sa/ cerdotes leuitici generis et ad iudices q̄ fuerint illo tē/ pore: q̄ iudicabūt tibi iudicij veritatem: et facias que/ cungz dixerint p̄sint loco quē elegit dñs: seq̄risq; eo/ rum sententiam. qui aut suphierit nō obediens sacer/ doti imperio qui eo tēpore ministrat dño deo tuo de/ creto iudicis morietur. et habet rrāsumptiu. qui si. fint legi. c. p̄ venerabilem. Item obiectum fuerat q̄ papa quidez archiep̄o permittit spūalis et secularis gladij correctionem. facit. xv. q. vi. auctoritatem. Item ad/ uertendū q̄ dum argumenta nostra recitat semp alii/ quid addit. et aliqua omittit modo suo canonitis cō/ sueto. pcedens ut sic ad replicam etiā suo modo faci/ lius pueniat. theologus aut̄ cōsueto modo suo argu/ mentis nucleus et mediū argumento semp tāgim⁹.

CSolutio roSELLI super premissa peccat in trib⁹.
Oluit roSELLUS p̄missa imptinēter quod no/ tatur ex tribus. Primo q̄ textus ille sibi fu/ erat obiectus in eū finem ut ipse ostenderet ex aduerso textū aliques scriptare veteris vel noui tes/ tamenti inmediatam continentis commissionem a deo imperatori factam sup temporalia quēadmodū super temporalia et spiritualia papalis auctoritas figu

ratine in p̄missis verbis continet. q̄ enim iti fato suo pcessu semp assert imperiale potestatem super tem/ poralia a deo immediate pcessisse et nullū desig pos/ tuit allegare textum ex nouo vel veteri testamēto. id/ sicut sine fundamēto pcedit ita sine fundamento ma/ nent refutanda. Secundo peccat cum falsa consequen/ tia impugnit. Nō enim dicim⁹ q̄ solū in difficultibus et arduis recurrentum sit ab imperatore ad altitudines cōcilijs ipsius pontificis. als non. sed dicim⁹ duo ex q̄ bus insertur vniuersalis sequētia. Primo q̄ q̄ im/ perator non potest legem aliquam cōdere sine auto/ ritate pape. Itē q̄ in dubiorum decisione semp ba/ beat recurrere ad pape determinationē: ideo terreno/ rum omniū et secularium cognitio est p̄ncipaliū apud papam. Primi q̄ non potest legē per se condere pa/ tet in secunda parte operis. c. xxxv. et quātū ad p̄fens p̄bas: quia nō potest cōdere nisi iuste gubernat et nō/ nisi iusta legem. et in eo si iusta est tunc a lege diuina serf. vt Aug. li. i. de libero arbi. dicit: Mibi lex nō/ videtur dicendū que iusta non est et que a deo nō de/ riuitur. et ex eo hic fertur auctoritas. Per me reges et le/ gūm cōditores iusta discernunt. Ille ḡnere quo lex im/ perialis depēdet a lege diuina depēder etiam ab au/ toritate pape q̄ est loco dei. sicut eni filiis israel nō n̄/ si per moy sen si iaz nō n̄li p̄ papā nulla lex est popu/ lo christi: ano danda. que videlicet et quoquo modo in p̄reindictum iusticie quā defendere tenet. Tertio peccat errore committēdo plurimū detestabilem sup/ cōcessionem factā archiepiscopo in spūalibus et secu/ larib⁹. Ubi dicit vñ este q̄ papa habet administra/ tionem temporalium inquātūm ancillarū diuinis: als/ aut et ordinaris ad alium sine non. Nā ex precedenti capitulo sufficiēter hic error improbab dum ostēdit q̄ si impator vñs temporalibus in alium finem q̄ vñ/ babeant ancillari. p̄ dei honore directe vel indirecte. et dicit indirecte vñpote p̄ sui status cōseruatione q̄ ad oīa necessaria etiā corporalis vite tunc abutit tem/ poralibus et dices iniquis disp̄sator. et q̄ tūc nō sit sub ptate pape cedit in pape honorem et cesaris igno/ miniam. Aduertere ḡ debuisse glosam sup predicta verba deuteronomi qd̄ nō fecit quia cōtra veritatem et nō p̄ veritate militat. dicit eni glo. sic christus q̄ est sacerdos in eternū vicarios sibi apostolos instituit. q̄ bus ait: qui vos audit me audit. et qui vos spernit me/ spernit. Et subdit: iure ergo dānationis sustinet sensi/ tūtā qui cōtemnit summi p̄tificis obediētias tanq; si conteneret diuine voluntatis potētiam vnde et saul qui inobediens fuit samueli vice domini super amas/ lech electus fuit de regno. vnde et nos hic cōcludim⁹ q̄ omnes reges subiecti pape quantū ad mandati eius obseruationē et sic sufficit.

CSecundum argumentū catholicū roSELLI obiectū. Ulerat scđ roSELLI obiectus textus. c. solis/ te. de maior. et obe. in quo mystice duo regi/ mina seruans per duo luminaria magna. vnum ut p̄cesset diei: alterum nocti. H̄en. i. Ad firma/ mētūz eni celi. i. vniuersalis ecclie duas instituit oī/ gnitates scilicet p̄tificalem et regalem: vt et illa q̄ p̄ce/ est diebus. i. spūalibus pontificalis sit. que vñ nocti/ bus i. carnalibus cesarea sit. et sicut sol per lunam mū/ dum illuminat quādo lumen p̄ se nō p̄t prestare sci/ licet noctis tempore: sic pontificalis potestas cum per/ se non p̄t exercere temporalē potestatem: puta i san/ guinis effusione. lī. di. clericus. tunc facit p̄ reges et p̄n/ cipes: vñ solus ipse papa potestatem habere vniuers/ salē omniū spūalium et temporalium concludit. impe/ rator vñ et ceteri principes a deo mediante ipso. pro

quo etiam in eodē. e. solite. habetur q̄ constituit dñs pontificez super gentes & regna vt euellat: edificet: et planter. Facit scđo q̄ deus p̄ sacerdotes reges insti- tuit: vt patet in li. regū de saul & dauid. Itē de Eliseo vt vngeler regem sup syriam & aliū super israel. Pro quo facit qđ habet. iij. q. viij. si tñ cum dauid. pro hoc etiā qđ notat Innocē. in. d. c. p̄ venerabilē. dum dicit q̄ reges seculi sub sunt pape: nō imperatozi.

CSolutio pretensa roSELLi reprehendit in duob⁹.

Via roSELLi nō vult cedere huic allegatio- ni ex. c. solite. ad consentiēdū q̄ cesarea po- testas depēdeat a pōtifice est notandū eius fruolam solutionem in duobus esse rēphenſibilem. Primo ppter ineptas insertiones quas facit dispu- tando: An per duo illa luminaria magna posita ī fir- mamento celi possit intelligi duplex potestas ecclie spūalis & temporalis. & p̄ illius discussione cum dispu- tat p̄ & cōtra qđ non possit significari eo q̄ illa lumi- naria fuerūt creata quarta die: & hō cui tales compe- rebant dignitates sexta die fuit creatus. & cum acci- des nō sit prius subiecto vt significatio lumen ad di- gnitates hūanas tanq̄ rei significate: ideo manet du- bium fm̄ eum an possint sic significari tales p̄tates p̄ talia luminaria. hic enim ostēdit roSELLi sciētia: nō vi- co ignorantiam sed lactantiam: qđ cū afferit alii quos sic sentire scīp̄m vō minime & tamē hic iseruit vt mē- branas inutilē occupare voluit. nō enim est de hō no- stra disceptio cum sciamus q̄ saltim māliter oia fi- mul sunt creata. vñ Sapi. x. Qui vivit in eternū crea- uit oia. Sed cum hoc nobis sufficit q̄ canones ita lo- quant & sentiant q̄ p̄ illa luminaria debeat intelligi due auctoritates. Hoc aut̄ q̄ iaz reprehendit in sua rei spōkione ḡra catolicū argumentū sibi obiectū vt fal- sum est q̄ ipse afferit operationes lune dependere a motoze orbis lune: & nō a lumine solis qđ recipitur ī luna. hoc enī falsum ē q̄ diūctio angli ad orbez luni- ne est diūctio p̄ accidēt: & nō essentialit. vñ quodq̄ enim agens agit p̄ suam essentiā & formaz quam dat ēē rei. quare & operationes lune pueniūt ex inflētia a lumine solis. Et cū dicīt tñ diverse sunt operatiōes vtriusq; Rēdetur q̄ hoc est ex diuersitate subiectoz corporoz. Primo cū actus actiuz sunt in paciente dis- positio. qđ corpus solis cū sit totum luminosum: & cor- pus lune opacum causant diuersitatēz in operatiōes bus. Secūdo sit ppter diuersitatem aeris & cōplexio- nū. nā cum fm̄ p̄h̄m: sol & homo generat hominē: tñ in vna regione nascunt albi. in altera nigri. vñ roSELLi quia false incedit ideo & veritas argumēti & canones manet q̄ imperialis potestas deriuat a papa sicut lu- men lune a solis lumine & hoc quo ad temporalium administrationem.

CTerterum argumentū & catholicū ḡra roSELLū. Erto fuerat roSELLo obiectuz q̄ inferiora de- bent regulari ad instar superiorū: cū ad ima- ginem dei sumus creati. Et moysi dictū sue- rat: Fac fm̄ exemplar quod tibi in monte inōstratū est. Sed in supnis vnum est p̄incipium in ecclia scilicet tri- umphāte ergo & in militāte vnius manet vicari⁹ chil- sti. Ad p̄bationē maioris & minoris p̄positionis plu- ra adducit roSELLi potius ad ostentationez q̄ ad necel- statem cū apud nos per se sunt p̄positiones note et catholice cōcludētes. Adducit etiā & bene q̄ talis p̄n- cipiatuſ fuit a christo petro traditus cū ipse solus fu- pra mare vnius fuit ad christum venire vt daref intel- ligi q̄ totū orbem q̄ mare designatū sub sua domina- tione habiturus esset & sic argumētum nostrum bene deduxit: sed male replicauit.

CReplica roSELLi falsa dephendit in quatuor ar- ticulis sup predictum argumētū.

N solvēdo predictū argumētū roSELLi mul- tis falsitatibus vtūt. Primo in eo q̄ dicit falsum esse q̄ imperiū terrenorum sit datūz apostolico: imo per cōtrarium imperiū oīno esse seq̄ stratum a vicariatu pape. Secūdo cū dicit vicaria tus pape solum est in diuinis & diuinū habet dñnum nō temporale. Tertio sic etiam christus habuit soluz in diuinis vt superius dicit se explanasse. Quarto cū dicit sequētiam nō valere si fibi obijceret q̄ fm̄ euz duo vicarij essent in terris si vicariatus impatoris su- per talia nō deberet reduci ad vicariatum pape in spi- ritualibus. & dicit hoc nō valere: q̄ etiā ambo vicaria- tus sunt in terris vñus tamē est de mūdo & in mūdo vt impatoris. alijs vt pape est in mūdo sed nō de mū- do id est de mūdanis. Nec oia qđ falsa sunt ideo ma- net argumētū catholicū & insolubile. Nā primū q̄ sit falsuz patet ex. c. omnes. xxij. xl. in quo circa me- dium declarat ex discussiōe difficultatis an potestas impialis fuit inclusa in collatione clauiz facta petro vbi tua argumenta solvuntur: & cōcludit vnuersal' in riſdictio omniz spūalium & temporalium fuit petro & suis successoz collata: vide ibi ad longum. Ex quo etiā seq̄tur falsitas secūdi sui dicti dum afferit q̄ vica- riūs pape solū est in diuinis & sicut dñnum solū de- bet dici spūale & nō temporale. cōtra hoc habes supe- riuz. c. xij. vbi agit cōtra tertiu latibulū roSELLi in quo afferit q̄ dominū quod habet pape in temporalib⁹ sit solū spūale. vbi pbatur q̄ ficit deus dicit sup̄im⁹ monarcha mūdi ac gubernator tēpoz & temporaliz p̄ductue & gubernative lic̄ in se non sit temporalis & mūdanus. ita eius vicarius pape lic̄ p̄mo & p̄ se ha- beat dñnum super oia temporalia nō per immediatā executionem: vt sepe tacitū est sed p̄ vnuersalem iuriſ- dictionē conimittens imperatoriū imediataz execu- tio- nez. vnde & seq̄tur falsitas tertii sui dicti: in quo dicit: q̄ christus nō habuit dominū temporalium nec in ba- bitu seu potentia: nec in actu. L ḡra qđ habet longa do- ciplina superius. c. ix. q̄ p̄pe cōicationem ideo mas- lum dñnum mundi fuit in christo diuinū & humanū & hoc quia cōditor mundi. & iurta apostoliū: In pro- pria venit & sui eum nō receperūt. vide ibi ad longum dictū Cris. Item q̄ hoc dictū christi ad pilatum qđ roSELLus semp adiicit: Regnū meum nō est de hō mun- do. i. more mūdano exponit oēs postillatores. Item dic canas: q̄ christus statum pfectio- nis nos ad imi- tandū ostēdere debuit quā ipse p̄mo verbo beatifica uit Mathei. v. Beati pauperes spū. & cōfiliū demūz firmavit Mat̄h. xix. Si vis pfectus ēē va. & ven. om. que ha. & da pauperis. Itē q̄ obiectū christū noluisse assentire turbis volentibus cum regem facere qđ ad idem p̄tinet. Unde & Augl. in li. de cathezis sandis ru- dibus. Lerrena bona omnia cōtempsit homo factus dñs iesus vt nobis cōtemmēda monstraret. oia terre- na mala sustinuit q̄ sustinenda p̄cipiebat vt nec in illa quereret felicitas nec in istis infelicitas timētur. pau- per factus est cuius sunt oia. noluit rex ab hōibus sie- ri quia humilitatis ostendit viam. Unde q̄ aduersa- riū dicit dñnum christi sup terrena fuisse solum diui- num quasi assumpta humanitas in vnitatem psonae diuine nō potuissit dñnum adiicere humanum. falsū est q̄ post ante incarnationē habuit dñnum diuinū. post aut̄ diuinū hūanū in potentia lic̄ nō actu. nec hō christo repugnat sic nec q̄ fili⁹ dei dicis crucifix⁹. He- bre. ix. Si coguissent filiū dei nō crucifixissent. Siē ḡ fuit ī christo dñnum mūdi diuinū & humanū: ira in p̄s

pa dominiū mundi loco christi spiale est & temporale
divinū & humanū. vñ & quātū suū dictū veritate cas-
ret cū dicit nō esse icōueniens si duo vicarii⁹ ponantur
in mūdo pape videlicz & imperatoris. dicim⁹ enī q̄ nō
solū incōueniens. Imo hereticū est reduc⁹ administra-
tionē tpalii ad aliū finē q̄ ad ipm deuz. error enī est
manicheoz. Sed dicē duos vicarios tales esse & vñ⁹
fit in administratione alteri⁹ put⁹ imperator recipit ad
ministratioñ tpalii a papa loco dei. hoc nō est incō-
ueniens afferē fīm q̄ etiā solennis dī dārī distinctio a
theologis & tāgī ab Aug. de anch. q̄ est triplex po-
testas. imediata derivata & in ministeriū data. Prīa
est in solo papa vt vñl̄ iurisdic̄io oiu⁹ spūaliū & tpa-
liū. Secūda in oib⁹ ep̄is & platis. Tertia in impato-
rib⁹ & p̄ncipib⁹ secularib⁹ q̄ rapiūt iurisdi-
ctionē sup talia a deo mediante papa in cui⁹ signū si-
delitatis ei prestat iuramentū: qd̄ tñ aduersari⁹ friuo-
le nitīs infringere. vnde velit nolit heresi manicheoz
se inuoluit ad min⁹ in eo q̄ aliud caput p̄f̄ papā in
tpalibus ponit sc̄z impatorē non debē suū dñiū re-
cognoscere a papa friuolū. Et h̄ ē q̄ dicit oiu⁹ vñuz
sc̄z pape ēē in mūdo nō de mūdo. alterū de mūdo &
mūndo. dñiū qd̄ pape in tpalibus nō esse de mū-
do. i. more mūdano. put⁹ tñ est in imperatore. sed seq̄la
est falsa sc̄z q̄ nō habeat impator suū dñiū recogno-
scere a papa vt patet et p̄missis. vñ rosell⁹ solū ad fus-
gā se ouertit q̄r̄s varias euasions sup incōuenien-
tia sibi obiecta: veritasq̄ manet incōuſta q̄ solus pe-
trus supra mare ad christū venit designās q̄ totū do-
minū qd̄ per mare significat esse petro suisq̄ success-
oribus committendum.

Cuartū argumētū nřm catholicū roselli obiectū.
Ut deniq̄ roselli obiectū argumētū catho-
licū q̄ ecclia est vna & vñl̄ corpus mysti-
cū cū ipsa sit colubā vñica. Lanti. vi. Una ē
colubā mea pfecta mea. ipsa etiā tunica incōutilis &
archa noe extra quā non erat salus vita & vñca ma-
nostra q̄ nos regenerat vnda baptismatis. q̄ oia p̄ se
nota sunt theologis lic⁹ rosell⁹ in sua ostētatione sup
hac varijs vñl̄ canonibus. nos aut̄ nucleū tangim⁹.
seq̄tur. Et q̄ vñl̄ corporis vñl̄ dī esse caput ne mon-
strū inueniat in ecclia vbi optimum regime. i. monar-
chīa christi inuituit in ecclia: ideo summ⁹ ponitex
cui claves traditae sunt caput erit nō p̄nceps mūdi. ix.
q. iii. alioz. qd̄ & mystice p̄bae. q̄ p̄nceps in brachis
vel armis inūgīt: nō in capite. ppter qd̄ scriptum est
factus est p̄ncipatus sub humeris eius vt nō p̄nceps
ipse sed caput: sed sacerdos vñctus in capite vnguen-
to qd̄ descedit in barba zaron: de sacra vñ. c. i. Et q̄
q̄libet regnatur⁹ vñl̄ dī bñe matrē: & ipsa vñca ma-
nostra vñru. erit ipse p̄of̄ser in orbe vñc⁹ vir minist-
rialis & vñl̄ pater orbis atq̄ vicari⁹ illius veri sponsi
christi: ceterosq̄ ab ipso dependere p̄ncipes vt ab ar-
chitectore depēdent inferiores artifices: & hec oia ne-
cessē est afferere ne duo ponam⁹ p̄ncipia. vñl̄ spūaliū
& aliud tēporaliū. hoc enī ponere eēt hereticuz. xxiiij.
q. si. c. qui dā faciūt etiā ad ista q̄ oia melius regunē
per vñl̄. vii. q. j. in apib⁹. Et subdit rosellus hoc argu-
mentū recitando. q̄ hec oia reperit in extrauaganti.
vñl̄ sanctam. quam tamē nunq̄ videre potuit vt di-
cit nisi opere suo presenti completo.

Croselli replica cōmitit fallaciā petitiōis p̄ncipiij.
Eplica roselli cōtra p̄fatum argumentum in-
cludit vt supponit fallum r̄sidendo videlicz
q̄ lic⁹ verū sit q̄ vñca sit ecclia de q̄ vt ouis
christi imperator est: nō tamen sequi⁹ q̄ in tpalib⁹ de-
pendeat dñiū imperatoris a papa tanq̄ a supiori nī-

fi respectu diuinoy sub quo respectu imperator est fili⁹
ecclie & summi p̄ficiis. als vñ ita dñs est imperator
omniū tēporaliū & nihil cōmune haber imperator cūz
papa cū ei nec habitu nec exercitio tpalia fuerūt com-
missa: sed soli ce sari. In ista tota replica includis ro-
sellis. Sed q̄frinola fit hec ipsa replica. patet q̄ sem-
per cōmittit fallaciā petitionis p̄ncipiij. hoc ipso enim
q̄ p̄bare tenet presupponit vt verū videlicz q̄ cūcta
tpalia sint cōmissa a deo immediate imperatori: ita q̄
nihil cōe habeat ipatoz cū papa nec habitu nec exer-
cio in tpalib⁹. Itē nec p̄bat q̄ in collatione clatiū fue-
rint tradita iura celestis simul & terreni imperij vt su-
pra sepe tactū est ex. c. xxij. di. omnes. Nota etiā q̄ su-
as inuictinas nō oportet legentē in suo opusculo ad
uertere eo q̄ p̄ncipali fundamēto caret videlicz nō p̄
bando q̄ a deo immediate receperit imperator cōmissio-
nē sup tpalia vniuersa & q̄ nihil cōe habeat imperator
cū papa in tpalibus habitu nec exercitio. tūc enī obie-
ctiones sue habuissent locum q̄ videlicz duo vicarij
ēent in mūdo qd̄ esse non p̄t: & sic etiā sua inuictio-
habet locū q̄ vicariatus pape nō est de mūdo: & im-
peratoris de mūdo. ideo simul stare possent. dicimus
enī q̄ vicariatus pape est de mūdo quātū ad vniuers-
itatem iuriſdictionē sup omnis spūalia & tpalia: non tñ
de mūdo quātū ad imediata executionē: q̄ illā cō-
misit imperator: & sic dicimus vnitatem capitū rema-
nere in mūndo. vñl̄ aut̄ concludit apparet verū vide-
licz q̄ quia inferiores p̄ncipes nō recipiūt in suis acti-
onibus tpalibus a suis maioribus administrationez
tpalium: sed vel a deo vel a seip̄s. ita imperator a deo
vel a seip̄o. Rñdef̄ enī q̄ eo ipso quo minorē supra
se cognoscūt maiores eo etiā in cūctis tpalibus se eē
subiectos cognoscūt nī exp̄sse desup habeatur exce-
ptio: & sic est de cesare q̄ nullaz p̄t allegare exceptio-
nē: q̄re papenō debeat esse subiectus in temporalib⁹
quo ad dominij recognitionē. vnde etiā si placet vide-
que in. xxij. c. tacta sunt ḡtra guersum dogma roselli
in quo p̄tendit papā bñe dñiū in tpalibus inquātū
ancillans diuini. nō aut̄ in alijs vñl̄ etiā honestis.
Cuartum argumētū catholicū roselli obiectum &
male ab eo solutum.

Uit argutū q̄ q̄ pape oēs catholicī rñdet
tanq̄ suo supiori: nō aut̄ ip̄i cesari cū nec
clericī rñdet cū ip̄sos nō habeat iudicare.
xij. q. i. futuram ecclie. sed solus papa ideo ip̄e sol⁹
monarcha & nō alī⁹. Item sicut ierarchia celesti oēs
intelligēt rñdet vni monarche immobili motori oī-
um: sic in ecclia militate. Itē ip̄i p̄ncipi nō subest p̄t-
tus: qd̄ patet q̄ a nemine iudicari p̄t etiā in tpalib⁹
nece a toto cōcilio seu vñl̄ ecclia p̄ter q̄ de heresi.
ix. q. iii. nemo. smo ip̄e papa de tota p̄t iudicare ec-
clie. & q. iii. c. ip̄si: vnde & de ipso imperatore iudicium
dat & eius statu nullas eē declarat. vñ q̄ papa de oī-
bus iudiciū p̄bet ideo solus monarcha dicit. Item
pater q̄ synodo rep̄sentate vñl̄ ecclia ip̄e papa &
non imperator p̄bet auctoritatē. xvij. di. 5. hinc etiam.
& eadem di. c. multis. vnde bñ canit ecclia de petro q̄
ip̄i tradidit dñs oia regna mundi.

CReplica roselli ostēdit nulla ex q̄nq̄ falsis pos-
itionibus vñ manet argumētū in se solidum.
Eplicat rosallus ḡtra allegatū argumētū
revera oīdīt aut̄ suā imperitā aut̄ neq̄tiāz
quā potius estimō in eo latuisse. cū enī ar-
guīt: oēs in ecclia hñt rñdere pape: & nō cesari q̄ etiā
de clericis nō hñt iudicare sicut papa de oib⁹ laicis &
clericis dicit q̄ imperator de p̄fice & clericis nō pre-
stat iudicia dñiū se tpalib⁹ nō immiscēt & sancti sunt

deo seruiētes. als vō de ipsis hz iudicare recte ad modū hereticoꝝ truncatim loq̄tur. cur enī non declarat de vsu & dominio rerū tpalium an lictū sit clericis & summo pontifici b̄re talia. Itē cur nō declarat an tale dñum & vsus tpalū diminuat de statu pfectiōis eoꝝ: quia ad statū sanctitatis eos reducere vult si iudiciū seculare debeant subterfugere. applaudit pluriꝝ heresi Bobemoꝝ t̄ualdentū cōtinue aduersus clericos dominū bachantiū q̄re vt nō in cortice veroꝝ vt illo ipse rosellus facit stemus: sed nucleus attū gainus. Querit iḡis an dñum rerū tpalium & vsus earum sit de cōntia papatus sicut est dñum spiritua lūm. Itē an tale dñum tpalium diminuat de statu pfectionis eius. Item vtrū clericis dño interdic̄t p̄ prietas rerū tpalium. Ad primā questionē dicit incluſiō q̄ sicut papa nō p̄t dicere se nō tenere vicē chri ſti in terris ita nō p̄t negare rerū dñum non habe re. patet q̄ sicut dñi est terra & plen. eius. Ita christo dño oīa subiecti celestia terrestria & infernalia. vñ vt pape q̄ eius vicem gerit in terris celestis & terreni i perii iura commisit. xxiij. di. c. sicut beato petro eterne vite clauigero. vt ibi dicit. nec valet p̄tensa roSELLi ena ſio cum dicit illud dñum fuisse in christo foliū diuinū & nō humanū: q̄r et in p̄cedēti ſolutione patuit diuinū fuit ante incarnatione. poſt diuinū & humanū ppter cōicationē ideomatum. Ad secundā questionē dicis conclusiō q̄ sicut dñs ecclie & omniū rerū ecclie christus est. xij. q. ii. q̄ abstulit. ita & eius vi carius papa ſine detrimēto pfectionis ſui ſtatus ha ber rerū dominū & vñ. qđ qualē ſit intelligēdūm eft aliqd aduertēdū ex parte dominij: & aliquid ex parte vñ. Ex parte dominij vt q̄uis in opatione & iurisdictione rerū papa dñum tenēt: ſemp tñ in p̄paratione paratus fit carē p̄ ſalute p̄ximor ut nō ſoluz tpalia imo corpus ſuū p̄pū paratus fit exponere & cōſēnere p̄ ſuis ouibus cū fuerit oportunū. Hec ē enī regula oīiū eoꝝ que ſunt ſuperogationis & pfectio nis opa fm Aug. vt q̄uis pfecti viri nō ſemp ipſa te neant in actuali opatione: ſed tñ ipſa b̄re debēt cum animi pparatione. Sic enī christus p̄cūlū i vna ma xilla p̄cūlū non p̄buit alterā. ſed dixit. Si male locutus ſum testimonium p̄bibe de malo. ſi aut̄ bñ: cur me cedis. & paulus cum p̄cūlē in maxilla non p̄buit. ſed dixit Actuū. xxiiij. Percutiet te deus paries dealbate. vnde pfecti viri huiꝝ ſuperogationis opera babuerūt in animi pparatione cū enī fuerit oportunū nō ſoli in maxilla imo in toto corpore christ⁹ parat⁹ ſuit crucifiḡi: & paulus capite trūcari. Sic papa & cleri ci dñum rerū b̄re poſſunt i actuali opatiōe ſimil cū pfectione ſtatus dñmodo ſemp ip̄parum carentia te neat in ai pparatione dñ oportunum fuerit. Ex parte vō vñ ſequitur dispēſatio nō p̄pū lucri factio. i re bus enī tēporalibus vñ ſit bonus: abuſio mala. ſoli citudo peior. queſtus turpior ut dicit Bern. ad euge. Qđ ergo roſellus inducit de clericis tēporalib⁹ ſe nō immiscētes q̄i ipſi ſoli ſint q̄ iudicio cesaris nō ſunt ſubiecti: alij aut̄ ſe immiscētes eius iudicio maneat ſubiecti q̄i p̄ hoc ſit argumēto ſatisfactū dñ ſibi obij ciebat cesarez non b̄re p̄tātem iudicandi papam aut clerum. imo potius ecōuerſo. patet nullitas ſue obiectionis & toti r̄iſhōis. patet etiā q̄ canones quos ad dicit ex vñ. Aug. ſup. v. & Ambro. ac Gratian. viii. di. quo iure. z. xi. q. i. magnū. qui dicit vident q̄ in le cularibus negocis ſint ſubiecti legib⁹ ſeculi. dicim⁹ hoc falſum eſſe. q̄r oīa ſecularia negocia ipſis interdi cū. Sed cū roſellus vult iſferre q̄ ex hoc nō debet aut ſe tpalib⁹ bonis immiscere nec illis vt pp̄ijs vñ.

R̄idetur q̄ h̄re rerum p̄prietate & dñum potest eē duplicit. vel in p̄pū lucru. vel i alioꝝ vtilitatē & ſub fiduz. p̄mo modo nō h̄it: ſed ſc̄do mō h̄it dñum & vñ. Patet & falſitas alioꝝ q̄ adducit videlicz q̄ pa pe iudiciū in tota ecclia eft ſolū ſpūale & nō tpale. dicimus enī q̄ tpale nō exercet p̄ vniuerſalē eccliam q̄ cōmitit impator: q̄ & illud ab eo h̄z recognoscere ex ſua coronatione in vñctione & ſecratione. Eſt & h̄ falſum q̄ p̄moniū petri ſuit datū pape ab impatore p̄ diuinū ſuſtētandis obsequijs. dicim⁹ enī q̄ impe rator Lōſtantin⁹ potius reddit qđ iniuste detinebat. Itē deditv̄ iſmediatā administrationē de facto gam pliū habet quā prius de iure poſſidebat ſup vniuer ſam monarchiā. vide q̄ iſferi circa donationē Lōſtantini tangūtū. c. ſupra allegato videlicz. xxiiij. c. ta ſta ſunt. patet & falſitas alioꝝ q̄ in ſua replica cōtinen tur vt q̄ christi dñum ſuit ſolū diuinū & non hamatū. & q̄ impator dat p̄tātem cōſilio nō pape vbi de tē poralibus p̄ncipali agere falſum eft niſi ex cōmifſione pape & ita factum fuerat conſtantie propter ſciſſa ma ſtouendū.

C ſextū argumentū catholicum.

Exto loco fuit argutum vere & catholicē ille eft ſummiſus monarca q̄ in oībus preſt: & nulli niſi deo ſubeft. Sed hic pfectio ce ſar non ēcū minorꝝ iſferior ſit pape. de maio. & obe. c. ſolite. & cuius iudiciū a pape depēdet iudicio: & nō ecōuerſo. xcviij. di. duo ſunt. & maxime cū p̄cipiūm colla ſubmitti videam⁹ genibus ſacerdotuz. eadē di. ſi impator. ergo aſſerē oportet vniuerſuz p̄ncipatū oībiſ eē apud ſummu p̄ncipatū & non cesarē qui filius dicit. xxiiij. di. viii. cōuenior. vnde & te papa vñem pa ſtorem oīum & ſup omnes ecclias p̄ncipatum & ma gistratū ſe retinere aſſerit ut in p̄mio lexi.

C Replica roſelli falſa & inutilis.

Icī enī oīa eſſe vera q̄ in argumēto deditū cūtūr hoc dēpō q̄ vbi dicitur hic pfectio ce ſar nō eft eo q̄ ſupioritas pape ſup omnes & oīa regna vt in argumēto tangit. q̄r hoc verum eft in ſpūlib⁹ & nō in tpalib⁹ in qbus cesar ſupiūs monarca eft. ſpūlia etiā q̄r tpalib⁹ p̄ferunt & ſolūne & aurum p̄lūbo. ideo & c. ſolite. de maio. & obe. & c. duo ſunt. xcviij. di. ſicut loquūtū fm hoc de ſpūlia p̄tāte & non tpali ita fm hoc cesar dicit filius pape dicit & eo iſferior. Nutiſ etiā p̄bare ſuum intentū ex xcviij. di. ſi impator. vbi circa ſinē dicit non eē huma naru legis de talib⁹ ferre ſniam: & q̄ p̄ humanis im perator oībus preſt in qbus vt dicit ſi ſe papa intro mittit cesari iſferior eft. Hec autēz replica vt oīs alie ſue replicē. pcedit ex iſſuſſiſtēti & falſo fundamento iſſuſſiſtēti enī pcedit dñ ſepe tactū eft nō allegat textū aut canonē ſcripture oſtēdētēti impatorēm recepisse dñum tpalū a deo iſmediate. nō etiā oſten dit q̄ in collatione clauiū non fuerit petro collata po testas celeſtis fili & terreni i perii i tpalib⁹ & ſpūlib⁹. falſū etiā ſūdamētu. p̄ ſe h̄z dñ ſuſ ſe in illo dñi ſpūle eē negauit actu & habitu. vñ & replica ſua nulla ve ex aī habet ſepe moſtratū ē. hoc etiā q̄ aī improba tionē adducit ſue poſitiōis nibil. p̄ eo p̄bat: q̄r ethi hu mane leges de ſpūlib⁹ nō ſe iſromittit iſerēda ſniam p̄ h̄z dñ ſpūlib⁹ ſe ſuſ ūanap legū nō depēdeat a le ge dñia & eccliaſtīca cū nec impatores leges condere poſſunt niſi romani p̄tificis auctoritatē iſterueniētē. vt iſtra tangetur. c. xviiij. circa mediū.

C Septimū argu. catholicū roſell ſobjeſtū. Apa ē ſupiū ſi plenitudine p̄tātis r̄i & palio vñ ſi quo p̄tā ſigraf de au. & vñ. pal.

ad honorem. ceteri vero principes et prelati sunt in par-
tem sollicitudinis vocati. et quia duo non possunt in
solidum eiusdem rei dominum adipisci. et ubi plen-
tudo est ibi adiectio non habet locum: ideo cuncta spi-
ritualia et temporalia ei subiacent per viuersalem lu-
risditionem licet non per immediatam executionem: cu-
tali modo spiritualia non exequitur. temporalia vero sic ad
exequendum videlicet per immediatam executionem com-
mittit cesari. Nota quod in argumento nostro catholicico
ipse includit quod non fuerat sibi obiecta. nec etiam vitetur
terminis nostris: plura sepe obmitendo: et hoc ideo
facit ut suo modo replicandi capiat occasionem facilio-
rem. sed hoc nihil pro eo facit ut iam patebit in eius re-
plica: que etiam consuetudo modo procedit ex falso videlicet
fundamento quod plenitudo potestatis sit intelligenda
in spiritualibus.

C Replica roselli peccat in fundamento vario res-
pectu.

Am dicit quod pontifex habet plenitudinem po-
testatis spiritualium: et in hoc nullus insolitus
est secundum dominum. Impator vero temporalium. et dum sit
argumentum a maiori quod dum indicat spiritualia. ergo eti-
am temporalia. dicit quod hoc conceditur in quantum tempo-
ralia concernunt spiritualia negotia. vltiter autem non habet
ipsarum cognitionem eo quod administratio temporalium est
impeditiva exercitij diuinorum. unde dicit quod arguere a
maiori non concludit vltatem. quod sequerentur absurdum.
Hec concludit rosellus quod quantum in se paleatum tenet
errores et sic faciliter simplices posset decipere patet ex
multis. Nam non est nostra potissima ratio probare ple-
nitudinem potestatis in papa etiam super temporalia per argu-
mentum a maiori. ut quod spiritualia sunt commissa. ergo et tem-
poralia. sed ex aliis fundamentis utpote quia christi
vicarius in terra cui post resurrectionem ut per se factus
fuit data fuit mihi pars in celo et in terra. Itē secundo
quia in collatione clavium celestis simul et terreni impe-
rii iura petrus a christo recepit. Itē quod in tali collatio-
ne etiam viueralis iurisdictionis oīum temporalium et non
solum super spiritualia et temporalia per se per oppositum si-
bi allegatur ut tacitum fuit in precedenti solutione. Itē
si illam dispositionis mutationem vult reducere ut de
factu nititur ad canones allegatos. viii. di. quo iure. et
xvi. di. si impator manifestus est quod loquitur de im-
mediata executione. quod patet ex verbis cum dicitar: ne
fint impeditiva spiritualium: quia sic deus distribuit hu-
manas leges per principes administrari et hoc patet quod
locus non inuenitur in scriptura nisi ubi christus petro
inhibuit ne gladio scleari vteret sed in vaginali uerte-
ret: quod tamen non erat. Bern. ad euge. quod tamen usurpas gladiū
teptas quod semel iussus es mittere in vaginali. quod tamen
quod tuus esse negat non satis videlicet attendere verbū domini di-
cētis: Louerte gla. et quod tuus et forsitan tuo nutuz
et si non tua manu euaginādus et quod vide supra. c. xiiii. iō
sic distribuit ut immediata executionē principes servent faci-
ant: plenaria iurisdictionis apud petrum et sui noīis success-
orē remanent. Hoc idē propria vba roselli demonstrat
duī causam allegat varie commissionis dices: ne sit ipse
distributiva spiritualium administratio temporalium. patet enim quod solū
immediata executionē non vbia iurisdictionis est spiritualium
impeditivum. Tertius oīus quod a rosello introducitur cas-
terī fundamento veritatis et quod pontifex solū habeat do-
minium et administrationē temporalium in quantum diuinis de-
seruiūt. hoc enim inserit ad longū impugnat. xix. c. quod
vbi temporalium quod videlicet ad alii finem est a deo institutum
est ille non videlicet: sed ab aliis temporalibus. Sunt autem a deo or-
dinata ut ciuius cultus angeat: et humanis necessitatibus
bus in coctis prouideat: vide ibi ad longū. falsum quod est
et hoc quod inserit monarchiam oīum corruptibilium inserit
oīum esse apud cesarem et non apud pontificē. est enim in ce-
sare a deo per pontificē: sed in pontifice immediate a deo
falsum est quod dicit impatorē esse subiectū pontifici in spi-
ritualib⁹ tamen et in temporalib⁹ tantum quantum sunt necessaria

Hec autem sunt temporalia quod etiam ut physis prima politico-
rum dicit: ad vitam hominum sunt organicae et instru-
mentaliter deservientia. Item non sine causa agnus cae-
lestis christus ter replicauit: Petre pasce oves meas
ut videlicet vero doctrine ex exemplo saecularis vita et si deo
tempore diceret pascere suam gregem. Itē tali commissione
etiam potestib⁹ est secularium cura a iure commis-
sa j. q. iiiij. quia p̄sulatus. igitur remouetur epus quod simili-
tudine nescit ecclesie negotia temporalia ministrare. Itē
cum duplex sit dominum verum et interpatiuū. et di-
cis verum ut dominus seruo aut in mento dominus
quādo videlicet non potest fieri resistentia. interpatiuū
quod sit circa subditum non seruum: put subditus res
gi potest resistere. modo cum dominū quod habet aīa
ad corpus realiter cum sit unum esse utriusque: ideo si
cūt deus commisit petro curam animalium necessario
habuit committere curam totius naturalis esse hoīis in
spiritualibus et temporalibus. Sicut enim seca ut actu est
instrumentū secantis non potest resistere secanti: ita nec
corpus anime dum est in vita naturali cum vitrum
ad tale requiratur esse.

C Replica roselli reprehendit in multis unde et ar-
gumentum manet solidum.

Igitur rosellus clarā esse responditionem super
hoc quod qui habet principale habet etiam an-
norum. hoc enim verum est nisi alter sint dis-
posita. Nūc autem talis dispositio est facta quod humane
leges debet per principes et non per pontifices administra-
ri. viii. di. quo iure. xvij. di. si imperator. et c. duo sūt.
et hoc ideo ne sint tempora impeditiva spiritualium hec est
prima pars solutionis roselli: sed quod impertinens patet
quod non potest allegare textū ubi sit dispositio facta a deo
ut pontifex non debeat habere viueralē iurisdictionem
super spiritualia et temporalia: put sepe per oppositum si-
bi allegatur ut tacitum fuit in precedenti solutione. Itē
si illam dispositionis mutationem vult reducere ut de
factu nititur ad canones allegatos. viii. di. quo iure. et
xvi. di. si impator. manifestus est quod loquitur de im-
mediata executione. quod patet ex verbis cum dicitar: ne
fint impeditiva spiritualium: quia sic deus distribuit hu-
manas leges per principes administrari et hoc patet quod
locus non inuenitur in scriptura nisi ubi christus petro
inhibuit ne gladio scleari vteret sed in vaginali uerte-
ret: quod tamen non erat. Bern. ad euge. quod tamen usurpas gladiū
teptas quod semel iussus es mittere in vaginali. quod tamen
quod tuus esse negat non satis videlicet attendere verbū domini di-
cētis: Louerte gla. et quod tuus et forsitan tuo nutuz
et si non tua manu euaginādus et quod vide supra. c. xiiii. iō
sic distribuit ut immediata executionē principes servent faci-
ant: plenaria iurisdictionis apud petrum et sui noīis success-
orē remanent. Hoc idē propria vba roselli demonstrat
duī causam allegat varie commissionis dices: ne sit ipse
distributiva spiritualium administratio temporalium. patet enim quod solū
immediata executionē non vbia iurisdictionis est spiritualium
impeditivum. Tertius oīus quod a rosello introducitur cas-
terī fundamento veritatis et quod pontifex solū habeat do-
minium et administrationē temporalium in quantum diuinis de-
seruiūt. hoc enim inserit ad longū impugnat. xix. c. quod
vbi temporalium quod videlicet ad alii finem est a deo institutum
est ille non videlicet: sed ab aliis temporalibus. Sunt autem a deo or-
dinata ut ciuius cultus angeat: et humanis necessitatibus
bus in coctis prouideat: vide ibi ad longū. falsum quod est
et hoc quod inserit monarchiam oīum corruptibilium inserit
oīum esse apud cesarem et non apud pontificē. est enim in ce-
sare a deo per pontificē: sed in pontifice immediate a deo
falsum est quod dicit impatorē esse subiectū pontifici in spi-
ritualib⁹ tamen et in temporalib⁹ tantum quantum sunt necessaria

ad spiritualia. omnia enim temporalia ordinatur ad spiritualia vel directe vel indirecte. per se vel per accidentem. unde et exemplum quod inducit falsum est. nec valet ei similitudo de artifice domus cum suis instrumentis possit ut ad alios fines quam ad structuram domus. hoc tamen non habet hic locum cum ut supra ostensum est imperator non posset legem condere ut proprialia sibi a deo commissa ad alium finem deserueret quam in dei cultu et sui officii dignam executionem. Oppositum enim si ficeret lex esset iniqua et ipse seruus manome iniqtatis. et in fra. c. allegato deducitur. Letitia etiam que adducit sunt eius supflue intricationes in sui tamen ostentationem de seruitutibus. Non enim dicimus artem frenis factiunem esse militarem: seu papale potestatem esse impiale: sed bene dicimus unam alteri esse subalterna. et quod una ad alteram reducas sicut imperfectum ad perfectum semper ordinatur. hoc etiam quod de intellectu speculatiuum in quo reputat papalis potestas assertit quod ipse habeat principem intellectui pratico i. imperatori: non tamen ita habeat principem imperatori quod possit per se administrare ea que sunt imperialis officia. fatetur oia ista esse vera quantitas ad immediata executionem: non autem quantum ad uniuersale iurisdictio nem. unde et hoc falso est quod insertum quod nec in actu nec in habitu habet aut habere potest impiale officium. habet enim in habitu et in potestate sicut et christus licet non in actu et modo mundano. Lanon etiam qui ab eo alle gat contra eum cocludit. hic enim fatetur christum discredere et destruere utriusque patrem scilicet spiritualis et secularis officia quo ad actus proprios. ecce quoniam loquitur de immediata executione quam christus noluit a petro exercere ut supra scilicet: Louerte gla. et cetera. Alius quod adducit per precedentia refutatur. sepe enim idem replicat et similares inuolunt. fatetur enim quod ubi imperator scismatisaret quod tunc apostolice possit corrigi: sed negamus quod imperialis potestas non posset esse in papa ad minus habitualiter. hoc enim falso est ut sepe tactum est sicut et hoc quod impiale suam patrem habeat a deo immedia te: et non per pontificem specialiter post clavis collationem petro factam. cum ante hoc non sicut dominium verum et merum in mundo vide infra. c. xij. manet ergo veritas argumenti.

CArgumentum nonum catholicum roselli obiectum. Omnes principes saltem iam post incarnationem christi et electionem principis mundi per christum eorum potestatem a summis pontificibus recipiunt consuetudinem: ut patet in eorum coronatione et consecratione fidelitatis etiam sacramentum habent prestare. vt. lxiii. dicitur tibi domino. et cetero rex otto. et quod consuetudo ius probet. extra de transla. c. quanto. ergo in omnibus subest romano pontifici. Item de ipsis ecclesia ad libitum disponit cum de grecis trastulit imperium in germanos. extra de elec. p. venerabilem. Itē reges et imperatores pontifex deponit. xv. q. vi. aliud. quod facere non posset si subiecti non essent. per his omnibus facit quod leges imperiorum non sunt supra leges dei et canonicas sanctiones. vt. x. dicitur. lege imperiorum. nec iudicia ecclesiastica prius imperiali iudicio dissolvi. d. c. lege. et c. licet. unde cocluditur supremum principatum esse in pontifice et in nullo alio.

CReplica roselli.

Ducentum quod replica roselli in omnibus suis dictis est suspecta. Nam cum sibi obiectum: Romani principes saltem in tempore gratie recipere consuetudinem suam patrem a summis pontificibus. dicit hoc falso est: quia receptorum a deo mediante populo romano quod taler patrem prius transferre in principem insti. de iure naturae. sed quod principi. et bode per elec-

tores quem eligit ex consuetudine approbata quod ius tribuit eligendi. ut in. c. venerabile. de electio. imo etiam si papam eligeret non tribueret ipse patrem imperii nisi maliter. nec electores tribuerint patrem sicut deo. quod determinat potius personam ad taler patrem et non tribuerint. omniam ita hec esse falsa. Nam primum quod romanum imperium habuit originem ex populi electione intellige et a deo ordinatus. hoc falso an quæstionem illius imperii cum manifestum sit quod illud dominum fuit usurpatum et tyrannicum; quod solus in linea christi fuit verum dominum. vide infra. c. xij. et testae glosa hieronymi super Genes. xiiij. tractatis illud. Melchisedech erat sacerdos dei altissimi quod ipsi melchis dech fuit primogenitus noe sem. et quod omnes qui iusto titulo dominio naturali et politice sumptierant dominium ad reipublice defensionem et ecclesie dei institutionem vere per summos sacerdotes ordinante sunt. vide infra. c. xiiij. circa finem. unde lex loquitur quam allegat. quod ad iure naturali populus dominium transfert in principem. hoc autem sit quando dominum verum occupantibus iuregentium conceduntur. quod videlicet in nullius bonis sunt. vide infra. c. xij. quot modis acquiritur dominium verum iusto titulo. circa medium. ubi duo tamen tanguntur modi scilicet auctoritate legis naturalis et auctoritate principis. Non sit romanum imperium quod ab alijs iam occupata auctoritate legis naturalis coactum sibi usurpatum. unde et hoc quod dicit quod habuit dominium a deo mediante populo. dicimus a deo permisum non ordinaria voluntate. sicut quod omnes quatuor monarchie mundi fuerunt a deo permisum in penam peccatum et ipsorum dominantium usque ad lapidem christum precium de monte virgineo percutientis statuam et precium romanum imperium quod pre omnibus principiis mundi et diabolo militabat qui teste salvatore per ipsum eisendi erat et verum dominium et merum introducendum. vide ibidem plura. Nam enim breuitati studemus falso est. et hoc quod dicit electores eligendi: allegans desuper. c. venerabilem. de electio. dicimus enim quod eligunt ex consuetudine approbata per sedem apostolicam. Nam cum imperator sit minister pape eo quod est minister dei. Apostolus ad Romanos. xiiij. Non sine causa gladium portat: dei enim minister est iudex in iram ei qui male agit: et eius officium est ecclesiastis contritis et concisis restaurare: novas edificare. et dei sacerdotes honorare: atque contra hereticos et rebelles tuere: non deus eum tanquam ministrum summum sacerdotis deputavit. Quia vero iuxta philosophum primo metaphysice. Actiones sunt super positorum particularium. Noluerunt summum pontifices per se imperatores deputari propter pacem vindicem in populo christiano nutriendam: sed per electorum deputationem qui ius eligendi ab ipsa sede apostolica recipiunt: auctoritate tamen examinandi ipsorum electionem. imo et ipsam personam electam apud summum pontificem remanente. Et ratio huius est quia ad eum pertinet electionem aliquam examinare ad quem ius eligendi conferre et ordinare ac ipsam electionem confirmare. hoc autem spectat ad summum pontificem cuius ipse minister est: quia dei in ecclesiastis de fessionem. unde in allegato. c. per venerabilem. de electio. papa loquens in persona sua dicit ius et auctoritas examinandi personam electam in regem: et primo uere ad imperium ad nos spectat qui eum virginus et consecramus. et Gregorius quintus tempore Ottonis imperioris conuocatur et requisitus principibus alamanie septem electores instituit officiales ipsius

curle imperialis quatuor laicos et regem Bohemie
ducē Saxonie. comitē Palatinū. et marchionē Brā-
dēburgenſ. Et tres clericos: archiepm Magūnenſ.
Treuenerſ. et Colonienſ. Lausa aut̄ quare de alama-
nia sunt sumpti: et an de aliena regione possent fieri
q̄ de alamania: et an papa possit electores mutare: et
quomodo possit vni parti elegentius facere non est p̄n-
tis speculationis discernere singula: tñ in libro de eccl-
esiastica p̄tate ab Augl. de anchana tangunt. Sup
eo aut̄ q̄ insert rosellus q̄ etiā si papa eligeret non da-
ret nisi male in ipsa electione. Si q̄ papa possit
per se eligere: et an solū q̄ male est daret sc̄z psonam
electam ut electores faciunt. Ad p̄mū enim dicit fm
prefatū Augl. cui⁹ dicta pluries hic referant q̄ utiq̄
dici p̄t q̄ sic. quia enī papa vniuersos fideles in p̄n-
ti eccl̄ia ad pacē habet ordinare: et ad supernalē finez
dirigere: ideo iusta et rōnabilis causa existēre p̄ seipm
posset imperatorē eligere ut ppter eligētū negligē-
tiam vel discordiam: aut ppter electi bonitatē et con-
decētiam: seu ppter christiani populi pacis puidētā
seu ppter coercēdi hereticoz: scismaticoz: et pagano-
rum: potētiam et audaciam. posse enī pape debet esse
fulcitur veritate: iusticia: et equitate. Nonenī potest
aduersus veritatem: sed p veritatem. iij. Coz. vlti. De eo
aut̄ tñ male daret sc̄z psonam electam et non for-
male scilicet p̄tatem impiale. dicendū q̄ etiā dā-
ret non inquantū homo sed inquantū dei vicari⁹. sic
enī sepe tactum est: q̄ potestas imperialis depēdet a
deo mediante suo vicario. vnde non est simile de elec-
torib⁹ et cardinalib⁹ respectu psonae electae. Lōsequē-
ter q̄ adducit de iuramento fidelitatis p̄stāde pape
dices: q̄ non possit cōpelli ad hoc si nō velit prestare
vidēda sunt que in. c. xviii. tanguntur. vbi dicit q̄ iura
mentū quod p̄stat impator pape etiā si sit reuerentie
et nature sufficit hoc nobis: q̄ et hoc tale iuramentū
p̄t dici fidelitatis et nature ad q̄ sic tenet impator
ita et ad alterū. Et hoc q̄ dicit q̄ impator nō iurat q̄
suam p̄tatem recognoscat a papa: sed iurat q̄ sibi faue-
bit et exaltabit ecclesiā. Dicim⁹ q̄ nec hoc sentim⁹ q̄
habeat iurare et recognoscere suā p̄tatem eē ab eo. h̄
recognoscere et recipere a deo mediāte ipso. Et dū in-
sert q̄ als impator eligebat papā. Dicim⁹ q̄ nō p̄p-
erat electio: sed turbatione ecclie occasione p̄tate ar-
bitratū fuerat in cōl. et hoc intēdit. c. adrian⁹. lxiiij. vii.
Itē ad hoc q̄ r̄dit non eē verū q̄ de impio papa ad
libitū disponat dices: Q̄ nō p̄t nisi rōne peccati ma-
gni: vt si eēt denegatio iusticie: vel si crīmē esset ecclie
astīci vel rōne pacis vel iuramenti r̄c. q̄ tūc papa pos-
set ad se recipere causam. sed non enī deponere nisi in
causa heresis seu heresis suspitione et obstinatiōe di-
cimus singula cōcedēdo. sed rōne quā dat negamus.
vbi dicit: q̄ nō p̄t ab eo tollere auctoritatem impiale:
q̄ nō recipit ab eo illā. Dictū est enī sepe q̄ p̄tā illa
depēdet a deo mediante papa. Ad idē faciūt ea q̄ con-
sequētū introducit de cōceptū clauī et incorrigibili-
tate oīa cōcedendo: dēpto eo q̄ dicit papam non b̄re
iurisdictione sup temporalia et spūalia simul. q̄ falsum
cerniē ex sepe repetitis in superioribus.

C Decimum argumētū roselli obiectum.

Lectores imperij ab ecclia recipiūt auctorit-
tate eligēdi. q̄ h̄z ipse saltim habitu impiale
p̄tate penes se: q̄ nō iusat quē nō h̄z. de cō-
se. di. liij. quo. Itē reprobat et p̄mouet psonā electaz
vt. c. venerabilem. de elec. Item examinat coronā r̄c.
vt supra ī solone tacta sunt p̄cedēti. Itē christ⁹ ī san-
guine suo fecit regē et sacerdotes. i. Pet. c. ii. Uos aut̄
gen⁹ electū regale sacerdotiū. Itē ea q̄ p̄t īferior p̄t

z supior, sed impator ministrat tpalia. q̄ et papa. et cui
licet maiora licet et minorā. vt. c. p̄ venerabile. qui si.
sunt legi. xcvi. di. illud. sed pape oīa spūalia licent. q̄ et
tpalia. Nota q̄ hoc argumētū nō estimo rosellū fuisse
obiectū eo q̄ nō discrepat a p̄cedētibus argumētis: a
q̄bus ipse aut̄ adiūxit vt mēbranas occuparet. q̄d p̄a-
tet ex replica q̄ coincidit etiam cum p̄cedētibus.

C Replicat rosellus et peccat in omnibus.

Am q̄ dicit electores b̄re p̄tātē eligēdi non
a sacerdotio vt sc̄z sacerdotiū habeat illam
p̄tātē eligēdi in se p̄ncipaliē. sed h̄t potius
ab ecclia p̄ quandā ī sequētiam: qz videlicet electores
sunt de ecclia: et q̄ nō sit in sacerdotio. pbat p hoc q̄
papa nō possit p̄uare electores iure eligendi nō negli-
gētes. Aduertēdū q̄ p̄mū dictū claudicat: qz tota po-
testas ecclie aūt i papa tanq̄ in capite ministeri-
rali deriuat a capite auctoritatuo christo: iō q̄d facit
ecclia et ipm caput ministeriali auctoritatate christi fac
qui terreni simul et celestis imperij tali capiti cōmisi:
xxij. di. c. i. Dicim⁹ q̄ p̄t ius eligēdi nō est i sacerdotio
vt sacerdotio absolute cōsiderato. sed ē i papa rōne
collatiōis clauī ī q̄bus vtriusq̄ imperij vera cōmis-
sa sunt. Secundū enī non īcludit ī auctoritatē vlem
pape. q̄ enī electores nō negligētes papa nō p̄uat ius
re eligendi ad h̄z seipm obligauit. et p̄tās fibi a christo
collata q̄z esse p̄ veritate et nō ītra veritatē. iij. Coz.
xi. cū astringit cū sua p̄tās semp manet fulcita. verita-
te. iusticia. et equitate. vnde licet nō p̄iuat nō negligētes
electores: stat tñ suū posse q̄ p̄ se impatorē possit eli-
gere vbi negligētes reperiūt: vel etiā vt supra tactū
sunt si discordes īuenētur. aut electi bonitas aut pa-
cis christiani populi aut fidei defensio vltior ipsoz
cōmoueret ad talē immutationē facientā. vnde si pla-
cat Augl. de anchā. An papa possit p̄ se impatorē eli-
gere. Nō valēt alie sue instātē ītra nos dū dicim⁹ nos
asserere papā iō b̄re tpaliū vlem administrationē qz
impatorē coronat et inungit. hoc nō dicim⁹: sed dicim⁹
mus hoc q̄ papa h̄z er collatiōe clauī ī q̄b̄ dñiūz
terrenū et celeste sunt collatū quo ad vlem iurisdictionē
nē ex q̄ inungit: coronat et. Itē dicim⁹ q̄ impator ex
illo recipit vlem et īmediatā executionē in tpaliib⁹. vñ
et sī modo nō valēt q̄d inducit de electorib⁹ q̄ licet eli-
gant non tñ impiale cōfērūt p̄tātē. sic nec papa licet
coronat impatorē: nō tñ fm eiū cōfērt impiale p̄tātē.
patet solutio quo et vñ cōfērt ex p̄missis. Itē plura al-
legat et sepe vñ dictū replicat: singula tñ q̄ p̄cedēta
soluta manet: et fastidiū generat torties replicare q̄ vi-
delicet electionē populi sicut oīm in p̄ncipē trāfuit:
p̄tās impiale ita et nūc electōe eligētū claudicat oīa
dicta vt ex superiorib⁹ patuit: p̄cipue vbi ipse impun-
git in h̄z q̄ dicit falsuz eē q̄ papa cōmitit executionē
tpaliū cum ipse habeat vlem iurisdictionē penes se:
q̄ sic papa possit reuocare iurisdictionē impiale. Di-
cimus enī nō isto modo sed hoc formale q̄d est i im-
perio: q̄ ē a christo traditū qui ambas p̄tates discri-
uit p̄ diversa officia q̄n petro inhibuit executionē tē-
poralis gladij et non alteri⁹: ideo papa tollere non p̄t
sc̄z executionē tpalis gladij sed bñ ipm male sepe am-
mouit et corrixt sc̄z impatores deponēdo et corrigē-
do vñ false impingit sepe vt suos errores colorando
defendat sicut in eo q̄ electionē p̄tificis et impatoris
eq̄parata quo ad electores dices: ius eligendi recipie
eos ab ecclia quātū ad hoc q̄ male est: vt vbi psonā
hāc vel illā eligūt licet formale nō cōferat. i. auctorita-
tē papalē vel impiale. Tu vñ dīc q̄ nullo modo cōue-
niūt: q̄ licet cardinales eligāt male. formale tñ imme-
diatē consequit a deo. sed ipse electus impator non ē

Deo immediate recipit suā auctoritatem eo q̄ nullib⁹
in scripturis hoc expr̄sum ē: sed recipit a deo mediā/
te p̄tate clauili. i. p̄ papā. hoc etiā falsum ē q̄ electores
pape recipiūt auctoritatē ab ecclia: t̄ similiē electores
impartoris: q̄ recipiūt a papa cardinales ius eligendi
cū illud decretū. xiiij. dī. vbi agit̄ de elec. summi p̄tis/
ficiis mortuo pape Nicolaus papa edidit fili⁹ t̄ decre
talis illa vbi taxat modis eligēdi q̄ a duob⁹ parti
bus cardinaliū electus in papā habeat ab ipso papa
est edita. vñ tamē electio q̄ modis eligēdi roborat in
collegio auctoritate pape. Sic t̄ ipsi electores imperij
non habent nisi auctoritate pape ius eligēdi.

CArgumētum. xj. catholicum roselli obiectum.

X verbis christi d̄ duob⁹ gladijs sup quos
vicerat oñs sufficit Luce. xxiij. t̄ quo fili⁹ sit
hodie apud p̄tificē vtracq̄ iurisdictio vide
inferi⁹. c. x. t̄ replicā roselli falsam contra argumentū
vide. c. xj. ad longum.

R̄gumētū catholicū erat tale teste Bern. v.
lī. de cōfid. ad euge. Per duos gladios chri
stus voluit duas p̄tates int̄lligi. i. vtrāq̄ iu
risdictionē sp̄ualē t̄ tpalē sic indēns quid tu usurpa
re gladiū tēptas quē semel iussus es mittere in vagi
nā: quē tñ qui tuū esse negat nō satis videt attēdere
verbū oñi dicētis. Lōuerū gla. tuū in va. est ḡ tu⁹ t̄
forſitā tuo nutu t̄ si nō tua manu euaginād⁹ alioqñ
Si nullo modo ad te prīmeret nō dirixit dñs ipis di
cētib⁹ aplis. Ecce duo gladij hic. satis est. sed portius
min⁹ est vterq; igis in ecclia sc̄ sp̄ualis t̄ mālis. sc̄ is
qdē p̄ ecclia: ille v̄o t̄ q̄b ecclia est exerēnd⁹. t̄ q̄ ille
sacerdos: iste militis manu. sed sane ad nutu sacer
dotū vt iussu imperatoris q̄re sic olim ita t̄ nūc vtracq̄
iurisdictio est apud petri successorez. Itē ea de caula
gladiū recipit impator a papa cū euīmūgit t̄ coronat.
hec v̄ba etiā seu eoz p̄s habet de iudi. nouit. i. nouel
la. Itē obiectū fuerat reselli oblatio magorū quo ad
aurū in quo significabat v̄tig regia potestas saltum
in habitu quem habuit christus.

CDuodecimū argumentū catholicū simul t̄. xiiij.

Omanop̄ regnū añ christi adūtuz erat sine
lumine fidei. vñ v̄surpatū t̄ tyrannicū t̄ ab
eis auferendū. q̄r iniustis auferē regnū t̄ da
tur gēti q̄ facit iusticiā. xxiiij. q. vii. c. i. vñ t̄ subito post
aduentū christi apli causas christianorū t̄ etiā sc̄larez
terminabāt. xj. q. i. relatiū. Itē v̄t p̄pus sp̄ualia sine tpali
bus non p̄nt stare. vñ t̄ papa de m̄rimonijs t̄ heredi
tatib⁹ indicat. Nota q̄ sup hoc argumētū rosell ampliat
t̄ q̄ in p̄missis argumētis tacta sunt replicat in
sui sorte ostētationē: vñ non ē nobis ad hoc aduertē
tia: sed solū ad nucleū. Plura enī deducit ad filitudi
nē intellectus practici t̄ speculativi: quomodo redu
cīt vñus ad alterū sicut practic⁹ ad speculativū. Itē
quomodo homo dicit microcosmū. i. minor mun
dus. vi. phisicoy. t̄ ipse h̄z aliam intellectuā q̄ oēs alia
as potētias regulat t̄ dirigit in actus suos: t̄ ita i mag
no mūndo terrestri. papa q̄ est aliarū doctoz d̄z dirige
re oia corporalia t̄ terrena aialib⁹ deserviēta. Itē
tertiūdecimū allegat fibi suis obiectum ex virgine
mundi a creatione v̄scq̄ ad christū in quo semper spi
ritualia t̄ temporalia fuerunt gubernata per sacerdo
tes t̄ prophetas vt a noe post diluvium qui saltim of
ficiūm exercuit sacerdotale in altare, edificando t̄ le
ges disponendo. Item moïses qui iudicium spiritua
le t̄ seculare in punitiōibus varijs exercevit: etiam p̄a
cipes populi suspendendo in patibulo contra solem.
Numeri. xxiiij. t̄ sic durauit v̄scq̄ ad christū qui v̄tig
t̄ se ratione diuinitatis fit dominus vniuersorum: cū

per ipsum conditus fit mundus: tum etiam ratione
humanitatis propter hypostaticam vniōnem: etiam
dominium omnium temporalium. vnde t̄ glosa bay
mi super illa verba: quem constituit heredem vniuer
sorum: hoc est totius mundi t̄ omnium creaturarū
non solum fm diuinitatem qua coeterius est patri:
sed etiam fm humanitatem a verbo assumptam con
stitutus est ille dominus t̄ heres super omnem crea
turam. sicut ei deus pater promisit dicens: Postula
a me t̄ dabo tibi gentes in hereditatem. ergo christ⁹
fm humanitatem habuit vniuersale dominum. er
go t̄ petrus cum ei dispositus regnum christus sicut
dispositus ei pate. Luc. xxij. ergo habet t̄ vicarius chri
sti simile spirituale t̄ temporale.

CReplica roselli insimul super duo argumenta re
prehenditur in sex positionibus.

Oliendo insimul duo argumēta dicit sub
tilē op̄tē ponderare iura dominij. quod
ideo dicit: quia omnino se deficē in foliūdō
contra dominūz christi supra temporalia cernit. Oste/
damus hoc primo in ḡnali. demūz in speciali positio
nes eius imp̄ugnādō: quia enim in omnibus suis di
ctis tenuit q̄ christus non habuit dominum huma
num super temporalia nec actu nec potetia: t̄ hoc in
finem vt nec petrus potuisse recepisse a christo: t̄ sic
nec aliquis eius vicarius in terris. t̄ q̄ solū habuerit
dominū q̄d t̄ petro tradidit. In argumēto autē fibi
obīcīt vñio hypostatica t̄ ampli⁹ de quo filiūt fibi
obīcīt ideoma. cōicatio: vt q̄ diuinitatis sunt huma
nitati valeat ascribi t̄ ecōuerso. iō vidēs se non posse
euadere q̄n rōne istoz duoz habeat ocedē dñiūz hū
manū in christo sup tpalia in habitu inoluit iura do
minij loquēs iā fm canonel. nō fm theologos. tu autē
singula habes inferi⁹. c. xvi. vbi tractat̄ de dñio stat⁹
innocētē t̄ dñio stat⁹ nature lapse. de q̄b h̄z rosellus
tagit inuolūc dñiūm iustoz dñio innocētē: volēs im
mīnē sicut t̄ dicit q̄ si christ⁹ habuit dñiūm hūanū
suit innocētē t̄ iustoz: q̄d q̄ nō est possēsū part
iculariū sed manēt dia cōia: nec exēcent delicta: iō dī
cit q̄ introducūt fuit aliud dñiūz possēsū particu
larū cū ptate exēcēdi delicta. h̄z dñiūm christ⁹ nō ha
buit. imo rēnit. Jo. vi. vbi tū regē facē voluerūt: t̄ h̄z
vt v̄lā p̄fectionis oñdēt in quo p̄fectiōis v̄lā vñ dicit
sed q̄ nec in potētia seu habitu habuerit christ⁹ t̄ sp
fate. h̄z salūz ē. vt allegato. c. inferi⁹ deducēt q̄re ad
particularia descēdendo dicim⁹ q̄ singuli articuli sex
sunt falsi. Primo q̄ christ⁹ habuit dñiūm stat⁹ inno
cētē cū ex illo statu carnē nō assumpsit. sed pp̄t statū
nature lapse sicut venit: ita t̄ coerciūz dñiūm semel
ostēdit: vbi emētes t̄ vendētes de tēplo eiecit. Itē fal
sum est sc̄do de loculis christi de q̄bus sepe mentio
nat q̄ christus iō tenuit loculos vt future ecclie ostē
deret habitū habēndi de pecunijs. Si enim hoc intel
ligit q̄ episcopi t̄ ecclia non valeat habere propriū
sicut nec christus: error est valdensiū hereticorū qui
hoc capitulū. xij. q. j. habebat dominus loculos. sepe
allegant. sunt tamen. c. q. t̄ cause alij canones in con
trarium. vt. c. futuraz ecclesiam. tractantes quomodo
constantinus imperialem sedem beato petro p̄futu
ram concessit. Item. c. epi. manifesta. t̄ plura alia. ha
bebāt autem christus loculos vt sue necessitatē t̄ ali
orum indigentium subueniret ecclie formam tri
buens. vt glosa dicit ad tollendum solicitudinem:
non caute. am. Suspecta est tertio. t̄ bec eius senten
cia q̄ in diuino dominio omnia dicit esse cōmunitas:
si intelligit de dominio dei q̄d de? h̄z sic v̄tig in sta
tu nature lapse deus appropriauit dominia. Nam

Dixit Denterono.xi. Omnem terram quam calcauerit pes vester erit et ceterum expulit iebuseos introduxit ista belitas licet diuinum dominium: id est spirituale facit in spiritualibus et iustis omnia communia: et sic suspecta manent cuncte positiones quas consequenter inserit dicens quod asserere christum tamen diuinum habuisse dominum et non humanum: hoc ideo dicit ut nec petro humanum tradidisse credat. habuit enim eum: nec petro. Non autem soluit instantia de ecclesiatione ideomatum in christo quod erat principale obiectum. Consequenter suspecte sunt due positiones ubi limitata se ad replacandum contra primitudinem ecclesiam ab apostolis et quod ex veteri testamento inducta fuerit a legali sacerdotio cum obiectu fuerit in duodecimo argumento quod apostoli causas christianorum etiam seculares terminabat et ex veteri testamento quod ipsi sacerdotes habebant administrationem regni apostoli. Replicat enim primus quod ideo apostoli causas scilicet terminabat quod defectum habebat iudicis scilicet. viii supplebat talis defectus. Et ad secundum dicit quod licet veteris testamenti sacerdotes sic habuerunt administrationem regni apostoli non tamen licet sacerdotibus novi testamenti quod illa aialia victimabat: isti corporum et sanguinis christi immolabantur. huius hec sine coloribz ab extra pietatis intentio venenuz falsitatis cur non transiit ad nucleum declarando an terminatio causalium scilicet diminuat in papa de eius statu perfectionis. quod quidem innuere vult tacite et dolose et veritate licet non negamus et vero sit apostolorum causas scilicet traetasse propter defectum iudicis scilicet. Si enim declarasset per dubio distinctionem facere habuisset et hoc seipsum conclusisset videlicet quod causalium questiones sunt triplices. garrulose et litigiosae in vindicta videlicet malefactorum quod virtus spuiales a se remoueret et scilicet exercitio committunt. Quedam difficiles et scrupulose etiam sepe ad discussionem pape a scilicet brachio remittuntur quod etiam papam exemplo moisi quod ad suggestionem ietro cognati sui. Exo. xviii. senioribus populi committit determinanda maiora et difficultiora sue audienciae discussiones refuas quedam vero per ipsum papam et platos sine strepitu iudicij breuitate et sumarie cum determinantur non diminuantur in eis perfectionis statu immo augentur. unde et argumentum manet quod quod apostolus licuit in causa necessitatis etiam licet pontifici etiam de regnibus negotiis se implicare modo permisso: et non ipsum omnino excludere et impatorum committere ut rosarius predicit. Ex quo etiam reservatur dignitas noui sacerdotij quod asserit nullum de regnibus se debere intronitum ut legales faciebat sacerdotes: eo quod illi corporum immolantur cum aliis aialia victimabat. debuisset enim nucleus retigisse an omnium et volum rerum diminuat de pfectio- nis statu in clericis: etiam quo ad perpetuam. Reuera enim inuenisset quod huius et rerum omnium et volum etiam quo ad proprietatem non in propriu lucru. sed in aliis utilitatibus sub fidibus: non derogat pfectio statui nec in papa nec in clero ut etiam supra tactum fuit. unde non derogat digni consecrationi corporis christi vide supra replica quanto argumentum. Suspecta est omo et a veritate aliena quod dicit de microcosmo quod papa habeat omnium super regnalia solum inquietum deseruit ad spuialia. hoc enim sepe quo ad nudum sensum improbabile pceptum inferius. c. xxv. ad loquum eo quod non est constitutus alius fuit a deo in regnibus non ut ancillentur diuinis directe vel indirecte quod se vel per accidens et ubi etiam impator in aliis finem tunc abusitur: et est seruus manome iniqtatis. viii nihil valet eius replica dum dicit regnum ordinari ad spuialia in habitu et non in operatione. immo semper in operatione modo predicto et habitu tenere non in fine spuiali nihil est. Replica ita de locu domini: sed habes supra declarationem.

CQuartus decimus argumentum roselli obiectum.

Ehomicidio et adulterio dauid per sacerdos tes nathan fuit corruptus et hoc regali admis- tratione et punitione. Samuel etiam regem amalech in fructu coedit: et daniel iudices in quos concubuit et damnavit. Etiam samuel regem saul quem primo intoniserat vera depositum. et hec in figuram contingebant noui sacerdotij ad Heb. ix. Dia in figura continet reges et regna in aliis transferendi. sic etiam a grecis translatum fuit impium. et per venerabilem de elect. unde et dicitur. Ita potestas pape cuiuslibet ordinis dignitatem et gradus huius instituere. et beato petro eternae vite clavigero terreni simul et celestis imperij iura confirmavit christus mystice etiam figuratus quod de semore iacob duo filii leui. et de iuda duo regimina significativa fluxisse leguntur. sacerdotium in leui. regale in iuda quod posterior levius et ecclia imperium precedit auctoritate. facit x. dicitur.

CReplica roselli peccat in oibus positionibus.

Um enim dicit quod nathan redarguedo dauid sacerdotij est executus officium in quo maior erat dauid licet ipse dauid in officio regio erat prophetus inferior. hic rosellus male sentit si executionem immediatam officij imperialis estimat majoritatem includere super papam cum potestate includat ministerium summum sacerdotij. tangit enim sepe quod aliud est loqui de imme diata administratione temporalium: et aliud de imme diata eo quod executione: ipsum enim habet papam ut christi vicarium per universalem iurisdictionem cum ut sic ei loco dei oia subiecta sunt. Secundum autem non habet sed impatiens tanquam ministerio committit in stipendiis sui officij. ad hoc enim iustus fuerat petrus gladii in vaginam conseruare inmediatam videlicet executionem in causis secularibus universalis non exercere. nec valer in instantia de immedia regnali administratione quam constantinus dominavit. quod ut inferius tangit de donatione constantini. dedit. et restituit quod usurpatum erat. Ita liberata administratione regnali donauit quam prius ecclie romane persecutoris non habebat. viii sic impator romane sui officij potestate minister est ecclie per illam immediatam executionem sic nec pape debet in eo superiori iudicari: quod etiam iam christo autem posset dici maior. et dici potuit pilatus maior christo viii replica roselli nihil valet. quod sic dauid erat maior in officio regio. et filius impator. quod nec dauid maior in qua tu a sacerdote samuele fuerat inunctus tacendo de resprehensione facta a nathan super adulterium. Consequenter quod de danieli et samuele inducit quod licet effuderint sanginem non tamen hoc licet nisi sacerdotibus. fatemur hoc verum esse. sed in argumeto fuerunt obiecta non quod nisi sacerdotibus filia facere licaret. sed ut rosellus sentiret non esse mirum si summus sacerdos gladii tradat in vindicta malorum et non quod impator recipiat a deo immediate ut rosellus vult sed a deo mediante papa. Reliquum quod de depositione saul per samuelē inducit nihil ad propostum non sive fuerit nucius vel dei vicarius. hoc autem quod inducit quod papa regis francie non depositum: sed deponentibus consensit quod papa non possit impatorum deponere: sed inter electores false opinat si ita sentit eum non solum deponere: immo excommunicare et subditos et iuramento fidelitatis absoluere potest. declaramus hoc breuiiter ex duobus cum enim de regulis iuris auctoritate christi scribitur: omnis res per quascunq; causas nascitur et a se de dissolvi: et principiū generationis impatoris est papa: quoniam ad eius electionem confirmationem et coronationem. ut sepe tangit. quod etiam principium eius depositum non existere potest. Secundo per ex factu evidetia. Nam anno certi tertii Ottone impatorum depositum eo quod fidelitate

juramenti qđ ecclie fecerat nō seruitur & Federic⁹ post electus & ab Honorio basilica sc̄i petri coronat⁹ qui simili modo a iuramento resiliens & eccliam hosti liter inuadēs ab Innocentio quarto in ɔfilio lugūn. publice deposit⁹ fuit ab impio p̄iatus. falsum & hoc qđ ciuilia & coertiones nō fuerint in christo & alibi tāgit nec actu nec habitu cū verū dñiū habuit in habitu lic⁹ non more mundano. vide inferi⁹ c. ix. Qđ inducit iuda & leui non fuit intentio nostra p̄bare maiori tamē auctoritatis ex nativitate sed ex ministerio qđ reges p̄ficiabant auctoritati leui. i. sacerdotū & plānum est: lic⁹ reges precellebant impialuz administracionem quo ad ministerium ecclie seu synagoge: ita & nunc impatores & reges solum ad ministerium sūt assumpti ad defensionē ecclie modo quo tactū est.

Argumentum quintumdecimum roselli obiectū.

Uod apud summū p̄satorē & successores sit potestas secularium & temporalium rerū possidēdī p̄bae qđ paupertate in aplis quādo dixerat Luce. ix. c. Nihil tuleritis in via: negg virgaz: neq; perā r̄c. postea relaxauit Luce. xxii. dum dixit: Nunquid qđ misi vos sine sacculo & pera aliqd deo fuit vobis: & r̄identibus nihil. Iterū dixit: Nūc qui habet sacculū tollat filū & peram: & qui non habet vēdat tunicā & emat gladiū. vbi postillatores describūt non eandē cē viuendi formā tpe p̄secutionis & pacis ex qđbus verbis vide. vt etiam Augst. cōtra adiudicū dicit: qđ oia qđ apostolis fuerunt imposta sp̄ualit̄ esse intelligēda ne ipse vñs cōtra sua p̄cepta fecisse videatur qđ loculos habebat: & pecunia p̄ victu necessariaz porabant. xii. q. j. habebat dñs loculos. & paupertas nō fuit apostolis p̄cepta: sed p̄missa. vñ & paulus aplūs: Victū manib⁹ q̄sunt cōtra mendicitatē. Lōsequēter etiā dicit sibi fuisse obiectū: asserere mendicitatē & paupertatē ese de p̄cepto est incidere in heresim iuliane apostate. Nos aut̄ hoc argumentū aliter fortifi cāvimus vt patebit in rep̄bitione sue replicē cōclusendo ad p̄fens⁹ qđ si dominium t̄paliū apostolis fuit p̄missum a fortiori summo pontifici.

Replica roselli.

Ntendit rosellus duo contra argumentū sibi obiectum quorum vnum suspectum: al terum falsum. lic⁹ suspectum parum sibi de seruat scilicet qđ paupertas fuerat relaxata solum tēpore imminentis passionis hoc suspectum est: quia nec voluit et illo tēpore gladio pugnarent: lic⁹ dixerat: qđ non habet vendat tunicā & emat gladiū. Unde regulam mutauit p̄ communi statu ecclie volens qđ alia sint seruanda tempore pacis. alia p̄secutionis. falsa tamē est illa. qđ dicit paupertatem de p̄cepto christi apostolis fuisse indictam. Pro quo requiritur an apostolis fuit interdicta possessio pecunia & rerū mobiliū. Item an eis fuerit interdicta possessio rerū statū. Et lic⁹ h̄oz declaratio parum ad p̄positū nostrū sup dominium pape in temporalibus. tum quia rosellus dicit se ita fuisse argumentatum: quod tamē non erat verum ideo ad nostrū p̄positū respondēdo dicimus qđ argumentum sibi obiectum ita sonat hat videlicet aplis solū fuit interdicta in temporalib⁹ thesauris & superflua eoz retentio. Non autē necessariorū emptio. Ideo in papa vñs & dñiū rerū non diminuit de p̄fectione sui status. ideo nō repugnat ex doctrina christi papaz habere plenitudinē p̄testatis in temporalibus. hec lic⁹ a rosello nō fuerūt inducta: tamen quia suis dictis manent aliqualiter annexa: ideo forte fuerunt ab eo per indirectum ad ducta. Et qđ ipse soluere non potuisset. patet ex decla-

ratione ambarum p̄positionum. Nam quia aliud est loqui de apostolorum paupertate & quid eis fuit interdictum. Et aliud de dominio rerum vñ & temporalium commissio petro. Cum petrus couentebat cuz apostolis in paupertate retinendo sicut in potestate ordinis in quo non excedebat alios apostolos. Non autem inueniebat in potestate iurisdictionis spirituālum & temporalium in quo excedebat apostolos. unde per hanc distinctionem omnis replica roselli an nibilatur. Nam qđ inducit de paupertate apostolorū ex auctoritatibus: Nihil tuleritis in via. Et qđ expost bec panpertas fuit relaxata. vt: qui non habet vendat tunicā & emat gladium. omnino concedimus. sed qđ papa non habeat dominiu⁹ vniuersale quo ad vniuersalem iurisdictionem in spiritualibus & temporalibus consequentia non valet: eo qđ tale dominium concessum fuit petro in collatione clauium. xxii. di. c. j. vbi celestis simul & terreni imperij iura commissa fuerunt. & si d̄catur tamē petrus illa potestate non fuit vñs. imo dicit: Argentum & aurū non est mibi Actuum. iiij. c. Respondetur qđ petrus non fuit vñs sicut nec christus. habuit tamē plenam iuriū dictio nem. vnde glosa exponens illud. Argentum & aurum non est mibi. dicit: verum est Petru tunc ad manus non habuisse pecuniam: quia memo⁹ erat illius p̄cepti. Nolite possidere aurum neq; argentum. habebat tamē pecuniam: que ad pedes apostolorum p̄nebatur quam sibi non recondebat. sed ad vñsum pauperum seruabat. vnde argumentum nostrum aliter qđ rosellus inducit omnino contra eum concludit vñ delic. qđ quia apostolis in temporalibus solum thesaurizatio & superflua temporalium retentio fuit interdicta: & in papa vñs & dominium rerum temporalium non diminuit de p̄fectione sui status. ideo nō repugnat ipsum habere vniuersale dominium super cuncta spiritualia & temporalia. Et quidem qđ non diminuat de status p̄fectione. patet: quia immédiam executionem temporalium non sibi retinet: sed cesari committit. Qđ si obiscis imo etiam retinet immēdiatam executionē in multis. Respondetur quādo sic tener dominium in actuali operatione qđ semp̄ tenet ipsarum parentiam in anime ratione pro salute ouum. Lunc non diminuit de statu p̄fectionis ei⁹: quia fm Augustinuz super ea que sunt p̄fectionis dicitur: qđ quis perfecti viri eorum que sunt supererrogationis & p̄fectionis non semp̄ ipsa teneant in operatione. semper tamē ipsa habere debent in anime preparatione. Sic & christus fecit mādando si qđ te percussit in vñam matillam prebe ei alteram. Si militer etiam dicere possumus de vñs: quia quando in dispensatione temporalium non queritur lucris, etio sed solum dispensatio sic vñs erit bonus. hec ex Augustino de ancha. ex libro de ecclesiastica potestate. vnde quando rosellus obicit replicando qđ petro & alijs apostolis Dñi b. x. p̄ceptū erat: Nolite possidere aurum neq; argentum. & papa est successor petri. ergo rerum dominium estimat sibi interdictum. Responsio patuit supra qđ aliud erat de petro cui dominus postea oves pascendas commisit: & non alijs. Item de alijs apostolis dicitur: & qđ p̄ceptum erat eis & in predicationis officio nihil in via portarent propter solicitudinem remouendam: non propter iurisdictionem & dominium auferendas in his que dabantur eis. Si quis vñ de paupertate apostolorum quare & quomodo fuit indicta videretur propterea que rosellus inducit videat in predicto tractatu. hic aut̄ omisimus quia parum ad propositum.

CArgumentum sedecimum quod asserit sibi rosellus obiectum.

Apa si non habet dominium super tempora lia tunc necesse est q̄ in illis sit alteri subie ctius, sed hoc est fallum probatur, quia de mpto criminē heretis nulli iurisdictionem subest pro aliquo criminē vel temporali negotio. xciii. distin. sa tis evidenter, quo stante vel ergo papa erit in tempo ralibus cesari subiectus vel non, si ita, tunc in tem poralibus papa a cesare regitur quod nulla iura co sedunt nec affirmat. si nō est subiect⁹ cesari; q̄ cesar ē ei subiectus nec etiā pōt habere. Si dicas q̄ papa h̄z dñiūm sine subiectiōe cesaris, hoc cē non pōt: qz tūc ambas iurisdictiones imediate exequent spūaliūm et tpaliū. qd̄ q̄ eē nō pōt eo q̄ he due p̄tates ad distinc tios fines ordinant. di. x. qm̄. q̄ oportet cōcedē papā p̄esse i tpaliib⁹ et ei cesare subesse quo ad v̄lēm iuris dictionē tpaliū quā papa h̄z. Et nota q̄ rosellus itez hic mō d̄sueto b̄ argumētu multiplicat varijs suis po sitionib⁹ vt q̄ oīa reducunt ad ynu: de quib⁹ nō est vis cum habeamus nucleus.

CReplica roselli ostendit nulla ex declaratione du arum difficultatum.

Ellet annihilare rosellus argumētu q̄ papa nō immiscēdo se tpaliib⁹ nulli subest s̄z imis cēdo qz tpalia sūt cesari cōmissa: sic i ipfis i ferior ē cesari simplr. vbi p̄mo nota q̄ videſ p̄ma facie sibi p̄si d̄dicere qd̄ tñ nō est: qz h̄c dicat statim ex post q̄ etiā si imisceret se tpaliibus nulli tñ subest. vbi def̄ h̄ dicē ex quodā fūdamēto fallo nisi tpalia disti guit ad duos fines sc̄z ad ancillādū dñis et ad alium v̄lūm: qd̄ ad lōgū declarat̄ inferi⁹. c. xxv. ad p̄nū tñ q̄ sua replica nihil ocludat patet ex discussione diffi cultatis an ad papā p̄mneat tpaliib⁹ se imiscere. Itēz an ad eū p̄tineat causas litigiosas determinare, certe ad p̄mā questionē dicere oportet q̄ sic se non pōt ne gare vicariū christi ita negare nō pōt se nō h̄c eñiū tpaliū loco christi cui oīa manent subiecta vt sepe su peri⁹ tactū est. Ad secūdū deseruit illud Bern. ad eu ge. Si sapiētib⁹ et insipiētib⁹ debitor es et soli negas te: tibi nō recte agis. qz maledictus est q̄ partē suā de teriore facit. Nā stultus et insipies seru⁹ et liber, diues et paup. vir et femina, senes et iuuenes, cleric⁹ et laic⁹. iustus et imp̄. oēs participat̄ te et bibūt de fonte pu blice pectoris tui. et tu stas seorsū sitiēs. vii patet q̄ si cut oēs bibūt de sua p̄tate: ita nulli negare se ad iusti ciā faciendā se negare pōt. veri⁹ ne sua p̄s manet de terior sunt tpalia negocia triplicia vt supra tactū fuit quedā garrule et litigiose. qd̄ difficiles et scrupulose. qd̄am quiete et fructuose loquēdo de hijs q̄ ultra ex eutionē cesaree p̄tatis ad papā deueniūt. Nā p̄ma a sua audiēta papa remouet et fm̄ forū qd̄ petēt remit tit ad suos iudices. vii Bern. vbi sup̄a. miroz namq̄ vt quēadmodū religiose aures tui sustinet disputati ones adiutoroz pugnas vboz q̄ magis ad subuersi onē p̄ficiūt veritatis: corige p̄auū moze et p̄cige lin guas vaniloquas: et labia dolosa claudē. Secude yo cause inaudiēta pape sunt diligēter vt etiā supra ta cū fuit examināde et discutiende mō q̄ moïses Exo. xviii. ad suggestionē Jetro cognati sui minora senio ribus cōmūlit determinādo. maiora vō et difficiliora sue audiētie discutienda reseruāt. Sed tertie p̄ ipsuz papā sine strepitū iudicij breuiter et summarie sūt de terminande. Et sic patet q̄ replica roselli nulla manet et veritas stat argumēti. nō enī distinguunt de tpaliib⁹ negotijs pape prohibitis.

CArgumentum. xvii.

Uod papa sit dñs terrenoz et iudex patet q̄ christus cuius vices gerit est dñs et iudex ter renoz vt in psalmo. De⁹ iudiciū tuū regi da zhabet. xciiij. di. dñs nū. Itē in cātu ecclie. Ecce adie nit dñator do. et regnū in manu ei⁹. Itē rōne p̄p̄rū q̄ in christo ē p̄sonalis vno dinitatis et humanitatis. et rōne dinitatis ē dñs et creator oīuz de sum. tri. c. i. qz ipse dicit. Ego dñs et nullus p̄ter me. Itē me⁹ ē or bis et dñi est terra et plenitudo ei⁹. et sic multa allegan tur ex veteri et no. testamēto. vt q̄ christ⁹ fuit rex et sa cerdos. oīsum ē in incarnationē qz ex tribu regali. In passione qz seipm obtulit. q̄ oīa si millies allegant ro sellus estimat se nō soluē q̄ christus habuit dñm̄z et terrenū non qz rēnuit vt sepe tactū est.

CRoselli replica.

Ota q̄ rēnuit se ad solutionē p̄cedentū et ni bil specificat. Lōtra h̄ argumētu ideo sic dis cendū est. nitit̄ soluēre cūcta allegata p̄ sua fruolā distinctionē quā facit h̄ dñiūz christi q̄ illud fuisse dicit solū dñiūz: et q̄ humanū nō habuit nec i actu nec in habitu: imo illud rēnuit vbi turbe eū regē facere voluerūt. Jo. vi. et cū pilato dixit: Regnū meū nō est de h̄ mūdo vt inferi⁹. hoc dogma improbaſ. c. j. et argumēta roselli soluūtūr verum dirisse rosellū si dñiūm christi saltim in potētia sup̄ terrena nō exclusiſſerūt: et h̄ cōicationē ideo malum excludere potuſſerūt. Vnde et auctoritas illa: Regnū meū non est de hoc mūdo. idē more mūdano exponit a octoribus.

CArgumentum. xvii.

Nducit denuo argumētu catholicū qd̄ sol uere nitit̄ fm̄ p̄cedens. dicit enī sibi obiectū q̄ christo datus fuerit p̄tās in celo et in terra Math. vli. et q̄ in noīe eius oē genu flectat̄ celestū terrestriū et infernoz. et q̄ p̄ suam mortem meruit vt dñaret vniū et mortuis. xciiij. di. in summa. et cuī illa fint itelligēda nō fm̄ diuinitatē sed etiā fm̄ humani tate vt ostēdit p̄ Bedā sup̄ illa vba: data ē mibi oīs potestas. dū dicit hoc nō est de coetera p̄tis dñini tate: sed de assumpta loqūt̄ humanitate. Ad hoc eti am loquīs aplū ad Ephe. i. cōstituēs illū sup̄ omnē principiatū et potestatēm et virtutēm: et super omne nomen quod nominatur in hoc seculo. vnde et Joani. in apocalyp. dicit: q̄ est princeps regum terre. Item hoc demonstravit christus dum in mundo exercuit vtracq̄ iurisdictionem: quia non solum eloquio in crepauit verū et de sumul factō flagello verberauit vē dentes et ementes. Et sic imperiali v̄lū est gladio. Item ipse est qui percussit statuaz danieli expressum et precipue in pedibus vbi prefigurabatur romanorū quod et vltimum post assyricum persicicum macedo nicuz et ibi doctores exponunt percussit: id est repro bauit et iustum dominium assumpit et in orbem introductus. Item christus coram pilato nūc se regez negauit: quare et pilatus titulum posuit regio nomis ne. Et q̄ vtracq̄ potestas et iurisdictionē saltim in habitu fuit in christo et sic papa habet quia petro christus dedit regnum et sibi pater disposuit. Item sicut vir tutes theologice principiantur virtutibus cardinalib⁹: et papa regit per virtutes theologicas. imperator vō virtutibus: ergo imperator debet regi a papa.

CReplica roselli brevis.

Ic rosellus se breuiter expedit: qz dicit in p̄ cedentibus fuisse satis factum. qd̄ tu intellige p̄ illam distinctionē sup̄ dominiū chri sti dum dicit: q̄ auctoritates scripture allegate debeant itelligi de dominio spūali et ditino quod christ⁹ habuit et petro tradidit. quod dictū tu reprobū dicas

per ea que supra notata sunt. unde dicit: respōdef ut p̄ime. super eo aut̄ q̄ christus coertionem secularē exercuit eiscedo ementes et vēdentes de templo: oū dicit non esse verum q̄ illa electio fuerit coertio secularis. dicimus q̄ fuerit coertio secularis ad modum quo seculares solent principes mundana potentia coercere et punire malefactores fuit autem secularis coertio eo q̄ non verbo tñ sed verberibus puniuit eos cupiditatē. p̄mā enī coertionē oñdē noluit i mūdo sic nec suam quā habebat p̄tātē et dñiūm: q̄ venerat nō occidere sed occidi: vñ et coertionē: seu p̄tātē habuit secularem in potentia licet non actu: et talē tribuit petro ut sc̄z immediatam executionē sup malefactores non p̄ se exerceat sed cesari cōmittat. vel si faceret coertionē secularē faciet fine sanguinis effusione et nō quomodo christus fecit.

CArgumentum. ix. et ultimū roselli obiectum.

Christifideles in baptismate fidē et obedietiam cū abrenuntiatione satbane christi regna p̄mittut quo ad bona aie et corporis temporalia et spūalia sicut et impator. Et q̄ tale regnum christi suo vicario cōmisit ideo imperator sicut in baptismo regnū christi et sui vicarij se submisit in spūali bus et temporalibus aie et corporis: ita recognoscere habet dominū christi in rebus vicarij supra se. non decet se ipsum pape censere maiorem: et hoc fuit p̄ncipale argumentum eoz quod ipse p̄mo loco ponit. Iura imperij cōseq̄tur impator per electores q̄ hi habent ab ecclesia ius eligēdi imperatorem. vt patet. c. p̄ venerabilēm. de elec. Ideo sicut tam ipsi electores q̄ ius imperij depēdent ab ecclia et sequēter a papa q̄ est caput ecclesie: ita et ipse inferior est et mēbrum pape: q̄ mēbrum christi simul cū electoribus. ppterēa sicut erro neum est afferere a regno christi et ecclie posse alienare fideles ad obedietiam alieni regni sc̄z imperatoris cuni hoc esset deponere duo capita in ecclesia et irritum facere iuramentum in baptismate p̄stitutum: ita erroneū est asserere fideles in temporalibus esse subiectos imperatori et eum cognoscere ut dominū talium honorum et nō papam. Postūt p̄dicta fortificari p̄ ea que rosellus inducit licet cōtra se qđ patet quia nō solvit. Si enim christifideles alieno regno per electores subderentur sc̄z regno impatoris ex regno christi tunc christiani ex liberis efficerētur serui. hoc aut̄ est cōtra doctrinam christi qui dixit: filii homini liberū sunt et tributi immunes quanto magis vult intelligi q̄ filii summi regis in suo regno liberi esse debēt: q̄ licet christus censum solvit seu tributum hoc fecit ne scandalisarentur et scribit Augl. ad pollentium. et habetur. xxviii. q. i. iam nunc. Et q̄ iussit dare tributū cesari fecit: q̄ prius submiserat se cesari. unde dixit: ostē,

dite mihi nūmīsma census. et dum dixerant: cesaris imago: tūc subintulit. Reddite ergo que sunt cesaris. unde similiter fideles a christi regno ad regnū imperatoris in temporalibus redigere est a libertate in seruitute rem redigere: et ostēdere non cē vnum ouile et vñ pas storem cōtra christi dictum. unde dñiūm christi sicut est vnum ita illud diuidete et ponere duo capita ē hereticū. xxiiij. q. si. quidā versi. ceredoniam. unde et corpus ecclesie vnum est mysticum a dextris habēs clericos. et a sinistris habens laicos. etiam hoc determinatur per extratragantem Bonifacij octauij q̄ incipit: Unam sanctam. que etiam est sub titulo de sum. tri: quam rosellus dicit se post opus cōpletum hoc vidis se quasi si ante consperisset forsan aliter scripsisset: sed ydeamus suam replicam.

CReplica roselli.

Uper hoc fideles sunt astricti ad dominū christi et nō possunt alienari ab illo ad aliud sine eius licetia: vt videlicet fideles subiiciantur domino imperatoris alienādo se a domino christo. Respondit q̄ verum sit quo ad dominū dñiūm diuinum q̄ab illo non possit quis se alienare alieno domino sine licetia christi. Sed quia cesar habet dominū seculare: ideo potest seipm obligare cesari sine licetia christi aut eius vicarij: sicut etiā potest quis se pativēdi liber homo ad participandū p̄cium. bec roselli res plica sicut ultima: ita ultimam eius ostendit vesanīa. Quis enim doctozū sensit quēlibet baptisatū sic mācipari diuinis q̄ in temporalibus agēdis maneat liber et in illis valeat alterius dominio se submittere. Quis nescit sic mancipatum eē baptisatū diuinis q̄ etiā abrenunciare habeat satbane et oībus pompis eius. Quis etiam nesciat pompā diaboli in extremo confistere in diuitijs et māmone iniqtatis. unde sicut abrenunciatio diabulo et omnibus pompis eius ita alienare se a christi regno et sui vicarij et subiicere se cesari in temporalibus est deerrare et irritum facere iuramentum christo et ecclie prestitum: et rursum se subiicere diabulo et eius pompis. Nec valet sua p̄batio q̄ etiā liber homo p̄t pati se vēdi ad precium participādū. Si enim hoc facit pietatis causa ut vēditum redimat p̄t sancti fecisse legunt̄ iam iuramentum prestitū ecclie seruat: quia enim diabulo abrenunciavit ideo captiuū redemit. Si vō p̄prī lucri causa tūc diabulo et eius pompis seruit: nec liber sed seruit peccati mānet: a qua seruitute nos liberat: qui sine fine viuit et regnat amen. Deo gratias.

CSequitur sc̄da pars opusculi in quo tractatur de nouem fundamentis ex quibus cūcti errores p̄cesserunt roselli.

Capitulum p̄mū habet tr̄s partes. Pr̄ma cōtinet argumenta roselli in defensione sui primi erroris: videlicz: q̄ dominū christi in terris solum fuit diuinum: & nō humanum. Secunda pars materie de clariōne. Et tertia argumētorum solutionem.

Undamentū aduersarij roselli. Pr̄mū fundat super hoc q̄ imperator non habeat recognoscere suum dominiū a deo mediante papa. etiā sumis ex eo q̄ nec christus fm eum habuit dominiū humanū sed tm̄ diuinū. quod pbare n̄titur p̄ncipaliē ex euāgeliū christi v̄bis. Joh. xviij. Regnū meum nō est de hoc mundo. si ex hoc mundo esset regnū mēu decertarēt v̄tiq; discipuli mei vt non traderer iudeis q̄ etiā trāsumptiue habef. xxiiij. q. iii. in summa. diuinū aut̄ dicit christum habuisse: cū iterum pilato dicenti: Rex ergo es tu. R̄dit. Tu dicas. quasi diceret. non me abnegō regem: sed tamen ad regnādū non veni temporaliter vt credis. corroboratq; p̄ Augl. super. v. dicentem: christus negauit humanū regnum apud se esse. concessit autē diuinū. Ad eundem etiam sensum adducit L̄iso. & Ambrosiū post varias intricationes sup eo q̄ iuxta eius mentem dominium diuinū non facit meum & tuū: cum oīa sint cōmuniū sicut omnes deus de limo terre formauit & omnes una terra supp̄ortat. Unde nec opus ē hic singula explicare cum in idem redeunt. solum aut̄ debet implicare. vnde vbi alterius dicit q̄ etiā christus habere noluerit humanū dominium. vt Joh. vi. Lū turba ppter miraculum factū ex q̄nq; ordeceis panib; querebat eum regem facere patet q̄ fugit in motē solus: vbi & ugl. Fugit christus cū voluerunt eum regem facere. Omnia enī terrena temptat deus homo christus: vt ipsa etiam cōremenda monstraret. vnde cōcludit q̄ si tale dominiū nō fuit in christo nec etiā in petro & successoribus. habentur hec in tractatu ad uersarij. c. xx. & in fine. c. xx. ad idē considerat sub his verbis. Humana igit iura ipsa p̄tateleḡ seculares & coertiones deus eternū p̄ impatores seculi distribuit generi humano. vt vult Augu. sup ioh. & habef. viij. vi. quo iure. Et sic p̄ Augustum cälarem qui in his oībus superiori a nullo in ip̄is nōscit dependere. Et q̄bus aduersarij concludere p̄tendit: q̄ imperator in suo dominio tēporali sit supior pape: & a solo deo suuū dñiū dependeat cū nec ip̄se christus vt homo sole dominiuū habuerit actu vel potentia seu habitu vt alibi sepe afferit.

Capituli secunda pars.

CReplica catholica xtra p̄fata argumenta contineat p̄mo declarationē questionis. Et secūdo solutionem argumentorum p̄missorum.

Lurinū applaudit hec positio rosellū errori baldentiu: quoꝝ pretensus quidem papa Federicus nōle sub anno domini. i. 4.56. Argentine ciuitate insigni almanie: incineratus fuit: cuius etiam titulus erat: Federicus dei gratia ep̄us christifidelium abnegantū donationes Constantini Quas etiam donationes idem rosellū plurimū in quo dam passu: vt infra patebit: infringē conaf: licet in illo discrepat: q̄ papā fateſ rosellū habere plenitudinem potestatis in spiritualibus. cū alijs heretici nec in spiritualibus nec in temporalibus ipsum habere iurisdictionē concedē volunt. ppter vocem que in ecclēsia sancti petri rome exclamauerat: iam venenū intravit ecclēsiam. Qd posui vt quisq; intelligat q̄ pernecessarium simul & periculōsum sit de potestate pape disputare:

quia solum ad evitandos errores est pernecessarium. Ad p̄positum nostrum redeundo cum vt p̄missū est rosellū sub hac distinctione duplicis dominij. sp̄ualis & temporalis respectu diuinitatis & humanitatis construere voluit latibulū quo necessitatū tēpore dum a theologis tanq; blasphemus redarguerēt confugere posset: subtrahēdo videlicz christo qđ ei necessario a seru competere omnī videlicz omnī creaturarum sub celesti simili & terreno imperio. Et qđem vt blasphemus merito sit redarguendus: p̄mo ostēdef & tēmū obiectioes supra notate solvētur. Et p̄mū sic. Nam sicut ea que sunt hominis in christo necessario ppter vniōne hypostaticam attributis eis diuinitati: ita necessario que sunt diuinitatis attributūt humanitati. & cum fm̄ humanitatis per oīa fratrib; dissimilatus ignominia crucis sustinuit. & apostolus nominat regez glorie crucifixum. j. Lox. ii. Si cognovissent regez glorie nunq; crucifixissent. Patet q̄ ea que humanitatis erant diuinitati sunt ascripta. Sufragat & alia ratio. Cum enim salus nostra in deo existat vt notum est. Si passio christi ad diuinitatem nō pertinet: quomodo nobis sua passio fuisse salutifera. Est adhuc tertia ratio magnitudo pene demonstrat iudeos punitos tanq; homicidas non puri hominis sed dei. attribuunt ergo q̄ huānitatis sunt ipsi deo quod tamē min⁹ videb; possibile q̄ vt ea que sunt diuinitatis attribuante humanitati. & hoc quo ad similem dominū creaturarum corruptibilium: vt dicat christus omnīū inferiorum dominus non solum in quantum deus: sed etiam iniquitūz homo: habens dominium etiam p̄tunc in terris: non solū diuinum sed etiam humanū: & si non immediata executione: tamē plena iurisdictione sicut etiam ipsum dei verbum affirmamus passum & crucifixum in carne non in natura impassibili vt est deus. horū omnīū declaratio fm̄ theologos in questione qua querit. An christi passio sit eius diuinitati ascribenda. vbi ratio est p̄ parte asfirmativa q̄ sic: eo q̄ cum vno humanae nature & diuine facta est in persona & hypostasi seu supposito divino manēt tamē distinctione naturarū quod est bene dicē q̄ eadem est persona & hypostasis diuine & humanae nature: salua tamē virtusq; nature p̄prietate. Ideo sicut supposito diuine nature attributūt ipsa passio: non ratione diuine nature sed humana. ita eidem supposito. que sunt diuinitatis vt ad presens ē dominū diuinum attributūt humanitatis fm̄ p̄prieta tem nature humanae vt dicat illud diuinum dominium etiam humanū. Preterea si puri homines morti eternae adducti fm̄ rosellū receperunt a deo plenaz iurisdictionem sup hec inferiora vt Liberiū Pilatus. &c. Cur tale dominium illi denegasset quē pater p̄ se sanctificauit & misit in mundū. Etiam si duarum naturarū diuine & humanae non fuisse in christo sub vno personali & hypostatica. imo quod absit assertare. Si vnaqueq; naturarum habuisset p̄prium suppositum vt Nestorius posuit hereticus: assertens virginem gloriosam ea de causa non eē dei matrem filii suppositi quod ex coniunctione anime & corporis in christo resultasset nullum v̄tiq; fuisse inconveniens assertere tale suppositum habuisse plenam iurisdictionem sup mūdū inferiorē: cum vt dixi prauis hoc a deo fm̄ eum accepérūt. imo & plures sancti & omnes de linea christi habuerūt: vt veri monarcke licet non de facto tamē de iure vt infra patebit. sicut & cum imperatori monarchia de iure debet in toto mundo: non tamen de facto. Aut fortassis vt stolidus in suis argumentis rosellū estimabit illud dominum sic in christo

concessum fuisse p tunc inutile et inuanum: eo qd nō
reductum ad actum sicut et omnis censetur potentia
que non reducitur in actum. argumenta sunt eorum
qui nō que dei sunt sed soluz terrena sapient. Ea enī
ratione qua equalis patri exinanuit semper ipsum fa-
ctus obediens vlgz ad mortem: non simplicem s̄z cri-
cis. Ea ratione fm eudem apostolum. Cum diues
eset in omnibus egenus pro nobis factus est: vt diui-
tes in gloria essemus. noluit hanc iurisdictionem tem-
poralium exercere: nec decuit vt exercret ne finis hu-
mane redemptoris impeditetur. Et sic etiam quāto
ditior erat plena iurisdictione tāto magis sua paup-
tas nos ditaret. Sicut etiam exoluendo innocentissi-
mam mortem noxia cuncta aboleret. fatēs hec vlti-
matim. Primo apostolorum symbolum in quo fate-
mur de filio dei conceptio: et nato ex virgine: etiam fu-
isse passum: mortuū: et sepultum: absq; nota alicuius
distinctionis. Dicendo ab s̄q nota distinctionis hoc
vel illud id est qd conceptus et natus esset dei fili⁹ in-
quantum homo: seu mortuus et sepultus in quantum
homo. licet hec omnia vera sunt qd ei videlicet conueni-
ebant in ratione humane nature que passibilis erat:
non tamen apposita fuit hec nota distinctionis in quā-
tum: ne pluralitas suppositorum sed simplex unitas
personalis notaretur i christo ex duab⁹ naturis. Itē
cum semper interrogant: quis est natus: qd passus:
aut mortuus? Respondendum sit de aliqua una per-
sona que nata et passa sit non de duabus. una divina
altera humana: vt Nestorius hereticus postulit: et in
christo confitemur personam filij dei et ultra hanc nō
confitemur aliam personam hominis. que vlgz per-
sonalitas resultasset ex unione anime et corporis si de-
pendentiam illi⁹ nature humane anime videlicet et cor-
poris ad esse personale non terminasset suppositum
divinum. Ideo oportet vt ibi sit excōmunicatio ideo
malum vt quicquid dicatur conuenire nature huma-
ne possit attribui illi persone: sive fm diuinā naturā
sive fm humanā naturā: et sicut esse immortale dūerit
nature dñe: et eē mortale dūerit humane nature: et dei
fili⁹ dī immortalis et mortalis: ita et dñs universorū di-
uinus et humanus. vnde et christus in terris existens
sicut dominū habuit diuinum vt etiam rosellus non
negat: ita et humanum eum habuisse nulla ratione ne-
gare potest: sed solum vt insipiens et stolidus arguit
ex cortice verborum christi: medullam eorum nō tan-
gens et in solutionibus patebit. Sicut qd contra Ne-
storium Lyrillus alexandrinus in epistola synodali
dixit. Si quis non confitetur dei verbū passum car-
ne et crucifixum carne anathema sit. Ita et nos cōtra
rosellum. Si non confitetur christum diuinum et hu-
manum dominum universorum que sunt in celo et
in terra semper habuisse etiam ab initio conceptio-
nis anathema sit. Hoc ipsum enim concludendo ex
premissis: Qd sicut dominum mundi fuit in christo
diuinum et humanum: ita hec censetur in papa spiri-
tuale et temporale: diuinum et humanum. vnde Bern-
ardus ad eugenium libro. ii. ait de papa. Tu es sa-
cerdos magnus et pontifex summus. Tu princeps ei-
piscoporum. Tu heres apostolorū. Tu primatū abel.
gubernatū noe. patriarchatū abraham. ordine mel-
chisdech. dignitate aaron. autoritate moyses. iudica
tu samuel. potestate petrus. vocatione christus. Tu es
cui claves tradite sunt z̄c.

Tertia pars capituli.

Solutions argumentoz prefati erroris.
Primum est aduertendum qd omnia que
adducit rosellus aduersus eum concludunt.

cum enim christus negauit se esse regem: Negauit se
esse regem mundanū id est mundo more se regna-
re. quod exposuit cum dixit. Si ex mūdo esset regnū
meum et videlicet mundo more regnare. ministri
vlgz mei decertarent z̄c. Ex quo non sequitur qd rex
mundi non fuerit: quia mundo more non regnauit.
Sicut etiam non sequitur qd diuinus rex non fuerit:
quia diuinitatē potentiam in sui protectionem nō ma-
ifestauit. Et hoc est etiam qd Augusti. inquit quem
allegat: Christus negauit humanum regnum apud
se esse. diuinum autē non negauit. Cum iterum pilas
to dicenti. Rex es tu. Respondit. Tu dicas. quasi ois-
cat. non me abnige regem: sed tamen ad regnandum
temporaliter nō veni vt credis. Ex quibus apparet qd
christus in suis verbis non voluit se negare regem s̄z
asserere qd nō esset rex temporalis ad modum eoz qui
cum ministris se ab iniurijs tuerintur. Qd aut̄ aduersa-
rius extorquere nititur ex verbis christi qd nullo mō
ad suā humanitatē seu etiam personam pertineret re-
gnū mundi: sed solū ad imperatore. et si quid domu-
ni christus haberet hoc pertineret ad eius diuinitatez
Hoc vlgz nullib; in dictis inueniē doctorum: sed ipē
sibi hoc fugere habuit et dñiū tempore a vicario
christi auferret argumentando: Christus nō habuit.
ergo nec eius vicari⁹. Vñ Chrysosto. quē allegat sup
oblatione regū magoz licet non ad plenum tñ bñ alle-
gat. dicit enim: christus non erat regnaturus more se
culariū regum qui sine ponunt in ciuili regimine. sed
regnum terrenū sociare celesti. Hoc aut̄ rosellus omi-
nitibi dicit: Ex hoc dicto. Regnū meum non est. hinc
heretici accipiētes occasiones alienū esse christū a cō-
tinētia mundi aitint. Quid igit est dictum supra: In
ppria venit et sui eu non receperūt. Et ibidē: Dia per
ipm facta sunt. sicut ergo cū dicit supra: Nō sunt de
mundo. Sēlus est: nō sunt mundanis dediti. Sic nec
ego. non enī hoc dicit: mundū priuās a sua puidētia
et p̄fidentia: sive dñatione. Sed regnū meū non est
hinc. i. nō est humanū neq; corruptibile. Vñ glo. alia
interlinealis. ad idē sonat. nō dicit: mundū nō est de
regno meo. sed: non est hinc. i. mundo modo. Hoc
etia plurimū habet suspectum vbi in eadem sua ar-
gumentatione dicit: qd diuinū dominū nil habet p
priū: sed oīa sunt coia. nec est ibi dare meū et tuū: sed
omnes de limo terre fecit z̄c. quasi diuisio terrarū fa-
cta sit ab imperatoribus: nō a deo. contra ea qd exp̄sse
inueniuntur in scripturis. vbi ad abraham. Tibi das
ho terram hanc. et idem cum loth fratre suo: vñus ac-
cepit ad dexteram: ali⁹ ad sinistram diuisionem ter-
rarū. Hene. xiiij. Et ad filios israel: Omnem terrā quāz
calauerit pes vester erit. Et regibus iuda et israel: ter-
rā omnē cananeorum tradidit z̄c. Et expoliauit egyptios:
et dotauit hebreos. Pater et falsitas ex eo dum
dicit: qd diuinum dominū omnia facit esse cōmu-
nia. Hoc enim veritatem habuisset in statu innocētie
minime aut̄ iam in statu destitute nature. Sic tamē
intelligendo qd etiam in statu innocētie si loquimur
de dominū hominū etiam fuisse dominū in ho-
mines: non super homines et hoc ratione diuini ordi-
nis qui in disparitate cōsistit. Cum enim apostolus
dicat. Roma. xiiij. Que aut̄ a deo sunt ordinata sunt.
Et Augl. xix. de cīu. dei dicit: qd ordo est pariū dispa-
riūz rerū sua cuiq; loca tribuens. Dispositio vlgz in
statu innocētie licet deus oēs homines de limo terre
mediante adā pdixisset vt aduersarius arguit: nō ad
cōmendationem diuine sapientie disparitas in bōis
bus fuisse: non tñ fm corpus: sed et fm animū quātūz
ad iusticiā et quantū ad scientiā. sed de hoc inferius

tangetur clarius. Unde patet falsitas sui processus in primo suo fundamento.

Capitulum secundum.

Secundus error roselli quod dominum pape in spirituualibus et temporalibus non fuerit designatus pro duos gladiis quos christus dixit sufficere in ecclesia. Et habet capituli partes tres. Et prima est argumentativa.

Onsequeat volens probare quod dominum pape in spiritualibus et spiritualibus non debet intelligi pro duos gladiis apud discipulos christi repositos argumentat in sui defensionem. Quod ubi christus respondit discipulis afferentes duos esse gladios apud eos dicens: sufficit. Luce. xxij. noluit per hoc mysticum dare sensum de duabus dignitatibus quasi ambo fuisse sent apud eum; quod ex variis nitiis declarare. Primo quod si praeviously universalis scolarium et coetio fuisset apud christum: et non cum usus fuisset tunc fuisset negligentia notandus. Itē si ad mysticū sensum evenit verba christi intelligenda non conuenirent responsiones christi ad interrogata: quia intendebat christus eis dicere: quod etiam si satis essent duo gladii ad pugnandum non tamen esset eis pugnandum. Unde et postea petrus dixit. Converte gladium tuum in vaginam. Etiam dicit quod si mysticum sensum debeant habere quod tunc duo gladii habent significare duo testamente. Itē quod non dixit christus petronisti de uno gladio quem deberet recordere in vaginā id est spiritualis gladium non deberet temporaliter exercere quia etiam si secularis gladius fuisset apud eum dixisset dominus: Recorde gladios. vel etiam si deberet intelligi mystice pro duobus gladiis quos ibi esse dixit. Debet intelligi esse in ecclesia militanti. Item si cesar ex commissione pape effunderet sanguinem: tunc papa per se videretur facere ex regula iuris. Qui per alium temporem si quid dominii habet papa in temporalibus hoc est solum spirituale: et non temporale.

Consecunda pars capituli declarativa est materie.

In solutione argumentorum sunt primo duo latibula destruenda. Primo super hoc quod rosellus nitiis antiquorum doctorum expositiones de duobus gladiis refutare. Et secundo super hoc quod temporalium rerum praeterea et aliena a papa nitiis defendere: spirituali si quam habet assertere: et non temporalem. Quo ad primū cum sepe occurrit disputatio. An sanctorum doctorum dicta vel sententiae: etiam in sacris canonibus comprehensas posset aliquis pauatus doctor sua pauata auctoritate corrigere et emendare in opinionem varietae. Et hec discussio est hic praecessaria cum rosellus sepe in sui defensione nitiis communis sanctorum sententias et sacros canones ad alium quod verba sonare videtur in collectum retorqueret: quemadmodum super verba christi de duobus gladiis repositis apud discipulos cum dixerat. sufficit. Et ad petrum de suo gladio in vaginam convertendo ut textus habet euangelicus. Et illam de cretalem Bonifacij. unam sanctam. quod dicit: Qui in potestate petri temporalem gladii esse negat male intelligit verbum domini pferentis. Converte gladii tuus in vaginam. Vt ergo est in potestate ecclesie. hanc de cretalem aduersari: sepe allegat et male exponit. Non tamen ergo quod doctores sancti non refutauerunt correctiones fieri in eoz sententiis quodam rationabiliter sit. id est ex triplici circumstantia. vel cum determinatione ecclesie. vel aliqua inconclusa ratione. vel sacre scripture confirmatione. De primo Augusti. in libro de vera religione. Sicut falsa semper sunt responda in omnibus scriptoribus vel expositoribus et vera semper tenenda: et catholicice ecclesie attribuenda. Ita dubia tam diu tenenda et credenda quod diu aliud non percipiat catholicice ecclesie au-

toritas. Ex quo patet quod nullus pauatus doctor potest per sua auctoritate doctorum sanctorum dicta impugnare vel corrigere. Quod rosellus hic minime obseruat ut patebit. Secundo etiam modo non refutatur sancti doctores correctiones fieri in eorum sententiis: quod videlicet fit per incōcussam rationem. unde idem Aug. in prologo. iij. libri de trinitate. In omnibus lībris meis non solum pium lectorum: sed et liberū correctorem desidero. Veritas sicut lectorum meum nolo sic esse miseri deditum ut amplius amet me quod catholicam fidem: sic meum correctorem nolo habi sic esse deditum ut amplius amet se et suam rationem quod catholicam veritatem. Et postea subditur illud quod ponitur. ix. dicitur. non libri meis litteris quasi canonicas scripturis inseruisse: sed in illis canonicas quecumque non credebas cum inuenies incōstanter crede. In istis autem meis quod certum habebas: nisi certum intellexeris noli firmare tenere. hanc sententiam etiam rosellus parvus in suis expositionibus seruanuit et in solutiōibus patebit quod omnia sua dicta nullam firmitatem retinet. Est et correctione tertio modo semper amplectenda quando sit cum sacre scripture confirmatione. Cum enim maior sit sacre scripture auctoritas quod omni humani ingenii perspicitas: ut idem Augustinus ait. Ideo quando dicta aliquorum doctorum inueniuntur sacre scripture auctoritate roborata: et aliquorum non: merito illa propounderis istis. quod suspecta debet haberi omnis veritas quam non confirmat sacre scripture auctoritas: ut Richardus dicit. Et Aug. in quadam epistola ad Hieronymum. Hunc amorem et hunc timorem dicit esse deferendum canonicis scripturis ut nullus error in sacra scriptura componuerit vel scripsisse ruit scribendo errasse credendum sit. Sed si aliquid in ea inuenias quod veritati videatur esse contrarium nihil aliud putandus est quod mendosum esse codicem: vel non esse assecutum interpretem quod dictum est vel nos minime intellexisse ambigimus. Alios autem scriptores et expositores ut ait ita debemus legere ut quantacunque sanctitate polleat non ideo putemus verum esse quia ipsi ita senserunt: Sed quia nobis per alios autores vel canonicas vel probabiles rationes quod a vero non recesserint persuadere potuerunt. Ad propositum hi tres modi corrigendi dicta doctorum si bene acuerimus dum rosellus respuit omnium precedentium theologorum et etiam deceptis paucis omnium canonistarum expositiones super verba christi. ut per se satetur. Omnino redditur sua opinio aliena ab omni veritate. Nam in primo modo ubi corrigendi essent dicta sanctorum doctorum cum auctoritate ecclesie. I. capituli eccliesie ut est papa: Rosellus cum sit pauatus doctor et vult ut pauata auctoritate etiam contra caput eccliesie omnino seipsum condonat dum aliam ponit auctoritatem in eccliesia. et aliam in papam: dicens duas praetates esse in eccliesia. non autem a papa derivari. De secundo modo corrigendi per inconclusam rationem. patet etiam clare ipsum deficere in suis dictis cum nullas pugnantes rationes in probationem sue opinionis deducere potest quod ex duobus elicitor. Primo quod una sepe distinctione cuncta dicta eius solvantur ut quod potestas iuris dictio temporalium habeat concurrence pape potest intelligi duplicitate. Vnde quo ad institutionem et auctoritatem. Vnde quo ad immediatam executionem. Rosellus quia hanc non vult aduertere intricat et unam eorum alteram ipugnat. Pater et secundo quod tandem opiniones assertit se procedere disputative et per rationes probabiles. De tertio etiam modo corrigendi qui fit per allegationes sacre scripture nihil innenitur in suis dictis cum nullum passum sacre scripture reperiatur po-

Tuis afferentem q̄ monarchicum regimen fuisset alii
cui tanq̄ monarque in temporalibus commissum im
mediate a deo nisi q̄ magna vim estimat se facere in
dictis christi: Reddite ique sunt cesaris cesari. que
sententia puerilem sibi facit auctorizatione. Demū
ultimo q̄ nullus doctor priuatus debeat aut va
leat corrigere ad sue opinionis corroborationem sa
croes canones suata sua auctoritate pbatur: cuz hoc
nemini concessum sit nisi ipsi summis pontificibus
qui vt Isidorus dicit et ponitur. xxix. vi. q̄ ex causa.
tempore. loco: et persona: regule cauoniz mutari pos
sunt. vel etiam addere potest summ⁹ pontifex et mul
tiplicare: imo et interpretari et explicare. vnde ibidem
sacri siquidez canones ita aliquid constituant ut sue
interpretationis auctoritatem sancte romane ecclesie
seruent: quia illi soli canones valent interpretari qui
ius condendi eos habent. Patet et ex illo q̄ tales pri
uata sua auctoritate volentes canones interpretari: ce
sentur spiritum sanctum blasphemare. vnde. xxv. q.
j. Vt latores sacrorum canonum spiritum sanctum
blasphemant eo q̄ ecclesia est aggregata glutino amo
ris spiritus sancti. Et in hac parte etiam rosellus mal
cum reprehensibilis est q̄ sepe dum canones de eccl
esia faciunt mentionem ipse papam nititur excludere
vt dum duas potestates spiritualem et secularem co
cedit esse dicit q̄ sunt in ecclesia: non autem in papa.
Contra quod vide solutiones in tertia parte sequen
tis capituli: quia coincidunt hec duo capitula. Sequi
tur iam tertium dogma roselli habens documentum
speciale.

Capitulum tertium Contra tertium dogma per
uersum questio. Et habet capitulum etiam tres par
tes. An dominium pape in temporalibus sit solum
spirituale.

N dominium temporalium quod afferitur
esse apud papam debeat censeri spūale vel
temporale. Et valet declaratio contra famo
sam distinctionem quam facit rosellus: afferens sepe
dominiuz pape esse solum spirituale. Et habet hoc ca
pitulum tres partes. In prima parte ponuntur argu
menta roselli. Q illud dominium sit solum spiritua
le. In secunda parte declaratur materia in se. In ter
tia parte respondetur argumentis roselli. Quantum
ad primam partem est notandum: Q̄ hec questio de
beret a p̄ma supra tacta de dominio christi in qua q̄
rebatur: An dominium christi esset solum diuinum
ut rosellus pretendit. Et conclusum q̄ propter com
municationem ideomatum ratione diuinitatis cen
serur diuinum. et ratione humanitatis assumptae cen
serur humanum. Jam autem queritur de ipso vicario
christi qui cum non sit deus et homo sed tñ vicarius
eius. Quomodo censeri debeat an spūale vel tempo
rale. Et patet necessitas discussionis ex eo plurimum
q̄ rosellus omnino nititur defendere dominium pa
pe in temporalibus esse solum diuinum et spirituale.
Et dominium temporale solummodo esse apud mo
narcham et cesarem mundi. Et quia imminere quasi
auctoritates sibi ex euangelicis et apostolicis senten
tis seruire possunt prout etiam plurimas allegat ad
probandum q̄ illud dominum pape sit solum spūa
le: aliquas ex multis deducimus: vt illud quod apo
stolus docuit. Non vos defendentes charissimi: sed
date locum ire et. Item quia ipse christus soluit tri
butum. Item nisi quis renuncauerit omnibus que
possidet ait christus: Non potest esse meus discipu
lus. Item Bern. ad euge. li. x. et nota extra de indic
e nouit. in nouella. ybi inquit. Aggredere subditos ver

bo: non ferro. Quid enim v̄surpare gladiū curas que
semel iussus es mittere in virginam. Et hoc etiam in
nuit apostolus. i. ad Thi. iij. dum dicit. Oportet episco
cum esse non percussorem. sed vt alibi dicit: Episcopi
debet arguere: obsecrare: et increpare in omni paciē
tia: non cum ciuili potentia. xlvi. vii. cum beatus. et Lu
ce. xci. cuidam querenti a christo tempore indicū
de dictione hereditatis cum fratre suo: dominus di
xit. Homo quis me constituit iudicem aut dominos
super vos quasi diceret nullus. Ex quibus et alijs cu
plurime possunt ad hoc deservire auctoritates noui
testamenti. Concludit rosellus q̄ quia dominū chri
sti non fuit seculare aut ciuile. Ideo nec pape domi
nium cēseri debeat quoquo modo temporale: sed so
lum spūale. etiam in temporalibus. In contrariuz ta
men pater per ea quē sequuntur in secunda parte.

C Secunda pars huius capituli secundi.

D discernendum non veritatem quam alle
gate auctoritates includunt: sed peruerstum
dogma roselli quod ex allegatis auctorita
tibus extorquere nititur. Et vt pateat q̄ dominum
temporalium quod habet papa possit etiam cēseri tem
porale. Est notandum fm Augl. de aracha. Q tempo
ralia et spiritualia possunt ad tria comparari. Primo
ad eorum productionem. Secundo ad eoz ordina
tionem. Et tertio ad eorum motionem vel actionem.
et fini hec tria etiam tribus rationibus ostēdi pos
sunt q̄ papa habet potestatem super omnia corpora
lia et temporalia licet sua potestas in se considerata sit
principaliter spūalis et secundario temporalis. Et impe
ratoris potestas in se considerata econuerso sit tem
poralis dependens a spirituali que est in papa. Hoc
enim primo denotat temporalium pductio: quia enī
asserere oportet q̄ temporalia non habent aliud p̄n
cipium productiuze seorsum a principio productuo
spūalium ne in beresim manicheorum incidamus: q̄
postuerunt omnia corporalia esse non a deo sed a dia
bolo pducta. Ideo etiam ab eodem deo a quo pdu
cta sunt spiritualia sunt etiam producta corporalia.
vnde et papa qui habet vicem dei in terris ex quo ha
bet potestatem spūalium: habet similiter potestatem
temporalium et corporalium. Et sicut de p̄t dici secū
dario tpalis rector et monarcha mundi licet in se nō sit
principaliter mūdan⁹ et temporalis: ita et papa dici p̄t
temporalis domin⁹ et monarcha licet sua ptas quoddā
spūale sit. Pater hoc etiam ex ordinatione tpalium et
spūalitz. Ordinans enim ipsa bona tpalia et corpora
lia ad bona spūalia tanq̄ organa et tanq̄ instrumēta
vnde p̄hi posuerūt q̄ sine exterioribus bonis quoru
fortuna est dñia non contingit esse felicem et virtuose
operari. Cōponitur enī homo ex anima et corpore. vñ
ficit ipsum corpus ordinatur ad animaz et est instrumē
tum eius mediante quo exercet operationes suas: sic
ipsa bona tpalia ad bona spūalia ordinans vt sint in
strumenta deseruentia ad conseruationez vite spūa
lis status: sicut corpus deseruit ad conseruationē stat⁹
vitalis. Papa q̄ qui habet p̄uidere suis fidelibus de
spūalibus: habet etiā p̄uidere de tpalibus et corpora
libus sine quibus spiritualia invita ista politica exer
ceri non p̄nt: vnde aplis dicentibus: Dimitte turbas
et sibi emant escas. Dicatum est: nō habent necesse ire
date vos illis mandatate. et petro ter dictum est: Pa
sce oves meas. scilicet verbo: exemplo: et corporali sub
dio. Patet veritas tertio ex corporalium motione et
operatione. videmus enim q̄ tpalia et corporalia mo
uent et regulantur in eorum operationibus per ipsas
intelligentias in tantum et philosophi fm numerum

mobilium corporum posuerunt numerum motorum sicut pater. xij. metaphysice. Ios etiam motores posuerunt omnes regulari et moueri ab uno motore primo qui est deus. Augustinus etiam dicit: omnes substantiam temporalem et corporalem administrari per angelos. Papa ergo in quo est potestas spiritualis habet per ipsam potestatem spiritualem et super spiritualia et super temporalia et corporalia disponere et ordinare; sed sicut in potestate illa attenditur aliquid et formale; et aliquid et materiale. Et formale dicit ipsa auctoritas seu iurisdictio anime impressa seu personae pape concessa a deo. Materiale vero attenditur respectu eorum que tali potestati subtemuntur ita dicit illa potestas spiritualis principaliter: non solum propter spiritualia sed eo quod etiam corporalia non nisi a spirituali potestate reguntur et ad spiritualem finem ordinantur. Et secundario potest dici temporalis quantum ad rationem materialem quam in se potestas papalis includit ratione corporalium et temporalium bonorum que etiam in ipsa potestate includuntur: et per hanc distinctionem multis objectionibus roselli respondeatur unde notandum.

C Tertia pars capituli tertij. Solutiones argumentorum roselli.

Rimo cum aduersarius expositiones mysticam de duobus gladiis nititur excludere quia si non sint ab eis due potestates designate. cōstat ex precedentibus eum multum pueriliter procedere tamen quia ut in documento primo tactum est. Nunquid debet priuat⁹ doctor⁹ priuata auctoritate corriger aut abijcere sententias et expositiones sanctorum doctorum et etiam decreta patrum. Et secundo quod mysticus sensus non est in christi doctrina refutatus etiam sub pena heresis ut de se notum est: cum sacra scriptura quatuor modis habeat exponi. Et quidem quod aduersarius impugnat patet hic per doctorum sanctorum dicta et etiam canonies. Nam de duobus gladiis Bernhardus ita loquitur ad engenium. v. libro de considerat. Quid tu inquit usurpare gladium temptas quem semel iussus es mittere in vaginam. quem tamen qui tuum esse negat non satis videtur attendere verbum domini dicentis: Conuerte gladium tuum in vaginam. Est ergo tuus et forsitan tuo nutu eti⁹ non tua manu euaginandus: alioquin eti⁹ nullo modo ad te pertineret non dixisset dominus ipsius dicentibus apostolis. Ecce duo gladii hic: satis est sed potius nimium est. Vterque igitur est ecclesie scilicet spiritualis et materialis. Sed is quidem pro ecclesia: ille vero et ab ecclesia est exercendus. Ille sacerdotis: is militis manu sed sane ad nutum sacerdotum et ius ius imperatoris et decretalis. unam sanctam. que et Bonifacij est: ita loquitur. Lerte quod in potestate petri temporalem gladium esse negat male attendit verbum dominii proferentis. Conuerte gladium tuum in vaginam. Vterque ergo est in potestate ecclesie. Sed quid iam aduersarius facit contra allegata audiamus. Et enim dicit esse duas potestates in ecclesia quidem sed non apud pontificem unde dum dicit tertius: gladium tuum. deber exponi id est ecclesie tue gladij conuerte in vaginam. et ita dicitur gladius suis quia in sua ecclesia est: sed non in suo dominio. Et ita licet princeps debeat ad concilium et nutum pontificis mouere gladium: non tamen habet ab ipso pontifice. Item cum dicitur quod ad concilium et nutum pontificis debet princeps mouere. hoc intelligendum est pro fide sed non in alijs causis. Ex quibus omnibus patet quod ut violator canonum et blasphemus posset redargui cum dis-

cta sanctorum nititur peruertere. Si enim sunt in ecclesia duo gladij ut fateur et ecclesia commissa est potestifici tanq; capiti regituo ab ipso capite auctoritatis quo est christus: utiq; et gladij commissi sunt ei. Si quia cogitur huiusmodi extortas facere expositiones in finem et dominum temporale auferat a potestate pape ideo non est aduertendus. Hoc etiam falsum est quod christus fuisse negligētia notatus si apud ipsum fuisse potestas secularis cu[m] ut ipse tangit christus fuit nec eius vicarius habuit immediatam executionem circa dominum temporale licet haberet plenam iurisdictionem in tali dominio unde negligētia fuisse notatus si immediatam administrationem habuisset: et illam non exercuisset. Alia etiam que inducit nec responsione digna sunt videlicet: si christus voluisset mysticu[m] sensu[m] in suis dictis includi quod tunc responsiones non correspondet ad interrogata dicta pulorum qui scire solebant an gladij duobus esset pugnandum: et christus dicere voluit quod non: etiam si satis essent: ideo non possunt habere mysticum sensu[m] super duas potestates. Etenim christus per sua verba utrumque complexus est litteralem et mysticu[m] sensu[m]. Sed et hoc quod dicit mysticum sensum debere includi pro duobus testamentis in duobus gladiis unde doctores admittunt. Sed quod non etiam ad duas potestates posuit mystice transfigerri non probatur ab aduersario. unde sue objectiones cuncte ea facilitate contemnitur qua probantur: ut hoc quod christus de gladio conuertendo in vaginam intellexit quod gladius spiritualis non debet pugnare: quod sensus iste admittetur quonodo tamen reponi posset in vaginam nisi quod etiam spiritualis iurisdictione esset in vaginam intendenda et non exercenda quod est falsum. hoc ipsum voluisse christi. unde et illud falsum quod gladij sint due potestates in ecclesia non sub iurisdictione pape. Insuper falsum quod si papa haberet dare imperatori gladium quod tunc per regulam iuris: qui per alium: etiam ipse papa effundere sanguinem. Hoc enim esset verum si papa sive imperator exerceret immediatam executionem sic enim esset etiam effusor sanguinis ubi papa suam immediatam executionem ei committeret vel per suam argumentationem habet concedere mains inconveniens: quod videlicet deus a quo assedit suam potestatem imperiale dependere immediata sit effusor sanguinis sicut et imperator. Regula enim intelligitur in his quod sunt eiusdem generis et ordinis.

C Capitulum incipit quartum. Aduersus quartum dogma roselli quod pilatus habuit ordinariam potestatem christum occidendi licet fuerit filius dei et est similitudo habens tres partes.

Vnde iam aduersus quartum latibulum expedit tractare sunt primo aduersarii positiones aduertende et demum earum imputationes per plurima capitula ut patebit in eorum divisione. Quo ad primum ergo notandum quod super euangelicum dictum Job. xix. dum christus dixit pilato: Non haberes potestatem in me ullam nisi tibi datum esset desuper. Aduersarius quatuor eliceret conatur. Primo quod potestas pilati erga christum fuerit omnino iuridica. Secundo quod punitione peccati ade fuit ordinata ideo ab ordinario iudice debuit fieri. Tertio peccatum ade fuit universale: ergo ab universali domino debuit puniri: et quia talis fuit princeps romanus Tiberius: etiā preses pilatus in iudea fuit iudex super christum ordinarius. Quarto nisi ergo romanū imperium habuisset iuridicam potestatem in christū non fuisse per eius mortem ade peccatum delatum.

Hec dicit probare nimirum per auctoritates doctorum
tum in eum finem ut defendere valeat suam positionem
erroneam in qua afferit romanum imperium seu etiam
monarchiam mundi recepisse suam auctoritatem in temporibus
immediate a deo: et non in tempore gratiae: a papa habens illud recognoscere. Probat ergo primo
per Aug. sup Jo. xix. dicentes super predicta verba: Non
habebis in me potestatem et cetera. Discamus ergo quod
dixit: quod est apostolus dixit: Quia non est potestas nisi
sia a deo. Item per theophilum super illa verba christi ad
pilatum: A temetipso hoc dicit: an alii tibi dixerunt
de me, ubi dicit: quod ideo christus hec verba pilato ob
iecit ut daret ei intelligere quod ordinariam deberet face
re inquisitionem super eo: an esset rex indeo vel non.
Item per Bernhardum super dicta verba: Non haberet po
testam et cetera. ecce quomodo desuper tradita fuit potes
tas pilato super christum. Item ex verbis christi vbi
dixit: Propterea maius peccatum habet qui me tradidit
tibi. quod videlicet pilatus ex ordinata potestate ipsum
occidit. Iudei autem non. Has inquam probationes spar
sim hincinde in suo tractatu tanquam ab auctoritate pro
cedentes reperi. Et quia directe non adducit alia ad
premissa iam facta: sed soluz indirecta. ponit plura ar
gumenta super eo quod romanum imperium omnino imme
diata a divina voluntate processerit et hoc in ultima par
te sui tractatus: ideo hic non allegatur: sed inferi po
tiora inter illa recitans et soluuntur in replica contra
dogma octauum.

C Secunda pars capituli fundatur super quadam
discussionem.

Vestioni dignum videtur cur tantus doctor
tam inusitatum dogma in dictis doctorum
utique nunquam ab eo repertum ut patet in prob
ationibus suis et argumentis supra notatis ponere
ausus fuit. Si enim quoque modo probare per auctor
itates sanctorum sub propria verborum forma potuerit
quod pilatus ordinariam habuisset in christo potestatem
et quod nisi illam habuisset humanum genus per christi
mortem non fuisset redemptus: utique non omisisset illa
dicta adducere: unde et minima ratione hoc probare po
tuit. Ad quod dicendum est quod quia tota sua intellatio
versat ad probandum quod imperator non habeat reco
gnoscere suum dominium et iurisdictionem in tempore
libus a papa sed quod solum immediate recipiat a deo.
et quod ita semper receperit monache mundi hoc habuit
necessario afferere etiam ante aduentum christi quando
non erat potestas papalis: ut per hoc posset probare
quod iam post aduentum christi etiam imperatores habeant
suam iurisdictionem in temporalibus a deo immedi
ate quasi arguendo. Sicut ante aduentum christi impe
ratores receperunt immediate a deo ita etiam suam iur
isdictionem: et sic arguere et probare coactus fuit ex eo
quod iam non potest inuenire in tota sacra scriptura exp
lasm et explicatae commissione factam alicui imperato
ri super temporalia: nisi collationem clauium et triunam
comissionem palecendi gregem dominicum: cui colla
tioni clauium: ne includeret etiam iurisdictionem tem
poralium fuisse petro concessam erogit autem illi mo
dum probandi: sicut ante ita et post recipiunt imperato
res suam iurisdictionem et cetero et ipse liberius qui
tunc erat monarcha quando christus contulit potesta
tem clauium habuisse suam potestatem a deo vult ar
guere: quod christus illam non potuerit alteri dare sed pe
tro adiungendo: cum et ipse christus erat sub iurisdictione
liberius. Ex quibus argumentationibus vltius pro
cessit comparando causam aduentus christi in carnem
que erat ut ade peccatum deleret ad monarchiam liberij

que se extendebat ad omnes in erroribus quos pecca
tum ade inficerat fantasando: quia parvus error in
principio: magnus in fine, et uno inconvenienti dato:
multa sequuntur. dicit concludendo et minime proban
do. quod nisi liberius seu pilatus habuisset iurisdictionem
in christum et ordinariam potestem nunquam ade peccatum
fuisse deletum: et sic estimari potest origo seu iniusta
ti dogmatis. hoc autem quod dictum est quod fantasando
sic conclusit nihil probando patet ex suis ineptis pro
bationibus. Nam in capitulo. Pandat sui tractatus
dum vult ostendere quod imperium non recipit suum esse
formale seu auctoritatem ab ecclesia et innuit tali su
damenito quod imperium precedit ecclesiam. et auctoritatem
ab alio non potest procedere ipsum auctoritatem sicut nec
effectus suam causam. Et quod imperium precedit ecclesiam
am dicit hoc esse manifestum dum christus qui est fun
damentum ecclesie solvit cesari tributum: quod est sub
sectionis signum. oia hec probans more suo per canones
et leges de quibus non dubitauimus quantu ad iuris
processum super actus humanos ad quem processum
actus diuini de quibus nostra contentio versatur non
sunt limitati. Nec obstat si dicatur: Omnis iustitia hu
mania derivata a divina: ergo etiam probare divina per
humana non est inconveniens. Rendet enim verius
esse quod derivata vel a deo permittente: vel a deo ordinata
permittente et a domino usurpatu quale erat roma
num. ordinata et erat dominium in linea christi ut pu
tabat. Ad propositum redeundo dum rosellus dixerat
imperium processisse ecclesiam redditus causam: quod chri
stus soluit tributum. Reddit etiam causam: quod mor
iens fini ordinacionem dimicam a preside cesaris or
bis universalis voluit iudicari: que potestas dici de
beat in christum fuisse iuridica cuius dixerit Iacobus xix.
Non haberet in me potestatem ullam nisi tibi datus
esset desuper. et vult per hoc probare imperium iuste a deo
processisse. Item probare hoc ubi Augustinus dicit: Discam
ergo quod dixit quod et plus docuit quia non est potes
tas nisi a deo. et consequenter dum per se subdit rosellus
licet quidam potestatem illam fuisse usurpatam
et non ordinariam: quod forte concedi debet respectu in
nocentie ipsius christi. et quia tanquam filius liber erat: ei
tamen respectu quod in tali punitione fuit deletum pec
catum ade in quo omnes peccatores eramus necesse
habes dicere potestem ordinariam affuisse et illam fuisse
eius qui punitionem ordinariam iniuxit christo: quod
fuit dominus universalis ut Tiberius. et quod debuit affi
sus probat: quia punitione non iuste inferi. nec dicatur puni
tio nisi illata ab ordinario: ut Augustinus dicit. xxviii. vi. iii.
c. sex differentie. Ad solvendu enim hec summarie quod
tuor dicit. Primo punitione peccati ade fuit ordinata.
ergo ab ordinario iudice debuit inferi. Secundo per
catu ade fuit universalis. ergo ab universalis domino
debuit puniri. Tertio nisi romanum imperium habu
isset iuridicam potestatem in christum non fuisse per
mortem christi ade peccatum deletum. Quarto potes
tas ergo pilati fuit erga christum omnino iuridica.
Sicut etiam ipius cesaris. hec quatuor sunt iam per
ordinem impugnanda. Et primo fundametu ex quo
processit hic error quod posuit prioritatē esse imperij ad
ecclesiam que tamen dicitur incepisse a primo abel in
sto fini Gregorius in homelia quadam. tamen dato non con
cesso quod prius fuerit imperium quam ecclesia. hoc magis
deseruit ad imperfectionem et ignobilitatem quam ad prio
ritatem dignitatis: de qua prioritate rosellus preten
dit sicut et Cain qui prius natus fuit quam Abel et prius
condidit ciuitatem ut textus Henricus habet et primus ere
xit dominium usurpatum ut inferius. c. vii. in principio

deducitur: post quod etiam dominia usurpata insur-
reverunt per quatuor monarchias mundi designatas
per quatuor partes statue Nabuchodonosor. Dani.
is. videlicet Assyriorum: Persarum: Grecorum: et Ro-
manorum, que quidem et precipue Romanorum quod
fuerant usurpata ostendit lapis precius de monte
virgineo christus natu qui pedes statue: id est roma-
num imperium percussit unde et cecidit: quia non a
deo ordinatum erat: sed tyrannicum et usurpatum
militans principi infernali cui seruit et quem co-
luit. que singula iam breuissime tanguntur: eo quod in
sequentibus latius de illo tractatur ubi duplices mo-
narchie veri et usurpate catalogus et origo describi-
tur. Solum hoc ad presens dicimus quod totum funda-
mentum roSELLi falsum est unde et omnia que supere
dificat. Probare enim debuisset monarchiam urbis
fuisse ante adventum christi a deo ordinatam in ples-
ua iurisdictione super omnia inferiora quod quia fa-
cere non potuit: sicut oppositum difficile deducitur:
non solum per hoc quod tactum est de percussione
statue sed etiam per hoc quod princeps huius mundi cui
imperium seruit: et qui per christum ejscendum erat
dicente eo. Jam princeps mundi huius ejscetur fo-
ras: dans intelligere quod illud regimen mundi quod prin-
ceps in manu tenebat et quem romanum imperium cole-
bat erat terminaduz: et vera ordinata est a christo mo-
narchia iducenda. Nec et plura alia successiue patebunt.
Ex quo solum principale concludimus videlicet quod ro-
manum imperium et tyrannicum et usurpatum nul-
lam habuit in christum iurisdictionem ipso salvato-
re attestante. Veneris princeps mundi huius et in me
non habet quicquam supple iurisdictionis.

C Tertia pars capituli super solutiones argumen- torum.

Onsequeenter improbemus et alias eius pro-
bationes soluendo eius argumenta. Cum
enim probare nimirum preudem habuisse iur-
idicam potestatem in christum per hoc quod textus di-
xit: Non haberes potestate ullam in me nisi tibi da-
tum esset desuper. Et consequenter qualiter intelli-
gendum sit ab Augustino nimirum probare: qui apo-
stoli dictum Romani. xiii. ca. adducit. Non est po-
testas super terram nisi a deo. Quis iam non aduertit
eius inuidiam probationem cum sicut nullibi men-
tio sit de ordinaria potestate ita necessario de usurpa-
ta oportet intelligere: cum ambe sint a deo una ordi-
nata dispositione que et ordinaria dicitur. Altera deo
permittente que et permissa sub tyrannica potesta-
te. Sic enim intelligere oportet: si omnis potestas sit
a deo. inquantum enim potestas est bonum nature
et bonum politicum secundum quem modum etiam in bru-
tis dominum reperitur utique a deo est: cum tamen
abusus a deo non est. unde illud Jeremie. ix. Ipsi res-
gnauerunt et non ex me. principes extiterunt et non mi-
si eos: de quo qualiter singula intelligenda sunt vide
infra. c. vii. in principio. Secunda denique probatio que
potius sequela est sive consequens ex prima iam mi-
nus valida: si nullius roboris cernitur cuius dicit: quod
quia in punitione christi fuit deletum peccatum ade
in quo omnes peccatores eramus: necesse habeamus
dicere potestatem ordinariam fuisse et illaz fuisse que
in Tiberio qui erat universalis dominus orbis erat.
Ubi primo nota quod quia ut iurista roSELLus loquitur
punitionis termino vititur et non passionis: dicens in
punitione christi et. Item secundo quod quia humano
modo punitio delicti requirit presidentis aliquius au-

ctoritatem. Ideo dicit: necesse habemus dicere potes-
tatem ordinariam fuisse: id est affuisse: quam quidem
cesari pro tunc existenti attribuit. Item nota quod quia
inter quatuor que postea summarie enumerantur hoc
idem replicatur duz dicit quod quia punitio peccati ade
fuit ordinata ideo ab ordinario iudice debuit inferri.
Ideo una solutio utrobius sufficit. Presupponendo
enim quod tamen nullo modo conceditur. Dato enim
licet non concessio quod Tiberij auctoritas fuisse ordinaria
ad hunc tamen nunquam se ad christum extendisset ut
opus redemptionis non potuisset expleri nisi sua au-
toritas concurreisset prout aduersariis hic semper co-
cludere nimirum nisi christum purum hominem et sub
potestate cesaris constitutum autemare vellet: quod
esset hereticum. hec successiue patebunt. Sed ad hoc
cum dicit: Punitio peccati ade fuit ordinata: dicimus
quod duplum hoc habet intellectum. unum verum. al-
terum falso. Si intelligatur secundum quod omne peccatum
eo ipso quod peccatum iam ordinatur ad punitionem tanquam
ad bonum. secundum quem modum Augustinus in libro
soliloquiorum dicit: Jussisti domine et ita est ut nunquam
decedus culpe sit sine decoro vindicte. Sic habet dis-
cumentum roSELLi veritatem. sed quia talis ordinatio est ab
ipso deo et ita ordinata fuerat ab eterno delictum ade
ad punitionem seu potius satisfactionem christi et non
ab ipso cesare. Ad quem roSELLus nimirum referre tales
ordinationem quod valde absurdum censemur vario
respectu. Primo cum ipse Tiberius non fuerit legis
lator delicti et punitionis ade sicut ipse deus qui dire-
rat primis pareti: Quacumque hora comedetis mor-
te moriemini. et sic minime alii monache mundi qui
omnes minime supererant. et si diceretur eos superfu-
isse in potentia et divina preordinatione futuros: dici-
tur quod preuisit ut perditios filii aderant ad servientem
ei qui casum et delictum illorum parentum induxit
sicut et de facto fecerunt. Secundo eo respectu quod et ipse
Tiberius ita obnoxius erat et redemptione christi in
dignus er delicto ade in quo omnes peccauerunt fui-
cut minimus sui imperii subditus. Eo etiam respectu
quod nec interior Tiberij aut pilati ad punitionem deli-
cti ade quoquo modo cerebatur qui soluz timore sui
cesaris dum sibi iudei obiciebant. Si hunc dimittis
non es amicus cesaris: petitioni eorum consenit. Et
quidem fastidit animus replicare contra tam pueriles
objectiones dum consequenter dicit: Punitio ade
fuit ordinata ergo ab ordinario iudice debuit inferriri
volens illum excludere in quem delictum erat com-
missum scilicet deum et introducere illum in uidicem
ordinarium qui per se in illo delicto obnoxius erat:
quod in tantum est verum ut: Utinam damnatus
non fuisset. Est etiam contra eius puerilem evasio-
rem dum dicit: Et si ratione innocentie christi pilatus
fortassis usurpata et non ordinaria potestate usus fit
eo tamen respectu quod delictum erat puniendum vni-
uersale necesse erat ordinariam potestatem affuisse.
Hic duplex sensus datur quorum nullus roSELLus es-
seruit. Assuit enim ordinaria potestas eius in quem
delictum erat commissum scilicet dei. Item proprius
sensus quod est ab visitato dominio ordinaria punitio
sepe sit: per hoc tamen non probatur dominium esse
a deo ordinatum et non usurpatum prout roSELLus es-
simat hic in suis dictis quod omnis punitio ordinaria ab
ordinario et non usurpato dominio procedit cum secundum apostolum: Omnis potestas portat gladium in vici-
dictam malorum et laudem bonorum. Quod si obiectur
quomodo potuit pilatus ex usurpata potestate ordi-
nariam protulisse sententiam contra christum quem

nouit innocentem. Respondetur quod hic alludit discus
sio difficultatis que et iuristis:imo et a theologis. ut a
sancto Thoma secunda seculi. q. lxvij. mouetur an
licet iudicari veritatem quam nouit pro
pter ea que in contrarium ponuntur seu ut iuriste lo
quuntur sicut allegata et probata. aut sicut iudex co
gnoscit veritatem. Hoc tamen omnino presuppono
quod protulit ex usurpata potestate iniquam et non ozi
dinariam sententiam in christum. tamen quia nouit
eius innocentiam unde et latuit manus et. tum etiam
quia non sicut allegata et probata processit. quod pa
ret. quia dixit: Ego nullam causam mortis inuenio in
homine isto: sed neque berodes et. Unde hoc quod di
xit: Quod ab usurpato dominio: sepe ordinaria punitione
fit. hoc dictum posui quod rosellus estimat posse pro
bare quod ordinaria potestas fuerit apud pilatum eo quod
ordinariam punitionem pro delicto imposuit. quod
iterum falsum est duplice respectu. Primo quia ut
dictum est illa ordinaria punitione facta fuit ab eo in
quem delictum fuerat commissum scilicet deum. Se
cundo quia sententia Pilati solum per accidens co
operata est ad punitionem licet per se et ab eterno preui
sum fuerat a deo ut ab iniquo iudice innocentem de
beret condemnari. Ex quibus omnibus faciliter reli
qua dicta roselli condemnantur. hoc ipsum videlicet
quod tertio insertum peccatum ade fuit vniuersale: ergo
ab vniuersali domino debuit puniri. quod iterum ha
bet duplum sensum. Unum verum scilicet ab vni
uersali domino omni creatore puniri debuit: eo quod
pura creatura satis facere ex condigno per modum
redemptionis non potuit. Secundus sensus est fal
sus scilicet quod ab vniuersali domino terreno monar
chae ut rosellus autem natum puniri debuit varijs ut sus
pia tactum est respectibus: precipue enim ipse Tibe
rius non fuerit delicti ade et eius punitionis legis la
tor et falsissimum. ergo et hoc quartum cum quanto
quod concludit nisi romanum imperium habuisse
juridicam potestatem in christum non fuisset per ei
us mortem ade peccatum deletum. hoc enim consequens
nullo respectu potest saluari licet precedentia aliquo
modo saluantur et patuit. Nam in casu ut possibile
dato in esse nullum sequitur inconveniens: si deus
penitentiam ade suscepisset in satisfactionem pro to
to genere humano sicut eius delictum totam posteri
tatem eius infecit. et ipse Liberius redemptus et ca
tholicus monarchiam iuste gubernasset sicut moder
ni existunt post aduentum christi imperatores adhuc
nullam iurisdictionem in adam habuissent etiam mo
narcha qui tempore ade gubernasset: cum ut dixi no
erat nec fuisset legis latror delicti et transgressionis
eius: quanto minus ipse Liberius vel quicunq; aliis
monarcha erga christum et eius voluntariam pas
sionem. Preterea aliis respectibus: quid enim verba
christi important super quibus rosellus se fundat.
Non haberes potestatem in me ullam nisi tibi datus
esset desuper. Ponderat et hec verba christi. Potesta
tem habeo ponendi animam meam et iterum sumendi
eam. Nonne si reus coram iudice has contrarias sen
tentias contra sententiam mortis a iudice ferendam
proferret: iudex cogeretur agnoscere: quod per suam sen
tentiam nisi sponte velit non poterit eum interficere.
erit ergo sua potestas si eum mori contingat unde p
missiva ut delictum indicem commissum puniatur:
non ordinaria ex necessitate condemnans ut roseli
lus hic non solum ordinariam potestatem: immo et
eius necessitatem extremam super christum adducit

in opus redemptionis humanae qui tamen potestas
tem habuit pro tunc ponendi animam: id est vitam.
partem pro toto: et iterum sumendi eam. ex qua etiam
sententia plurimū estimatur quod christus senio nunc
descisit habendo videlicet respectum ad coniunctio
nem anime ad verbuz cum ab instanti sue conceptio
nis semper fuit verus comprehensor et verus viator.
Quā puerile ergo dictum nisi habuisse romanum im
perium in christum iuridicam potestatez: non fuisset
humanū genus redemptū. Quis vñq; doctoz posuit
receptionez humani generis necessitatē talē traxisse
ex monarchico regimine orbis. vbi solū i eoꝝ scriptis
passionis necessitatē referunt ad diuinam p̄ordinationis
nem. vii Tho. in. iij. par. vbi querit: An necessariū fue
rit christum mori p̄ humani generis redēptione: Lo
corditer et alij omnes doctores dicunt quod p̄supposita
diuina ordinatione que sic per viaz iusticie multis re
spectibus mūdum redimere voluit: necessarium fuit
christum mori. Quod si dicatur: cū oīa ex diuina p̄nide
tia attingunt vt pote attingens a fine vñq; ad finez for
titer. disponēsq; omnia suauiter vtigz ministerio nō
caret cū sub monarchico regimine vrbis romane na
sci et mori voluit. Ad quod respondetur omissis ratio
nibus cuꝝ non tempore legis nature aut legis scripte
circa videlicet eius initii christi nasci voluit. sup quo
diuerie et plurime assignant a doctoribus rationes.
Dicim⁹ quantū ad preiens spectat quod i fine tēpō etiā
in vltima monarchia que et romana cuꝝ christus alia
in mundo nō sperat nisi dicere velim⁹ de monarchia
antechristi q̄ tñ annis tribus cū dimidio iuxta Dani
elē. et Jo. in apocal. durare habet: cōuenient christus
nasci et mori voluit. Eo etiā respectu et illo in tpe quo
ad summā iam dementiam monarchia orbis in vrbē
deuenerat qđphanus pantheon demonstrabat vbi
omniū gentiū idola colebant: et cur h̄ nīl ut vbi abū
dabat delictū sagabundaret et ḡra: et q̄ magistra erat
erroris: magistra efficere virtutis. Nisi enī ex cōpa
ratione virtutis: virtus non cognoscit. inq̄t Jero. sup
Math. Eo etiā in tpe in quo totius orbis descriptio
fieri posset quod sicut nec ante nec post futurum esse p̄su
mit vt pote in summa iā pate mūdo cōstituto ad de
signandū et dicit Grego. in homel. natali christi. Qđ
ille in carne venerat q̄ electos suos ascriberet in eter
nitate cum econtra de reprobis dicitur: dejeantur de
libro viventium et cum iustis non scribantur. Et in
summa pace orbis apparere dominus in carne voi
luit: ad designandum quod ille in mundum venerat qui
orbem deo patri reconciliaret. Di sunt termini quos
posuerunt patres nostri: quos tamen a Rosello tuo
pauperculo ingenio transgredere presumis: diuina
inhibitione non obstante dum dicit. Ne transgredi
aris terminos quos posuerunt patres tui. Solutum
tur deniq; per precedentia ea que ex verbis Theos
pholi et Bernhardi idem probare nūtitur apud Lis
berium suisce ordinariam potestatem: quia Theos
philus asserit quod occasionem christus pilato tradere
voluit ut ordinariam faceret inquisitionem et. Mas
nifestum est enim quod per hoc non concluditur apud
romanos suisce a deo ordinatum et non usurpatum
dominium sicut nec ex dictis Bernhardi. Quod quia a
superis data fuit potestas pilato ergo ordinaria: cum
etiam usurpata potestas a deo dependeat: ut ex vas
ris ostendem⁹ documentis inferi⁹. alia sua documenta
precedendo videlicet vbi sp̄ allegat sicut tñ non probat
quod monarchia vrbis semper fuit ante christi aduentū
iusta contra qđ ostendem⁹ quod semper tyrannice fuit

acquisita ponendo cathalogum vtriusq; monarchie
premittre tamen oportet varia documenta super do-
minij divisione.

Capitulum quintum.

Aduersus quintum dogma roselli in quo assert
imperium romanum semper ab initio fuit iam post
christi aduentum fuisse a deo ordinatum. Et habet
hoc capitulum tres partes sicut alia.

Um iam quintum dogma rosell' expediatur
infringere est notandum. Primo q; qz in cō
mēdationem monarchie vrbis ponit tria vi
delicq; semp ab initio fuit a deo volutuz et ordinatū.
Secundo q; immediate a deo deriuatuz. Et tertio q;
semp iusto titulo conquistatum. ideo de his tribus p
tria capitula sequentia procedemus. Et ad primū sicut
primo eius argumenta aduertenda. et demū earuz im
pugnationes et solutiones per plurima documenta p
tractanda. Quo ad primum dicit: quasi circa innume
ra loca sui tractatus. Qz quia romani non nisi dei vo
luntatem obtinuerunt orbis imperium ideo illud iu
ste habuerūt et hodie habent. antecedēs quod dei vo
luntate obtinuerunt pater: quia cum romanorum bel
la tendebant in bonum pacis et quiete; vniuersi: et oē
bonum sicut: et omne datum optimū et donum perfec
ctum defussum sit descendēs a patre luminum Jac.
j. z. iii. q. j. quā pio. Ideo iuste et non usurpatue orbez
subiugarunt. pbatur auctoritate Augl. v. de ciui. dei
dicētis: Voluit deus romanum esse tam potens im
perium. Item in eodem cū dicit: due fuerunt cause p
pter quas romani tam magna fecerūt scilicet defensio
pprie libertatis: et cupiditas glorie. Item dicit q;
solum deo permittente. sed et concedente talia fecerūt
pprē maximū bonū quod inde fuit secutuz p et erat
par et quies vniuersi. Probat et ex septem indicis q;
bus diuina voluntas manifestatur ad modum quo
humana voluntas nobis manifestatur: licet nos alio
modo procedamus. sed fin eum manifestatur interdū
scilicet ex actibus consuetudinis. Item ex consuetudine sue
regionis. Item ex actibus preteritis. Itē et ex sequē
tibus. Item ex dignitate eius cum quo deus dispo
nit. Item caritas et necessitudo. Primo ex actibus cō
suetis: quia consuetudo dei apparet in suo regimine:
et per unum regem regit sicut superiorē ita et inferi
orem orbem. xxiiij. q. j. hec imago. ppterē unum ho
minem condidit cui vniuersale dominū cōmisit. Itē
populū suū semp per unum regi voluit. viij. q. i. de
nig. Item ut supra tactum est sic inuenitur in apib:
Item hoc patet ex consuetudine regionis dei: id est
celi cum celum regatur per unum. Probatur etiā ex
precedentib: et securis ex antecedētibus actibus vel
le romanos iuste orbis terrarum imperium nancisci.
a pncipio enim sicut deus permisit romanis totū or
bem debellare et hoc vtiq; ad finem bonū. Ergo dicit
q; vtiq; hoc imperium a deo pcessit a quo omne bo
num ut supra tactum fuit. Nolunt enim entia male
disponi. vnde pluralitas pncipum mala quare unus
princeps. xij. metaphysice. Sequentia etiam ex antece
dentibus pbant dicit. Nam ter postq; christus nat
est cesarem recognouit ut vniuersale tēporalium doi
minum. Primum cum pasus est se describi Luc. ii. dū
vniuersus orbis fuit descriptus qd christus nō fecis
set si iniustū dominū cesaris cognouisset. Et ex illo
rosellus approbat sententia Bar. ff. de cap. l. hostis.
q; hereticus est si quis negaret cesareū et vniuersalez
dīm orbis. hoc enī est peccatū arioland. i. nō obedi
re et qsi scelus idolatrie nolle acē scē. xxij. vi. presby
tero. Secundo ipm cesarē dīm orbis christū recogno

uit cū ostento sibi nūmismate census inquit imago
cesaris. Reddite q; que sūt cesaris cesari. xxij. q. viii.
Quenior. Itē tertio cū ipsi sensuz seu tributum solnt
qd est subiectonis signuz de quo est tex. xxij. q. viii.
tributū. Probat et quinto ex dignitate virtutuz q; ro
mani pollebat apud deū et hoies vt dicit rosellus alle
gādo varius auctores sup v̄tutes romanoz. q; iuxta
polliciatū romani quietē libertatis et iusticie gentiuz
amicitiiez: matritate consilioz et grauitate verborum
et operum optinuerūt vt tandem orbem terrarū subi
cerent sue dictio. Et iuxta Valerius libro. iiiij. Quili
bet rem patrie non suam ampliare pperabat et poti⁹
esse pauper in diuīte imperio volebat qd diues in pau
pere. et Augl. de ciuitate dei. vhi supza. c. xix. Eos ex ei
pla de zelo patrie exclamat quod p ipsi⁹ libertate nō
nulli pprios filios occiderūt vt Dux consul: et de
inde T. orquatus et aliqui p patria sibi ipsi⁹ morte p
priam constituerunt: vt Marcus curtius qui arma
tuz arrupto terre cū equo p patria se deiecit: et Mar
cus regulus recte patrie cōsulendo voluit potius di
uersa tormenta subire qd patriā recto consilio defra
dasse. Et eodem li. c. vi. dicit: eorum mos nobilissim⁹
erat. parē subiectis et debellare superbos. Acceptaq;
iniuria ignoscere potius qd prosequi mallebant. Lō
cludens rosellus post plures cōmendationes qd po
pulus ipse romanus sanctus: pius: felix: atq; deo nō:
eius virtutibus et dignitate meruit alijs anteponi na
tionibus. Probat et sexto ex ratione caritatis ostense
a deo erga rem publicam romanam dum quod illaz
voluit deus varijs decorare dignitatibus. Nam pre
cioso sanguine apostolorum Petri et Pauli voluit il
lam dedicari. xxij. di. c. ii. de electio. c. fundamenta. li
vj. Item varijs signis decorari. vnde recitat de Ro
mulo qui videntis orbem quasi totam a Sabinis de
bellatam voulit deo templum se constructurum. vnde
de exposito miraculose hostes ab urbe vituperose fu
gauit. Refert insuper quomodo Augustus cesar di
uino indicio imperium sumpsit. Nam vt dicit Sue
tonius dum ab Appollonia ad quam missus fuerat
studij causa varijs de imperio post mortem cesaris
tractantibus orbem intraret hora fere tertia subito
claro et puro sereno croculus ad similitudinem cele
stis arcus cinxit orbem solis quasi: vt dicit Orofius
monstraret eum unum et maximum in mundo et so
lum solem clarissimum: cuius tempore venturus erat
qui ipsum solem solus et totum mundū fecerat. Hinc
exclamat rosellus. Oigitur miseri qui tam dei mani
festis signis et lucide resistunt voluntati: Non enim
peccant in cesarem: non in imperium: non in homi
nem alium: sed in deum qui eternaliter hec constituit
mundum melius regi per unum. xxij. q. v. hec ima
go. xj. q. iij. qui reficit. Plura enim deducit ibi rosel
lus quomodo bellorum euentus tanq; miraculosis
indicis romanum imperium decorantibus fuit exor
tum. Nititur et septimo probare ex eo qd cum volun
tas dei vel hominis manifestatur adesse vel abesse
ratione necessitudinis: id est cōsanguinitatis fin glo.
ab eo allegatam. ff. de reb. dubi. l. si seruus. s. fina. et
deus romanos suscepturnus erat in filios adoptionis
de consecra. di. ii. c. quia corpus. et remoto israel habi
turus cum eis erat cognitionem spiritualem: et ideo
sicut constituturus erat in romanis caput sue ecclie et
vicariatum: ita et monarchia. plura adducit in eodē. c.
qd incipit: Uoluntas etiā occulta et. Nitit pbare de
mū p fortis qbus romani vñ sūt cū emulis sepe duel
lando in certaminibus in quibz romani preualuerūt
que tamen anteq; probationes a theologis reputan

pueriles cum parum desertuant ad ea que fidei sunt
Concludamus per suam iterum exclamacionem quaz
facit redeundo ad principale videlicet ad ordinariam
potestatem pilati super christum quam ipugnare semper
habuimus qd quia peccatum ade erat vniuersale
et ipse adam habuit dominum priuatum totius crea-
ture necesse fuit ut per tale dominium alteri collatur
scilicet romano imperio: etiam illud peccatum punire-
tur. Et dicit qd hec est ratio cur christus in quo puni-
tum est peccatum ade de sum. trini. c. firmiter. voluit
a pontio pilato iudicari. non a inde vel ab herode:
quia pilatus erat preses Liberij principis vniuerso.
Vnde vt successor ade primo parente iuste poterat ei?
sclera et contra deum delicta comissa damnare. Nam
si alii non fuissent vt dicit: vnde nec iudicis punitio
nem inferre potuerint. et dicit qd hec est ratio cur chri-
stus non alio tempore incarnatus est cum nullus ante
romanos orbis vniuersi nactus fuerit imperium:
sub quibus potuerit christus iudicari et peccatum pri-
mi parentis deleteri. hec in qua argumenta pre cunctis
aliis a rosellio recitantur.

CSecunda pars capituli: quinti declaras materia.
Vlo ad secundam partem capituli notanda
sunt Tho. dicta in prima parte. q. xvij. Ad
quartum quesitum. Dominum accipitur dup-
pliciter. Uno modo fm qd opponitur scrutatori: et sic
dominus dicitur cui aliquis subditur ut seruus. Alio
modo desertur dominum fm qd communiter accipi-
tur ad subiectum qualitercumq; per quem etiam mo-
dum ille qui habet officium gubernandi liberos ho-
mines domin? dici potest. Si iam lector dicat ad qd
valet hec distinctio contra rosellum: Respondeatur qd
quia magnam vim facit rosellus de dominio nature
lapse: quasi et illud immediate fuerit a deo ordinatus
non obstante abusu dominij: ideo vt ostendatur qd
hoc non habeat veritatem sed solum dominum secun-
do modo acceptum fuerit primus a deo immediate
institutum quale scilicet fuisset in statu innocencie: ideo
suum fundamentum in suis processibus cernitur fal-
sum dum dicit: Qd dominum iam in nature lapse est a
deo immediate institutum licet verum sit qd est a deo
permisum sed iam tempore gratie ordinatum vt in
secundo documento patebit. Secundum documen-
tum: qd in triplice differentia se habuerunt dominia
sue monarchie mundi. fuit enim quandoque monar-
chia vera et tamen usurpata et a deo permisa. Itet ve-
ra et non usurpata. nec tamen mera id est a deo imme-
diata ordinata. Itet vera monarchia et mera ac iusta
simpliciter a deo ordinata. Prima fuit tempore legis
nature. Secunda: tempore legis scriptae. Tertia: tem-
pore iam gratie. de quibus ad plenum inferius in. vj.
et eius quarto documento. romanum ergo imperi-
um quia tempore legis scriptae fuit exortus: et insimul
cum tempore legis nature vslq; ad christum quatuor
monarchie fuerunt suborta videlicet Assyriorum: Per-
sarum: Macedonorum: et Romanorum. concurren-
te tamen semper vera monarchia in linea christi ab
initio vslq; ad ipsam electionem mundi principis: de
qua mentionem ipse salvator facit in euangelio dicere
Iam mundi princeps iudicatus est. Et iterum: Iam
mundi princeps ejusque foras. vnde romana monar-
chia tenuit dominium usurpatum cum ceteris supra
notatis vslq; ad christi incarnationem et clauium pe-
tro collationem que singula qualiter veritatem habe-
ant in sequentibus patebit tractando etiam de La-
thalogo triplicis monarchie. vere et usurpate. vere et
non usurpate. nec tamen mera et veri meri et iuste mo-

narchie a christo introducte. licet not? sit catalogus
huius tertie monarchie a tempore videlicet constanti-
ni magni usq; ad hec tempora. non sic autem aliorum
regnorum de quibus differere oportet per ordinem.
Pro quo nota qd quia rosellus dicit: Romanum im-
perium semper a suo origine habuisse quatuor priu-
legiatas prerogatiwas utpote ex diuina et beneplacita
voluntate processisse. Secundo qd etiam immediate
a deo semper traxerit originem. Item qd iusto titulo
semper fuit possidens. Item non usurpatum et tyran-
nicum etiam ante christi adventum. hec singula suo
ordine maneant discutienda. Ad primum tamen vbi
ad beneplacitam diuinam voluntatem testit illud im-
perium. Jam sequitur tertia pars huius capituli in qd
singula supra recitata argumenta roSELLI solui possit
vnde sequitur tertia pars.

TSequitur tertia pars capituli in solutionem argu-
mentorum roSELLI: premitto tamen quandam dis-
tinctionem super quinq; signa diuine volutatis.

N solutione argumentorum roSELLI adver-
tenda est distinctio super quinq; signa diuine
volutatis prout sanctus Tho. in prima
par. q. xix. Ad duodecimum questum declarat qd si
aliquis potest declarare se aliquid velle vel per seipm
vel per alium. Et per seipm quidem inquantu facit
aliquid vel directe vel indirecte. Et directe quidem cu ali-
quid qd se operatur: et quantu ad hoc dicit operatio fe-
gnu diuine volutatis. Indirecte aut inquantu non
impedit operationes cu fm pfectum in viij. phibitione remo-
uens phibens est mouens qd accidens. et quantu ad h
dicit pmissio signu diuine volutatis. Per alteru aut
declarat se aliq; aliqd velle inquantu aliq; aliq; oz
dinat aliu ad aliquid faciendum: et tale qd alter oz face-
re vel est necessariu dicam ad suam salutem tunc illud pici-
pif: et sic est pceptio. et qd adheret huic necessario qd vi-
ter illud qd posset ipedire salutem: ideo adiungit phibiti-
o: vbi de? phibet mala si picipit bona cu: oppositorum
eadem est disciplina. Uel illud qd est necessariu vt e sa-
lus hz conditione qd possit pfecti cōseq: tunc de tali e co-
filiu qd ordinat ad pfectio salutem sequendam: vt facit
volutaria paupertas et. Et qd his modis declarat ali-
quid velle aliqd: ppter hz ista qnq; nominant interdus
noe volutatis diuine tanq; signa volutatis. Qd si qd
obijicit vbi hz signa in scripturis hnt sūdamēti etiam
simplices et iusti qd sp desiderat adiupere volutate dini
na: et ignorat de istis signis qnq; qd eis faciendum sit.
Itet qd ppendit qd malu hz tñ vnu signu scz phibitio
ne. et bonu duo scz cofiliu et pceptu. et ex parte dei atte-
dit opatio et pmissio. Itet sub quo signo diuine volu-
tatis ponit romanum imperium fuisse exortu. Ad pmissum
dicit qd in oratione omnia cu dicit: Fiat vo tua si in ce-
r in ter. expmunt hz tria signa diuine volutatis scz p-
ceptu: phibitio: et cofiliu: incluse in dei volutate: tunc qd
dui aliq; picipit aut cofiliu aut phiber: sicut ei volutatis
manifestat illi cui facta est talis pceptio: cofiliu: et phibi-
tio: ita du qd petit etiam desiderat et petit qd fiat et iplea-
tur talis volutatis i suis pceptis cofiliis et phibitionib;
vnu sicut hz tria signa ibi includuntur: ita simplices oran-
do suam volutate diuine volutati formant. Et hz dictum
est qd de? no pcepit nec consuluit nisi de necessariis ad
salutem: ita nec phibet nisi qd saluti sunt ad impedimenta
tu ut sunt peccata. vnu sicut huic articulo: Fiat vo: cu:
et pmissum: Adueniat reg tu. ita expost subinsert: Di-
mitte nobis de. no. et. Ad tertium vo dum querit: cur
malu culpe hz tñ vnu signu: et bonu duo scz pceptu:
et cofiliu: cu tñ malu plurib; modis contingit qd bonu ut
phs. ii. ethicorum dices: malu ostarie: et bonu vno:

contingit: quod etia; Dionysii. iiiij. c. de diuino testaf.
Ad quod responderetur qd licet malum culpe multipliciter contingat: quia venialiter & mortaliter: tamen omnia peccata in hoc conueniunt qd a voluntate diuina una & simplici discordant. Ideo unum signum scientie prohibito sufficit ad prohibendum venialia & mortalia. graviora & grauissima crimina. bonitas autem dei quia multipliciter relucet in creaturis. et quedam sunt bona sine quibus diuina fruitione & cose qui no possumus: vt sunt virtutes infuse: fides spes & charitas. respectu quorum est preceptio. Quedam vero sunt bona cum quibus perfectius consequi tale fruitionem possumus ut sunt opera pfectio[n]is de quib[us] datur consilium. ideo unum signum respectu malorum sufficit. non aut respectu bonorum. Item attendenda est alia distinctio inter hec quinque signa diuine voluntatis: quia tria respicunt solummodo creaturam rationalem scilicet preceptio. consilium. & prohibito. Alia vero duo omnes creaturas ut operatio & missio & huius ratio est quia creatura rationalis est domina sui actus & sic ordinata a deo ut per se agat & voluntarie ende ut tri per se actum meritorium assidente diuina gratia possit elicere. proposita sunt ei bonorum & malorum & non solum bonum. immo melius bonum & sic tria signa ut preceptum consilium & prohibito ad hominem ordinantur solum. Alio vero creature quia non agunt sed potius aguntur ut mote ex operatione diuina: ideo circa eas locum habent operatio & missio licet etiam locum habeant circa omnes creaturas intellectuales & rationales substantias separatas bonas & malas circa quas deus operatur & fieri permittit tanta quata ad perfectionem vniuersi habent creature tales deseruire in statu nature lapsed. quod ideo additur cum manifestum sit qd in statu nature institute huiusmodi signa ad modum quo iam nobis manifestant diuinaz voluntatem non sufficiunt necessarie. Pro quo notandum qd semel fuerunt ostense dum tradita fuerunt precepta. Unus nature in verbis: Crede et multiplica mini &c. Alterum discipline: de omni ligno paradise comedetis. & prohibito cum dictum fuerat de ligno scientie boni & mali ne comedatis. Consilium etiam presentatum super penam mortis dicendo: In quacumque hora comederitis morte moriemini: et cum operatio fuit ostensa in eorum creatione & donorum gratuito rum collatione. quia creati in gratia iuxta communem viam doctorum. & missio diuina affuit cum casu diuina prudenter permisit. unde & dicere possumus qd tunc a principio nature institute quinque signa diuine voluntatis innoverunt. que ideo tracta sunt ut scilicet iam diuine voluntatis signa ad nostrum propositum intelligamus. unde ad questionem sub quo signo voluntatis diuine romanum imperium fuit exortum. dicimus qd sub signo permissionis diuine: quod declarat ex quatuor articulis. Primo quia & ipse causus humani generis fuit permisus. Secundo qd & innocens dominium qd videlicet status ille innocentie habuisset fuit amissus. Et tertio quod ut supra patuit missio diuina certitur: ubi mala culpe permittuntur. Ideo & romanum imperium ante christi adventum & quecumque alia dominia sicut fuerunt missa ita & tyrannice usurpata & precipue ultimorum scilicet romanum imperium: occupans illa que iam ab ante isto domino fuerant possessa: id est iusto titulo. Pro quo vide que tacta sunt supra. quomodo videlicet dominum rerum ad minus duobus modis iusto titulo acquiritur: scilicet auctoritate legis naturalis: & auctoritate principis. Ratio concurrit quarta: Si enim

deus voluisse voluntate beneplaciti romanum imperium. cum illud postmodum per se destruere voluit: vt pater Danielis. iij. Qd lapis abscessus de monte fine manibus percussit statu[m] in pedibus. Ubi romanum imperium fuit designatum vt sepe tactum fuit tunc deus in voluntate sua precipue que dicitur voluntas beneplaciti: fuissest mutabilis: quod nemo concedit Numeri etiam. xxij. dicitur: Non est deus quasi homo ut mentiatur: neq[ue] ut filius hominis ut mutetur. Nec valet instantia si rosellus obiceret arguendo qd voluntas dei sit mutabilis utpote etiam voluntas beneplacitum: eo qd Bene. vij. dicitur. Penitentie fecisse hominem super terram. Et Jerem. xvij. Loquar adversus gentem & aduersus regnum ut eradicem & destruam & disperdam illud. Sed si penitentiam egerit gens illa a malo suo: agam & ego penitentiam super malo quod cogitaueram ut facherem ei. Et ubi predixit Ezechie Esaias. Dispone domum tue quia morieris tu Esaias. xxvij. quod tamen non evenit. Respondeatur enim qd hic sunt metaphorice locutiones: id est fin similitudinem mutationis voluntatis nostre. cu[m] enim nos destruimus quod fecimus tunc penitentem illud fecisse. Et ad secundum quando homines non implet quod cominati sunt penitere de comminatione dicuntur. Et ad tertium qd morturus fuissest fin causam inferiorem Ezechias: & hoc sibi prenunciare voluit. vel etiam si non fuissest moriturus fin causas inferiores adhuc deus absq[ue] mutatione voluntatis potuit sibi hoc voluisse insinuare: & tamen illud non evenire: sicut etiam nos possumus absq[ue] mutatione voluntatis nostre velle aliquid facere & postea illud destruere. Ex hac tamen responsione rosellus forte dixisset licet nihil profecisset ponimus tamen hec argumenta ut sua dicta puerilia clarissima pateant. Dicere enim potuissest romanum imperium licet per christum fuissest destruendum: adhuc tamen ex immutabili voluntate diuina & beneplacita fuit exortum. & dicitur beneplacens voluntas que omnia quatuor signa includit diuine voluntatis: ut est operatio: preceptio: consilium: & prohibito: rationem assignando: quia sicut homo absq[ue] ratione voluntatis potest interdum aliquid facere & simul cu[m] hoc intendere ut illud postea destruerat ita & deus potuit ut romanum imperium esset de voluntate beneplaciti: & tamen quod postea destrueretur iuxta visionem Danielis. unde non posset concludi ut propter destructionem romani imperii oicatur illud deus non voluisse exoriri ex beneplacito voluntatis sue. Responsio patet qd omnia ex beneplacito voluntatis diuine procedunt eo respectu qd obiectum voluntatis semper fit bonum intentum vel elicium ex malo. cum vero inter quinque signa voluntatis diuine solummodo missio respiciat malum culpe romanum etiam imperium semper in malo & ad malum seruiebat & laborauit tanq[ue] existenseret in famula tu principis mundi qui per christum eiendiud erat: ideo non nisi per accidens a deo volitus erat inquam tum scilicet ex ipso malo eliceretur postmodum bonum. Juxta illud Augu. in encheridion. A deo misericors est omnipotens deus qd non fineret aliquid malum in vniuerso fieri nisi pariter ex ipso malo eliceret bonum. Unde concluditur iuxta Tho. ubi supra ubi data fuit responsio. Ad questionem ubi quinque signa voluntatis diuine habeant sua fundamenta dicitur tacitum fuit ut supra patuit qd preceptum: consilium: & prohibito. tangitur L. Dathei. vi. capitulo cum dicitur: Fiat voluntas tua sicut in celo & in terra. Ita etiam qd missio & operatio dicatur dei voluntas patet ut

per Augustinum in ancha. Nihil sit nisi omnipotens fieri velit: vel finendo ut fiat: vel faciendo ut sit. De qua etiam permissione loquuntur Innocentius. xiiiij. q. iiiij. questum. Meminerant maiores potestates has a deo fuisse concessas: et propter vindictam noxiorum gladium fuisse permisum: et dei ministerio esse datum quam auctoritatem sepe rostellus per se allegat: cum tamen non ei suffragatur ut expost patebit. tum etiam ut Aug. de ancha. dicit: quod verum est imperatorum gladii recipere a deo eo quod a papa non recipit nisi ut papa est vicarius dei. quod qualiter intelligendum sit est sequens capitulum: habens quatuor documenta. contra prerogativas quas rostellus ascribit. romano imperio. ubi iam contra secundum est tractandum.

Capitulum sextum. De romanum imperium semper immediate a deo processerit: habens quatuor documenta: quomodo hoc sit intelligendum.

Erum quia rostellus non solum asserit romanum imperium ex dei beneplacita voluntate processisse: etiam ante christi aduentum. immo etiam immediate: ut verum et iustum a deo procedere affirmat. Sicut ante christi aduentum ita etiam: quia etiam de causa in omnibus suis dictis asserit ipsam monarchiam a deo per suam in statu gratie non per papam sed ab ipso deo trahere et auctoritatem et originem habens pro suo fundamento circa argumenta ex scriptura. ut illud apostoli ad Roma. xiiij. Non est potestas super terram nisi a deo. Et illud Daniel. iiiij. Sciant gentes quod dominatur altissimus in regno hominum: et cui voluerit dabit illud. Itē illud Sapient. vij. Data est vobis a deo virtus et potestas ab altissimo: qui interrogabit opera vestra. ideo precessarium est declarare quomodo hoc valeat veritatem habere. Et quod illo non obstante adhuc imperialis potestas media te papa a deo procedit: dando super hoc quatuor documenta super quibus documentis absque alia divisione hoc capitulum fundat. Primo declarando quomodo omnis potestas dicatur immediate a deo procedere in triplici genere cause: et quod in qualibet potestate sit considerare uno: quod enim est a deo. alterum non. Secundo quomodo apud infideles possit esse verum dominum. Tertio quot modis dominum iusto titulo acquiritur. Quarto de triplice monarchia sub triplice tempore legis nature scripte et gratie tangitur. Quo ad primum notandum est quod in qualibet domino est considerare quantum ad presens spectat duo scilicet ipsas potestates et eius abusum: que distinctio applicari potest ad triplicem monarchiam seu ad dominum coactuum et scilicet a deo ordinatum. coactuum et non a deo ordinatum: sed usurpatum. Coactuum et a deo ordinatum ut verum et merum imperium: de quibus in sequentibus patebit. et ponimus terminum coactuum ad quodlibet dominum cum locum de domino status nature lapsus: de quo supra tacitum est. Quantum ergo ad ipsas potestates: put est quoddam bonum politicum sic est et sicut in qualibet monarchia a deo in triplici genere cause. efficientis. formalis et finalis. Efficietas ratione derivationis ipsius entitatis: quia enim omnia entia creantur et derivantur ab uno ente et omnis substantia ab una substantia: ita omnis principatus causaliter derivatur ab uno principe. talis autem princeps est deus. unde surgit illud quod aduersarius allegat Sapient. vij. Data est vobis a deo virtus et potestas ab altissimo qui interrogabit opera vestra. Et Daniel. iiiij. Sciatis genses quod dominus altissimus in regno hominum: et cui voluerit dabit illud. Et quod ens et bonus auerteret ideo etiam omnis potestas bona est. Secundo est a deo omnis potestas formalis et benevolentia ordinatio omnis quod in

uenit in parte. quod enim in qualibet principatu est ordo: quod dicitur superioris ad inferiores: et inferiores ad superiores. Et quantumcumque inferiores vel superiores sint mali ipsi non ordo de se habet rationem boni: quod et ipsa mala benevolencia et loco suo posita laudabiliora sunt et eminentia commendant bonum: unde semper ex tali ordine quod concurrit bonum: ideo a deo et ex principatu malorum ratione ordinatio insurgit aliquid bonum. viii et Augustinus dicit ut etiam Augustinus de ancha. recitat: cuius benevolencia est in libro de ecclesiastica potestate. quod potestas a deo diabolo traditam Job. probatus est ut iustus appareret in pacientia. Petrus temptatus ne defecesse presumeret. Paulus colaphizatus ne se extolleret. Iudas damnatus ut se suspenderet. Tertio est a deo omnis potestas ratione sue reductionis. Nam quod diu sumus in benevolencia mundo sumus in via: et in quodam bello. In bello autem semper sunt aliqui principantes et aliqui seruientes: et ideo quod diu bellatores sumus in hoc mundo: et angeli dominatur angelis. etiam boni angelii malis: et sic homines dominibus: quod rotunda ecclasia militaris est terribilis ut castigatio acies ordinata. Sed cum peruerenter ad deum tangit ad terminum nostrae felicitatis: non erimus amplius bellatores: nec necessaria erit amplius dominatio. viii. Job. xv. Cum ipse filius tradiderit regnum. id. suos electos in corpore et anima glorificatos deo patri tunc euangelizatur omnis principatus et omnis potestas supple coactiva et manebit in eternum dominium quod futisset in statu naturae integro: de quo supra in primo documento ad decorum triumphantis ecclie: quia tunc implebitur apostoli dictum. Stella differt a stella in claritate: sic et resurrectio mortuorum. Quia vero ut tacutum fuit in omni principatu sive seculari sive spirituali consideratur etiam abusus: sic dicere oportet quod talis non est a deo sed a malitia et prauitate hominum propter hoc quod dicit dominus de quibusdam principantibus per prophetam. Ipsi regnauerunt et non ex me principes extiterunt et non cognoui. Sit autem abusus potestatis secundum prefatum doctorem tripliciter. Primo per prauam adiectionem: sicut in spirituali adipiscitur sepe per simonia. in temporali per minas vel vtrobius per ambitionem. in quorum personam propheta loquitur: in fortitudine nostra sumptus nobis cornu. ii. q. i. principatus. leo papa. Principatus quez metus extorsit aut ambitio occupavit: et se acibus vel moxibus non offendat: ipsius tamen initij sui est perniciosus exemplo. Secundo per prauas eius executionem quia si legitimate sunt assedit potestatem: tamen non evituntur potestate ad vindictam malorum et laudem bonorum. sed econtra: secundum illud hebrei. vij. Multi honestate et honore quod est in eos collatus abutuntur in superbiam: et non solum subiectos mituntur opprimere: sed datum sibi gloriam non ferentes in ipsis qui dederunt molliuntur insidias: Et sic intelligitur illud Ier. viii. q. i. Audacter sortiisse aliquod dicimus quod tamen scriptum est. dicimus non semper principes populi et iudices per dei arbitrium dantur semper prout merita nostra depositant. Si mali sunt actus nostri et operamur maligna dantur nobis principes secundum cor nostrum. Et inducit exemplum de Saule qui cum factus esset rex populi iubente domino ut haberetur primo. Regum. ix. tamen dicit dominus non per se esse factum: sed hoc quo ad abusum eius. Tertio abutitur quis potestate per prauam intentionem ut sunt hi qui et si bona faciunt et iusta in suo regimine hoc tamen non agunt propter iusticie observationem: sed propter sue glorie diuulgationem. secundum illud Job. iiiij. Regnare facit hypocrita propter peccata populi

vbi Grego. ait: Prætem pñcipatus tribuit deo. elatio
nē vō potente malitia nostra inuenit. Ex qbus oib⁹
ad nostrū pñpositū breviē tria ī rosellū ponimus. Pri
mo qz si romanū impium dicat esse a deo sī rosell
lū qui semp sic loquit. h̄ tñ intelligenduz est nō quo
oīs potestas a deo est modis pñdictis. Scđo qz non p
hoc obstat qn z usurpatū z tyranicū possit cēseri im
periū: qz vt dictum est: Oīs ptas coactua censem isto
modo eā a deo tanqz ad bonū vniuersitēdēs. Tertio
qz etiā sepe iustū dñiūm z ex dei ordinatione factum
censem tyrañicū z usurpatū ex aliqua particulari cā:
puta vel ppter prauā adepctionē vel pp̄t prauā execu
tiouē vel pp̄t prauam intētionē. vñ romanū imperiū
ante aduentū christi ex oī parte tyrañicum censem z
usurpatū fuisse ostēdit in quorū defectibus. Primo
qz non fuit a deo ordinatū z institutū vt supra patuit
nisi pmisiue. z vt dictū est de regno saulī: qd tñ re
gnū non obstante diuina institutiōe fuit tyrañicuz a
deo estimatū ppter prauam executionē. Secūdo qz
cede rapis z innumeris opp̄issionib⁹ fuit exortū vt ex
ei⁹ cathalogo patebit z oēs histōrie sunt referte. Te
tio qz prauā executionē habuit cuī laus bonoz oīno
succubuit: pñcipi infernalī deseruendo. Et quarto p
pter prauā intētionē cuī solū ppter fastū regnare cupi
uit. Augl. v. de ciui. dei. duefuerūt cause, ppter quas
romani tam magna fecerūt sc̄z defensio ppter liberta
tis z cupiditas glorie de qbus omnib⁹ successiue pa
tebit tñ. hec sufficiat p pmo. Quo ad secūdū quo iaz
apud infideles sit verū dñiūm dicit Augl. de ancha.
fm phm. i. politicoz dominij vni⁹ sup alterū inē bñsi
cia nālia cōputat. Ratio. sunt enī quidaz nāliter dñi
alioz qui sc̄z intellectu vigent z mente alijs puidere
pnt. vñ z alijs sunt nālit serui qui z si viribus nālibus
pollent in intellectu tñ deficiunt. vñ Tho. pīna par. q.
xcvij. in solutione qrti argumēti. grues sequunt̄ ducē
apes regē. z qoīa melius regunt p vnum. vij. q. i. in
apibus. hoc etiam videmus naturalē in hoīe qz dicit
microcosmus fm phm. vi. phisicoz. i. minor mūndus.
hic enim p aīam intellectuā oīs actus corporis z aīe
dirigit z regulat iurta varietatē suarum potentiarū.
Nā speculatiua speculat: rōnatiua rōcinat: z voliti
ua dirigit in bonum. vnde regi per vñū ficut est cō
bonum. ff. de orig. iur. l.ij. q. nouissime. z phs. xij. me
taphysice in fine vbi dicit. Entia nolunt male disponi
pluralitas pñcipatuū mala. vñ ḡ princeps ita z apud
infideles verū pōt esse dñiūm qd dicit nāle z politi
cum. Jam manifeste cludit tria de romanis inspicu
endo quo orbis dñiūm acqfuerūt a pñcipio tres mo
narchie. z ad ultimū quartā qz z romana. Nā si vñteri
us queris quo romani dñiūm sup hoīes tanqz super
seruos acqfuerunt: z etiā sup res mundi. Rñdenduz
est qz dñiūm sup hoīes nūnqz deus dedit: sed solum
sup res mundi. Nā cum Hen. i. dictum fuit de hoīe.
p̄fet pscib⁹ maris. volatilibus celi. bestiis terre. z sic
post lapsum deus videt pōt⁹ dominū hominū ins
hibuisse cum dixit Hen. ix. Terror vester z tremor sit
sup cuncta aīalia terra qz diceret. nō sup hoīes sit ter
ror z dominū. tangit etiā rō qz deus non dedit sup
hoīes dominū cuī dicit: Quicūqz effuderit humānu
sanguinez fundet sanguis illius. ad imaginem qppē
dei facit⁹ est homo. Notat hic aduersarij quo fm ro
luntatē dei monarchie mundi fuerunt eroze. Attē
dant z hoc qz qnō ex dei ordinatione z volūtate do
miniū sup hoīes fuit datū z tñ expōst ī mūndo creuit:
vt in cathalogo vtriusqz monarchie vere z usurpare
patebit: qz solummodo ex diuina pmisiōe in penam
peccantiū tale dñiūm creuit. Augl. xij. de ci. dei. Du/

manū gen⁹ ideo ex vno hoīe deus instituit vt ostēde
ret qz grata sit ei in plurib⁹ vñitas qz cōfideratio mul
tu electis pdest: sanctis angelis in eterna pace socian
dis. verū tanta immunitate peccandi defecerūt hoīes
vt tutius atqz paccti⁹ inter se bestie vroces vñuerēt
Neḡ enī vñqz inter se leones aut in se oracōnes qz
lia hoīes bella gesserūt. Ex qbus patet deū dedisse ro
manis dñiūm rerū. sup hoīes vō malicia adiunuerit
hominū. vnde etiā de dupliū dñiū super hoīes z su
per mūdi res si qz de institutione an sit fm legē na
ture. Patet de dñiū rex qz sic. De vñiō aut sup hoīes
in pena peccati fuit introductū vt iā meli⁹ patebit. Et
quō initū habuit an dñiū in Lain. z post dñiū in nēbroth. Cathalog⁹ demōstrabit infer⁹ z dñiūm
rerū qd semp creuit cuī mūndo etiā vero titulo z vñsura
pato dñiū. vbi etiā declarādū est qz solū in linea chri
sti fuit rerū dñiū. Pro quo tertiu documētū quot
modis acqfis dñiūm rerū iusto titulo. Si qz. Rñ
def tam fm theologos qz iuristas qz qdruplicit: quo
rū duo modi sufficiunt ad pñs videlicz: Auctoritate le
gis nālis: z auctoritate pñcipis. Primo mō dictat vt
ea qz in nullū bonis sunt occupates. vt insti. de re. di.
q. singuloz. z sic vñqz homo tam in statu nature insti
tute qz deſtitute fuit in bonis sui creatoris. Scđo ac
quirit auctoritate pñcipis qz pōt ex iusta causa alicu
ius rē et auferre z alteri dare. vt notat Tho. z cōiter
docto. in. c. qz in eccliarū. de cōst. z sic dñiūm rerū ac
ceperūt pñs. luxta illud Deuter. xi. Nēm terrā quam
calcauerit pes vester erit. chananeis expulsis posside
rūt israelite. z sic fuit in linea christi z extra linea a pñ
cipio. qz enī pñmit⁹ occupabat cuī in nullū bonis erat
illorū erat rerū occupatio: z postqz fuerat occupata se
mel nō licebat alij illa auferre ppter dictamē legi nā
lis. Qd tibi nō vis fieri alteri ne feceris. nisi vt dictū ē
auctoritate pñcipis. Hec etiā a theologis declarant.
Nā Alex. de ales in. iij. par. summe. in. q. An rerū do
minū fit fm legē nature. Et iterū: an dñiū in z sup
hoīes: quo fit deriuatū. Dicit ad pñmū: Lex nature cir
ca cōiōne z ppteratē dictat different: qz aliqd dicitat
vt debitū. aliqd vt bonū. aliqd vt equū. Ut debi
tū dicit lex nature: vt in statu necessitatē oīa sint cō
munita: z sic cōicatio rerū est in pcepto ad sustētatio
nē psonarum: z inde sumit. Qia qz vultis vt faciat vo
bis hoīes z vos eadē facite illis. Respectu etiam pson
arū quo ad multiplicationē plis dicitat ius nāle vt
sit vñz ppteria etiā fm omne gen⁹ sive nature institu
te sive deſtitute. fm illud pceptū: Qd tibi nō vis fieri
alteri ne feceris. Thob. iij. Et sic appropriatio vt dñiū
um est ī pcepto. vt in bonū vero: tūc in statu nature
institute dictabat oīa esse cōia. Justa vō iam nature
lapse dictat bonū esse h̄re. ppterū. tum qz res cōes ne
gligint. tum qz cōio parit disordiaz. dicitat vt equū
quedā esse cōia vt aerē mare z littora. quedā approp
abilia ficut sunt ea qz nullius bonis sunt qz occupanti
cōcedunt: z sic intellige dñiūm rerū esse de iure nāli
z diuino. De dñiū aut in z sup hoīes dicit Alex. qz est
loqz de natura an peccati: z sic repugnat ei seruit⁹.
z est loqui de nā post peccati: sic alij dñiū fuit itro
ductū in pena peccati. h̄ ille. Probem⁹ tertio qz Jo.
an. in nouel. vt supra patuit in. c. qz sup his. post Tho.
no. z Hosti. dicit: fuerūt a pñcipio res z possessiones
in nullius bonis nī dei: z ideo occupati cōcedebant
a iure nāli z diuino. Sed nota duo qz addit⁹ sequentē
Primi dices: qñ aut semel sunt occupata: nō licet ea
ab alij occupare. qd bñ qz sidera: qz sic monarchia ro
manoz nō potuit esse iusta: nec etiā alia tria pceden
tia nisi forte alij rōz: qd fuit pñmū: qz non occupatis

ab alijs occupata ut infra patebit habuit speciale cōmissionē a deo q̄ Danielē ad Nabuchodonosor. Sz secūdū qđ est notandū dicit: sup hoies vo tanq̄ sup seruos nullus habuit dñum aī ius gentiuz. Natura eni oēs hoies liberi sunt. insti. de libe. q̄. i. iurisdictioz né etiā iusta z causam lego. vbi dicit: Gladi⁹ dat⁹ est ad vindictā maloz; laudē vo bonoz. de maio. z obe. c. solite. Sed quo incepit nescio: nisi q̄ de⁹ dedit ali quē vel aliquos q̄ saceret iusticiā sup delinquentes fm Inno. Hic pcessus ē bñ notadū ztra rosellū in multis. Lū eni in toto suo pcessu semp nominat romanā monarchiā iusta z a deo ordinatam: z nō assūgnat initū cōmissionis: sicut ecōtra initū cōmissionis exp̄sse legim⁹ in nouo testamēto sup spūalē z tpalez prātē traditā petro z suis successoz⁹ p fundationez ecclie sup petrā fidei in collatione clauiz. di. xxii. oēs. vbi habef q̄ terreni simul z celestis iperij de⁹ iura pētro cōmisiſt. patet q̄ debili fūdamēto cūcta sua dicta innitunt: z dicē oportet q̄ solū in linea christi sp̄ fuit verū dñum tā sup res q̄ sup hoies de iure tñ: z nō de facto vscq̄ ad moisen. de facto autē z de iure a moiſen vscq̄ ad christū. Et si dicaf tñ supra factū est q̄ de iure nālī z diuino cōcedebantē occupati qñ res in nūlius bonis erat zc. Rñdef q̄ loqm̄ur de monarchia mūdi p̄cipue romanoz: de q̄ rosellus p̄tendit q̄ habuit iusta z ordinariā ptatē in christū: qđ nos iprobamus: q̄ nec habuit sup hoies nec sup res mūdi z tñ tyrannicū z usurpatū dñum. Itē dato lic⁹ nō concess⁹ q̄ aliq̄ monarchia aī aduētū christi fuit iusta z vera non tñferat inera: cū magna sit differētia inf̄ verū z merū imperiū qđ solū p christū erat introductū p̄cipe mūdi expulso vt. s. patuit. z iā clariss ex q̄rto documento. clarissime post ex catalogo p̄cipū vtriusq̄ monarchie. Quartū ergo documentū est q̄ ex oībus notatis supra ē bñ aduertēdū q̄ supra fuit pmissum declarare videlicz q̄ i tripli differētia se habuerūt dñia seu monarchie mundi. fuit eni qñq̄ dñum verū z tñ usurpatū z a deo pmissuz. Itē verū nō usurpatū nec tñ merū. Itē verū merū z iustū ac a deo ordinatū. Primū omni tpe z specialiter in lege nature. Secūdū in lege scripta. Et tertū in lege ḡre. Et q̄ rosellus in differētē loquit: semip̄ asteres qualibet monarchiā mūdi iusta z a deo ordinatā: omittens debitas distinctiones dñi vtpote in eū sine sc̄z quo defendere posset Tiberiū habuisse iurisdictionē ordinariā in christū: vt sic etiā defēdē posset suū errorē q̄ iperatō: p nūc etiā nō habeat recognoscere suā ptatē z iurisdictionē a papa: sed solū a deo. Ideo nullius roboris sunt sua fūdamēta. Et p̄mū qđē ex pmissis patet: q̄ eni apud ifideles pōt eē verū dñum cū sit bñficiū nature: vt supra in sc̄da parte sedi documēti cōclusuz fuit. z sic fuisse oī tpe. z nūc apud ifideles nō est doubitādū in his q̄ iusto titulo possidēt esse verū dñum. Dicēt autē specialiter in lege nature qñ idolatria incepit tpe p̄mi monarchie sub Nino q̄ fuit p̄m⁹ monarcha Assirioz z Babylonioz: sub quo z Abrahā nat⁹ in linea christi in q̄ linea sp̄ de iure fuerat lic⁹ nō de facto vt patebit verū dñum. vñ dicim⁹ tria ibi concurrisse sc̄z verū. usurpatū. z a deo pmissuz. Verū quo ad res mūdi q̄ p̄mo occupati cōcedebant. Usurpatū qñ alij postmodū p̄mo occupata inuadebat z possidebat. A deo pmissum: tagit dñum hominū quo ad seruitutē vt tactū fuit: z h̄ extra linea christi. Quo ad secūdū cū dicēt verū z nō usurpatū: nec tñ merū z h̄ dñum incepisse in lege scripta sic intelligendū est q̄ illa tria supra tracta ad dñum applicata z q̄ in lege nature incepit etiā fuerūt eē linea christi tpe legis scripte. ad/

dīc autē q̄ illo in tpe qñq̄ fuit nō usurpatū nec tñ merū z h̄ ideo: q̄ tñc in linea christi fuit ordinatū dñuz a deo z datū moisi q̄ erat dux populi z terrā possedit p̄missionis nō tñ p̄ se sed p̄ suos: q̄ lex neminem ad pfectū duxit. z ideo dicit nō merū fuisse dñum q̄ tale p̄ christū erat inducēdū post electionē p̄ncipis mūdi de quo dñs: Iā p̄nceps mūdi huius ejecet foras. Et ideo oībus his respectib⁹ lic⁹ in p̄rib⁹ illis fuit set verū. iustū. z ordinatū dñum rerū z hominū: non tñ fuit merū: vtpote q̄ nō pfectū. Itē q̄ vindicta maloz rū z laus bonoz p̄ q̄bus datus erat gladi⁹ vt supra patuit nō operabat ad salutē sequendā: sed oēs deslinabat ad inferos: sub iugo peccati serviētes. Itē tertio q̄ nō fuit vle dñum populi israelitici sup totū orbē mūdi inferioris. Unū z diuerte monachie p̄ua. luerūt Assirioz. Medoz. Grecoz. z Romanoz: in q̄bus erat verū rōne ptatīs. nō autē iustū rōne abusus. Itē cū h̄ usurpatū z nō a deo ordinatū sed pmissū vtpote h̄is de facto z nullo iure dñum a p̄ncipe mūdi. De iure autē z nō de facto erat in populo dei intelligēdo quo ad monarchicū régimē mūdi. vñ qđ alibi dicit q̄ de iure z nō de facto fuit dñuz in linea christi vscq̄ ad moisen q̄ de iure z de facto accepit dñum intelligē sup populu dei vel etiā de iure z de facto sup totā mūdi machinā figuratiue. q̄ iuxta aplū: oīa infigurātingebat illis. Et iterū ad Hebre. ix. Lex vñ brā h̄is futuroz bonoz. Ex quib⁹ patet quo verū. ita stū. a deo ordinatū. z merū dñum fuit in spūalib⁹ et tpalib⁹ p̄ christū introductū: z tale petro cōmissū z suis successoz⁹. Et quidē q̄ verū clarū est: q̄ iustū. z q̄ nō usurpatū habuit dñuz dei fili⁹ mūdi cōditor. Itē a deo ordinatū: q̄ ab eterno diffinitū vt p̄ passionē z humilitatē christū mūdus a seruitute peccati redimes ref: auctore oīs peccati expulso. Itē merū q̄ purū z separatū ab oī corruptiōe seruitutis peccati. Itē merūz q̄ nō solū sup corp⁹ vt p̄xi⁹ fuerat dñuz nō liberando aias etiā iustoz a pena originalis culpe q̄ solū per christū erat soluēda: z paradise ianua aperiēda. Item merū q̄ due ptates spūalis z tpalis ad merā z puraz vindictā maloz z laudē bonoz sunt introduce. Mēra vindicta dicit q̄ fm dei ordinationē infligit. Et h̄ quidē spūalit sup aīam gladio spūali p̄ ecclesiasticaz censurā. vnde dñcū est: Qdcūq̄ ligaueris sup terra. Et quodcuq̄ sol. zc. Matth. xvi. Sup corp⁹ vo q̄ ilā ptatē q̄ se nec perrus exercē potuit christo sibi dicēti: Lōuerte gladiū tuū zc. Ideo nec papa exercet sed suo aduocato iperatōi cōmittit. Hoc igitē cōcludēdo q̄ merū imperiū post christi aduētū est introductū. Unū si descriptions triplicis monarchie q̄runq̄ dici pōt q̄ mera monarchia est qđā summa ptas a deo cōcessa ad disponendū possidēdū fruēdū ac vtendū de mūdi reb⁹ z hōib⁹ in dei laudē z ipsoz hominū ppe tuā salutē. Monarchia autē vera nō usurpata nec mea z a deo ordinata est régimē sub vñica z vñ iurisdictioz possidēdi fruēdi vtēdi z disponēdi de mūdi rebus z hōibus fm directionē diuine monarchie. z sic fuit i populo dei. Monarchia autē vera z usurpata ac a deo pmissa vt monarchia romanoz z p̄cedētū grecoz medoz z assirioz. Sic diffinita erat vt qđaz vñis ptas z iurisdictio ad possidēdū: fruēdū: vtendū: z disponēdū de mūdi reb⁹ z hōib⁹ p̄ libito voluntatis cuī directione p̄pē estimationis vñ humane leges p̄cesserūt i vindictā maloz: z laudē bonoz. Nec si rosellus aduertisset nō tot errorib⁹ seipz inuoluisset: nec christū sub iurisdictōe ordinaria pilati posuisset. Et h̄ qđē in gnāli tacta sūt: ad particularia tñ descēdēdo cōsequēter amplius patebunt discutiendo catalogum z p̄

gr̄ssum cuiuslibet monarchie.

Capitulū vii. declarat p̄cedētia oīa ī spālī p̄ tres partes: q̄rū p̄ma q̄ monarchia vrbis ab initio sp̄ fuit v̄surpata: z q̄ solūvera monarchia fuit ī linea christi.

C Prima pars capituli.

Erū ad oīendū iā ī spālī quō aī aduētū christi monarchia vrbis v̄surpata cum vera monarchia ī linea christi semp̄ occurrebat est aduertēdū dictū Augl. xiiij. de ci. dei. vbi ait: Et fecerūt itaq̄ ciuitates duas: amores duo. terrenā amor sui v̄sq̄ ad contēptū dei. celestē v̄o amor dei v̄sq̄ ad contēptū sui. deniq̄ illa ī seipsa: h̄ in dñō gliaſ. illa q̄ rit ab hoīb̄ gliaſ. hulc aut̄ de° cōfētē restis maria est gliaſ. Ad illā ptinet Lain q̄ p̄mo nat̄ ē: z ciuitatez cōdidit. Ad istā ptinet abel qui scđo nat̄ est z tanq̄ peregrin̄ bicnāt̄ ē: q̄ grā p̄destinat̄ est. Cuiuitatem aut̄ dei abel p̄mo cōdedit: q̄ p̄mus cuius fuit. z q̄ ius stus fuerat de° eī oblationes acceptauit. hec ille sup̄ textū H̄en. volēs oīidē duas ciuitates z duo dñia ī ipsis duob̄ filiis fuisse inchoatū. vñ a deo p̄misuz. alterū ordinatū. Permissuz tyrānicū z v̄surpatū h̄is p̄mū monarchā Lain: eo q̄ vt textū H̄en. h̄z. p̄mus in terra ciuitatē cōdidit. vbi Augl. Quia rapinis z violēcia opes cōgregās: suos ad latrociniū iuitabat. z q̄ t̄ mebat quos ledebat: necessario ob securitatē v̄rbes murauit: z suos ī v̄rbib̄ collegit vñ z terminos terre p̄mus posuit. Alterū v̄o dñiuſ iustū z a deo ordinatū ī abel inchoatū: z post ī Seth p̄secutū v̄sq̄ ad Noe Ubi nota q̄ post electionē p̄mo parentuz. xv. anno Adā genuit Lain z sororem Lalina. nā z post. xv. genuit abel z sororē delbora. Adā vt monarcha mūdi ī terrenis cū eī dixerat dñis: Dñaberis p̄scib̄ maris z volatilib̄ celī. z c. Dñis etiā ī spūalib̄ q̄ docuerat filios offerre deo p̄mitias z decimas. ideo cain agricola spicas cōritas z corosas deo ex auaritia optulit. Abel de pinguiorib̄ greg: cui⁹ z oblationē de° q̄z p̄i flāmationē approbavit a fratre suo: ex inuidia occiditur. Et ecclia ī figura passionis christi inchoat. Sic enī abel īnocēs sacerdotis officiū vt martyr a fratre occidit. sic īnocēs saluator verus p̄tisfer a fratrib̄ suis iudeis crucifigil. Post centū annos flet̄ adam: Seth. p̄ abel de° donauit: secūdū ī linea christi patriarcha. z monarchā mūdi: de iure lic̄ nō de facto cū ex altera parte a filiis cain cū diuīsiōe terrarū regimē monarchicū de facto quātū poterāt nō iure tenebat. Post Seth v̄sq̄ ad diluuiū lepte monarche sc̄z enos caynā malaleel iārod enoch quē de° trāstulit. matuſalē. lameth. noe: a q̄. monarcha. Noe post diluuiū p̄ tres suos filios gnātiōes. lxx. due exorte sūt sc̄z. xv. de iaphet. xxx. de chain. z. xxvii. de sem. a qb̄ z totidem lingue orū habuerūt. vñ z dñs n̄ sic prius. xii. apl̄os ad. xii. tribus israel direxit: sic z post. lxiiij. discipulos misit q̄ totidē linguis gētib̄ euāgeliū p̄dicaret. Nos tandem etiā q̄ ex ipsiis tribus filiis noe adhuc viuētib̄ iuxta philonē. Nati fuerūt. xxiiij. milia viroꝝ dēptis mulierib̄ z paruulis. ita q̄ nēbroth de filiis cham vt scriptura testat: Uir robustus z hominuz oppressor iuxta magistrū ī historiā: tyrānicū exercuit dñiuſ: z tūc eī exēplo filiis sem̄ z iaphet etiā ɔstituerūt fibi p̄ncipes. Nā filiis sem̄ ɔstituerūt fibi p̄ncipe ictē ī asia filiis iaphet sup̄hēne ī europia sic filii cam nēbroth: vt dictū est ī aphrica. Ratio aut̄ cur nēbroth incepit tyraunicū regimē tradit̄ a phelonē: q̄ noe post diluuiū habuit quēdā filiū sapientē de quo moïses tacet: q̄ z astronomiā adinuenit noīe ionita q̄ etiā futuros euētus p̄uidit. maxime de ortu z occasu q̄tuor regnorūz de q̄bus in daniele scribūt sc̄z persarū. medoy. grecorū.

Et romanoz. z audiens nēbroth h̄mōi regna suborū debere p̄ hominū opp̄sitionē z tyraunicā p̄tā cogitauit ad filia z sic p̄m̄ fuit p̄nceps tyraunicū post diluuiū z eī tūc exēplo alioꝝ duoz filiū v̄surpauerūt fibi dñia Et bñ notādū q̄ filiū sem̄ ɔstituerūt ictē ī p̄ncipe cū ipse sem̄ iā decim⁹ ī linea christi: p̄nceps z monarcha ī spūalib̄ z tp̄alib̄ exstitit. Melchisedech nū cupat̄ rex Salē z sacerdos dei altissimi regnum z sacerdotiū christi exp̄ssissime p̄ ceteris patriarchis p̄si, gurans tāta vt christi sacerdotiū p̄ ipm̄ pp̄phetice fuit p̄signatū cū dicit: Tu es sacerdos ī eternū fm̄ ordine melchisedech. cū sicut ipse optulit abrahē panez z vñū ita ch̄rū ī sacramēto altaris suū corp̄ z sanguinē christifidelib̄ tradidit. vñ z nō sem̄ nūcupat̄ s̄z melchisedech. de cui⁹ p̄re nō legis z matre: cū tñ ha buerit: q̄ christi gnātiōē q̄s īvestigauit. Juxta illud pp̄phetici: H̄nātiōē eī q̄s enarrabit. Et sic ipse sem̄ decim⁹ monarcha mūdi: ita post eū abrahē decimuz tenuit locū veri monarchie: cū eī dictum fuerat: In se mine tuo bñdicēt̄ oēs gētes. z iterū. Ex te nāq̄ egre dieſ in quo oēs gētes bñdicēt̄. h̄ verū monarcha de iure oīum gētū mūdi: z post eū tredecimuz locū post exp̄slaz figuratiōez trinitat̄ factā ip̄i abrahē q̄ sub arbore tres vidit z vñū adorauit: tenuit dāvid: verū z ipse monarcha mūdi de iure: nō de facto put̄ ex altera parte tyraunicā z v̄surpata monarchia sub p̄ncipe mūdi p̄ christū ej̄cīēdo tenebat sub regno medorūz. Dictū enī eī fuit̄: de fructu vētris tui ponā sup̄ sedē tuā. Et itey: Ponā ī sc̄lū seculi semē eī z tronū eī sic dies celi nō bñi mūdi. Post quez q̄draginta alijs monache veri p̄iarche v̄sq̄ ad ioseph sp̄suz marie ab euāgelistis enūcians: vt sic p̄ christū p̄ncipe mūdi expulso ab illa tyraunicā p̄tā humānū gen̄ liberare z vera ac mera monarchia ī spūalib̄ z tp̄alib̄ introdūceret. Hec breuiissime tacta sunt ne tediū legētib̄ inferat. Nō min⁹ tñ ī v̄lteriorē aduersarij rofelli cōfutationē p̄t veritas h̄ p̄ oppositā monarchiā z tyraunicā ostēdī pri⁹ tacite questioni r̄ndēdo ī declaratio nē p̄misoy: Lur tyraunicum regimē ī cain p̄cessit iūstū z ordinatū a deo regimē ī seth p̄secutū: lic̄ quo ad numerū electoz ī abel inchoatū. z cur nō ī adaz q̄ prim⁹ erat monarcha. Rñdef q̄ q̄ ī adā tota gesneris humāni massa de iure dānata est: z q̄i altiꝝ ex tali massa vas in honore īefficit ideo vt nō h̄ ex nā seu nāli potētia sed ex vocatī dei misericordia agnoscatur p̄uenire z voluit de° tyraunicā monarchiā verum christi ecclie dñiū p̄cedere. nō enī pri⁹ q̄d spūale s̄z q̄d aīale est: z ab imp̄fectis sp̄ natura ad p̄fectiona p̄ cedit. In adā aut̄ z si dñiū īcepit sup̄ res mundi z nō sup̄ boies cū eī dictū fuit̄: Dñiamini p̄scib̄ maris z c. Ecclia tñ nō dicit ab eo īcepisse eo q̄ eī statutū fuit̄ intercepr̄. Et sic abel a fratre occidit sic ecclia a malis tyraunicis p̄tūc ītine passa est z nūc patēt cū fm̄ Grego. abel esse renuit quē cain malicia nō ex ercit. Qd nō ita ītelligēdū est vt tyraunicā monarchia q̄ ī cain īcepit z p̄ christi passionē ī exp̄ulsionē p̄ncipis mundi finē habuit adhuc vigeat: cū iam vera z mera monarchia ītroducta sit: sed q̄z v̄sus ī finē mūdi electi sp̄ a reprobis z ecclia ab infidelib̄ impugnat̄. Uerū si alicui p̄cedentia nō sufficerēt ad ip̄os bationē eī q̄ romanū imperiū fuit̄ tyraunicē v̄sur patū: ideo ī speciali adducuntur ad hoc sex rationes per modum epilogi.

C Secunda pars capituli. Epilogus.

C Quibus rationibus coginur afferere romanum imperium semper fuisse tyraunicē v̄surpatum ante christi aduentum.

Erū si iam queris Quib⁹ rōnibus regimen
monarchici extra linea christi p̄cipue in ro-
manis dicebat v̄surpatum. Rūdet q̄ regi-
men extra linea christi non dicebat v̄surpatū eo q̄ a
p̄ncipio res & possessiones occupabāt: q̄ in nulli⁹ bo-
nis erāt nisi dei: quia tūc a iure cōtedebant occupati
vt supra patuit. Ad qđ etiā facit discussio difficulta-
tis supra dicte. c. v. vbi q̄rēt. Quot modis iusto titulo
dñi⁹ rerū acq̄rif vide ibi vbi ad min⁹ duo modi ad
nīm p̄positū deseruūt: q̄rē videlic⁹ acq̄rif iusto titu-
lo. Auctoritate legis nālis q̄ dictat vt ea q̄ in nullius
bonis sunt nisi dei sint occupant⁹. vt insti. de rer. dñi.
q̄ singulorū. Acq̄rif etiā dñi⁹ auctoritate p̄ncipis q̄
pot ex iusta cā rē alicui⁹ ei auferre & alteri dār. vt no.
Inno. & cōter doctores in. c. quo in eccliaz. de cōstī.
& legiste in. l. si. C. si cōtra ius. vel pu. vii. licet etiā alijs
modis acq̄rif iustū rerū dñi⁹: sufficiunt tñ bi duo
modi vt supra tactū fuit. Et ex hac distinctione plura
objeccta roselli soluunt cū sic romanū imperiū p̄ tyrā-
nidē corrūt de facto & nō de iure. vnde int̄ sex rōnes
est p̄ma. q̄ q̄ vt dictū est q̄ auctoritate legis nālis ac
quirit dñi⁹ in eis q̄ in nulli⁹ bonis sunt ita q̄ talia
sunt occupatis: & q̄n semel sunt occupatāt p̄ tūc nō li-
cet ea ab alijs occupare eo q̄ lex nālis hoc p̄hibet cū
enimq̄ dictū sit q̄ alteri nō faciat q̄d sibi nō velit fie-
rit. ideo romani inuadētes q̄ iam ab alijs erāt iusto ti-
tulo possessa vt alias tres monarchias eoz imperiū
fuit tyrānicē v̄surpatū. Sic cain p̄mo cōdēdo ciuitatē
filio suo nō v̄surpatū sed verū tenuisset dñi⁹:
q̄rē iuxta Augl. vt supra tactū est Rapinis & violē-
tia opes cōgregans suos ad latrocinia inuitabat & ti-
mēs quos ledebat ob securitatē v̄bes murauit. & q̄
sic terminos terre v̄surpattue p̄m⁹ posuit: alijs expul-
sis: ideo tyrānicū dñi⁹ conq̄suuit: sic & romani suūz
ampliarūt imperiū vt demōstrat initii⁹ p̄gressus & si-
nis eius vt patebit. Demonstrat hoc ipsum secūdo q̄
non auctoritate sup̄mi p̄ncipis monarchiaz orbis ob-
tinuerūt. Nam cū post peccatū ade p̄ vniuersit⁹ orbē
iure seculi inuete sunt p̄p̄oy dñi⁹ acq̄sitiones. viii.
xi. quo iure. j. di. ius nāle. Et nec hoc malū ino nece-
sariū atq̄ bonū: cū vt p̄bus. j. politicoz p̄bat: meli⁹ in-
stituit ciuitas si ciues p̄pas bñt possēdiōes q̄ si oēs
ipsas possiderēt coēs eo etiā q̄ nāle sit res coēs negli-
gi: & cōmunitio vt plurimū. discordia parit vt. l. ex h̄ iu-
re. de iusti. & iure. qua etiā de causa iuste abrahām &
loth diuinerūt terra ad dextrā & finitā. H̄ef. xiii. Et
vt supra tactū est auctoritate p̄ncipis acq̄rif dñi⁹
vñ illud exurgit q̄ de⁹ dixit: Terrā quam calcauerit
pes vester erit Deuteron. xi. Et p̄ h̄mōi duos modos
multis regibus & populis erāt dñia particularia iā oc-
cupatione vel divisione acq̄sita. tūc vtq̄ sic nō licuit
romano populo ipsa regna & dñia alijs acq̄sita occu-
pare cū sic occupauerūt ī ius gentiū: etiā fuit eorum
dñi⁹ tyrānicū & v̄surpatū. Prestat nūmīris his fidē
tertio loco q̄ historici referūt aliquā auctētici q̄ dictū q̄
nomē romanū caucastū montē nō trāfūt. Patet itē
rū quarto veritas ex cathalogo monarchie tyrānicē
v̄sq̄ ad romanos deuolute p̄ oppositū ad cathalogū
veri monarchie in linea christi v̄sq̄ ad ei⁹ aduentum
in mundū cōtentē de quo paulo superius. Prestat si-
dē quinto & h̄ potissima ratio q̄ in tota serie scriptu-
re sacre solū ī duob⁹ locis iūuenit deū fecisse mētionē
de monarchia mūdi. Primo ad ieremiam. Ecce. Ostitui-
te sup̄ gētes & regēt euellas & destruas dispdas & dis-
sipes edifi cetis & plātes &c. que verba figuratiue de
dominio christi v̄bīq̄ a doctorib⁹ exponunt dupli-
respectu. Primo q̄ ipse ieremias nullum tale dñi⁹

possedit in terra. tū etiā q̄ sanctificatus in ytero sicut Johānes baptista; ideo expressissime de christo prophetare verbis & factus habuit q̄re & tale dñum sicut christo auctoritative ita suo vicario ministerialit̄ cōpetit. vñ nō potuit iure esse apud romanos ex aliqua cōmissione dei seu testificatione scripture sacre. Dasset & ex secundo loco scripture vt Danielis. i.i.c. Nam si aliquis aī aduentum christi tenuisset monarchiaz mundi vtq̄ nabuchodonosor extisset q̄ tñ tyramni cum habuit sicut & Lirus de quo ppheta iterū Liro christo meo: cui? dexterā apprehēdi q̄ tamen fuerūt virge furoris dñi. Nā illi nabuchodonosor dictū fuerat a domino p Danielis. i.i.c. Tu rex regū es & deus celi regū fortitudinē & imperiū & gloriā dedit tibi. & oia ī quibus habitant filii hominū & bestie agri: atq̄ bestias celi dedit in manu tua & sub ditione tua vniuersa cōstituit. hec ibi. Et cū talis collatio nulli ex romanis imperatoribz a deo facta fuit ante christi aduentuz quēadmodū expost iam visibilis factus in carne etiā p visibili suū vicariū impialez p̄tatem cōferre voluit: cū celestis simul & terreni iperij iura petro & suis successoribz cōmisit. xxij. xl. ois. iō ordinariā iurisdictio nē imperiū romanū in orbē nō habuit duplicit̄ iterū respectu: quia videlicz illius Sirici imperiū usurpatuit abseq̄ iussu & auctoritate sup̄mī principis & abseq̄ auctoritate legis nālis. quibz duobz modis vt supra patuit iuste acquirit dominū rerū: & semel occupata non licet alijs occupare: cū hoc pphicat lex nālis: eo etiā respectu q̄ ipse Siric⁹ monarchiā tūc usurpatā tenuit. Nec obstant verba Danielis: q̄ deus ipm constituit: tum quia hoc fuit in penam peccantium: ynde illud exurgit ppheticū: Tu virga furoris mei. & iterū: Quid dabo seruo meo nabuchodonosor. tum etiam quia omissis potestas a deo est. Roma. xiii. vel ordina ta vel usurpatā: id est vel ex speciali dei ordinatione vel divina pmissione vt. s.c. v. Qz aut̄ Sirici imperiū fuit tyranicū & sequēter etiā romanorū vltra pmissa etiam cathalogus viri usq̄ demōstrat regū de Siris enī ostendit per Eusebiū in cronicis & Justinū li. ii. Nā anno secūdo etatis. i. 22. 7. 87. vbi regnū schita rū quod & antiquissimum: nec inf̄ quatior regna principalia cōputatū eo q̄ barbaricuz paulopost inf̄ schitas & egyptios diu contentio de antiquitate habita est a deo vt Schitis p̄mū bellū rex egypti noīe vexor insulit: q̄ schitu eū fugauerūt & egyptuz occupasent nisi eos paludes pphibuerint reuerſi tamē afiam domue rūt: & sic regnū egypti durauit vsq̄ ad Octavianū augeustum non tamē cōtinuit sed factus quibusdam inf̄ruptionibus. ynde Eusebi⁹ cathalogum regū egypti describit a primo rege Zene ita q̄ tpe abrāhe egypti regnauerūt thebeī videlicz annis. cxc. deinde pastores ipsi sunt pharaones annis. clij. & sic sequēter noīa et annos regum describit & enumerat vsq̄ ad Labise qui & nabuchodonosor rex persarum qui in q̄to anno imperiū sui obtinuit egyptum & finituz fuit regnū egyptiorū vsq̄ ad tempus Artharxeses qui & asur⁹ & prima monarchia incepit egyptiorū nō tamē sub alii monarchia nabuchodonosor rex persarum qui in q̄to anno pmissa ex iussu domini p̄tulit: licet alij alij Siricū estimant fuisse. in quo decursu monarchie cōputando a mūdi principio. i. 900. 48. regnum assiriorum incepserat sub nino filio beli qui p̄us monarcha fuit & durauit p̄ reges a p̄mo anno nini quando nat⁹ fuit abraham annos. i. 200. 40. vsq̄ ad arbatum medium qui regnū assiriorum trāstulit in medos & fuit quart⁹ annus Azarie regis inde in linea christi & secunda monarchia orta. babuerat p̄ assiriorū regnū a Belo p̄mo

rege vscq ad sardanapalum reges tres. Vnde Orofius in p̄fatione libri de hornesta mūdi ab adam vscq nū regē q̄i natus est abraham sunt anni tria milia. c. Ixxiiii. a nino aut vscq ad natuitatem christi sub au gusto anni duo milia. xv. hec q̄ sequitur et p̄fata dāt indicia tyrannice monarchie. Ipse eriam nimis vicit cam q̄ adhuc viuebat sicut etiā sem vixit vscq ad tpa abrahe q̄ etiā cam regnabat in bacria: et dicebas zō roaſtres inuētoꝝ magice artis. vii. liberales artes inuit̄ r. xiiii. colunis insculpsit. vii. eneis. r. vii. latericis. Stra vtrūq̄ sc̄ ignis et aque diluuiū. Nunq̄ vō libros eius cōbusit. hec eusebius. Clemens tñ addit q̄ ipm gentes q̄ lunc erant sozoastræ appellauerūt ea de cauſa. volens enī ab hōibus videri deus: astris intentus quasi ſcintillas ex astris p̄ducebat vt rudes in ſtupo rem miraculi traherent tandem ab ipso demone q̄ im portunus frequētabat ſuccēſus eſt: ſed hoc nibil ad p̄poſitum ſicut et plura alia de q̄bus Augl. li. xxi. de ci. dei refert. verum ſi q̄s cōtenderet imperiū babylōniorū ſeu ſiricum imperiū non habuiffe violentiū iniſtiū: eo videlicq; ille partes p̄uintiarū in nulli⁹ bo nis erant et tales iure gentiū occupantibus cōcedebātur. l. j. r. l. quod enī. ff. de acqui. rerū do. et hoc vellent firmare per v̄ba Danie. ſupra allegata. Tu es rerū et ſic etiam fuſſe apud cirum et alios ſuſſe vscq ad arbatū medū ſub quo ſecūda monarchia incepit trāſ lato imperio in medos et persas: nibilomin⁹ p̄ hoc p̄ bari nō pōt quin alia tria ſequētia imperia et medoꝝ macedonū et romanorū habuerūt violentia imperia et ſic vſrpatam et coactiū monarchiam vscq ad chz. ſtū lapidē abſcīsum de monte virgineo ſine manib⁹ et ſc̄. dupliſ respectu. tum q̄z p̄mā monarchiam vioſ lenter medi occupauerūt: q̄iam in p̄pria iurisdictiōe poſta erat et alijs et ſupra patuit occupare nō licetab p̄ prius iuste occupata: et ſic cōſequēt greci medoꝝ et romani omniū triū p̄cedentiuꝝ imperia violenter vſrpatuerunt. Et oclūdat hoc laps ille ſupra noiatuſ christi qui oia q̄tuor imperia ad nibilū redigere ha buit. cur enī ad nibilum niſi q̄z ſub nibilo. i. ſeruitute peccati ſicut et ipſe totus mundus ſub ſuo p̄ncipe expelliendo laborauit vtpuſ tria et quartū reparanduꝝ i veram iuſtā et ordinatā monarchiaꝝ. vide historiā de ſtatua nabuchodonosor exposita Dani. ii. c. vide et de quatuor bestiis ascendētibus de mari ſi placet in qui buſ romanorū imperiū tanq̄ ſerociſſimū et fortissimū ceteris ſuit p̄cūſſum et hoc in pedib⁹. i. in ultimis tpti bus ſicut et pes eſt ultima pars corporis q̄ ſi fuſſet a deo ordinata cur tūc mutata et in aliū ſtatuz vtiꝝ me liorem redacta. Et oclūdat et hoc ipm p̄nceps mundi p̄ christū eiſciendus et diuinus et ſepe repetitus teſtaſ ſermo christi cui vtiꝝ p̄ncipe mundi p̄dicate quatuor monarchie militabat oibis ad inferos in pditionem eternam deſeruētibus: et ſicut mūduo p̄ christū redi mendus a ſeruitute peccati: ita neceſſario a graui ſeruitute monarchie vſrpat: cuſ vñum neceſſario in alero includebatur.

C Tertia pars capitulo septimi cōcludit genealogiaꝝ et cathalogi romanorum principium.

Oclūdat p̄fata omnia etiā genealogia cuſ cathalogi romanorū p̄cipuum ſi initium et p̄gresum cuſ fine ſupra notato romanū imperiū atrēdatur de qb⁹ paucā cuſ als notoria ſint enūmerare expedit. Nam remus et romulus: qui v̄beni romam cōſtruxerāt perempto Amilio eoz auūculo ex stirpe magno genito filiue gēti regnū tradidérunt munitoꝝ eoz materno auo: et tandem cum oſtricissēt romulus vt vñiuersum haberet dominium ſpoliauit

fratrem remam dominio pariter et vita: vnde tyrahini cum ſurrexit imperium ſicut a principio mundi cain fraricida dominium vſrpat. Hec teſtatur liuins titus li. i. ab v̄be cōdita. Et iuuenalis poeta de raptis mulieribus. vnde cuſ ſabinis prima ora ſunt bella de quoz etiā iniuſtia contra ſabinos teſtatur Augusti nus. iii. de ciui. dei. c. xiiii. vnde et ſtra ius gentium qđ dicitat hominē homini ſiſidiare nephas eſſe. ff. de ius ſui. et iure. l. vi. viii. conſtat romanū imperium a rapi ni incepisse. Hoc idem fuit in Tilio cefare: qui occu panit ſolus romam ciuitatem: ſeu potius tunc potestatē ſtatiū ſtatiū. Nam cum Quirinus consul ferret pompeio auxiliū ſimul et occidoſ cōſilibus ad gallū arū puincias deſtinatas obtinendas: cuſ cōtra romanaſ ſanctiones veniſſet. noluit enim poſt luſtrās pri muum venire et exorcitum remittere dictante ſenatu. Et ſic leſe maiestatis crimi cōmifit romana v̄rbs merito ſibi redditū et cuſ triumpho introitum denegabat ipſe vō collecta mundi potētia: romam obtinuit et pōpeium in emathia expulſiq; patribus ſenatoribus et occupata libertate ſibi iura imperij vſrpat. Nota lector imperium violentia conquisitum cōtra ius na turale diuinū gentium et ciuile quod late etiam dete ſtatur Tulus in li. officiorum. Ubi etiā Policeratus li. viii. dicit de cefare. Hic qui rem publicā armis occu patiēt tyrranus reputatus eſt et magna parte ſenatu cōſentiente. strictus pugionib⁹ celus ſuit: cui deum poſt et tali initio ſuſſit Augustin⁹ adoptio eius attie filie ſororis cesaris et fili⁹ Haili ottauij heres extitit ipſi cefari et nomen aſſumpſit cefareū ac dignitatem. Et ſic tam ipſe et ſuſſores eius ad reſtitutio nō tenebant. Infert hic roſellus pbās per Inno extra de or. cog. c. cum dilecti. Sed nos dicim⁹ q̄ aragumēratio roſelli nibil concludit eo q̄ tyrranicū imperium ſuit de medio per christum ſublatuꝝ. vnde nō tenentur ad reſtitutionem. Et poſt quinque ciuilia bel la matinense in quo debellauit Antoniuſ philippensi ſem in quo cum Antonio debellauit Brutum et Laiſium et deum poſt orbis diuisionem lineam in vi p̄ vim fecerunt: ipſe Haili ottauiuſ cui data eſt roma. italia. gallia. et hispania. Et marcus antoniuſ cui aſcripta erat asia pont⁹ et crues et marcus lepidus lemp⁹: cui confeſſa eſt aphrica peruſnum in quo lucidū Antoniuſ fratrem marci antonij expugnauit. deum et quartum contra ſextum pompeium filiuꝝ magni pōpeij in cœlicia: vbi etiam marcum lepidum debellauit quintum contra marcuſ antoniuſ qui repudiata octa via v̄roze eius et auguſti ſorore ſuſceptaq; cleopatra ipſi octanio bellum indicauerat in quo etiam miseri me ab ipſo auguſto deuictus: vna cuſ eius liberis ali qibus peremptus eſt: ſauioze ſenatus et totius romani populi qui ipm auguſtum ac auctorem appellaue runt: ſabi orbis aſcripit imperium Anno ſub v̄be cōdita ſeptingentesimo. xxv. ex quibus luculentep aperat vnde ortum habuit fastus et potestas romanū imperij in orbem vtiꝝ a ciuibus bell' rapinis et viole tijs vscq ad Auguſtum ſupra memoratum: et ſic vscq ad Tiberium ſub quo per christum p̄ncipe infernali debellato et electo vera et mera monarchia ſuit reſerata: vbi celeſtis ſimul et terreni imperij iure a christo fuerunt petro et suis ſuſſorib⁹ tradita. xxii. di. ois. et tempore constantini executa et exaltata: cuius occaſione ſepe queſto ſuper prioritatē papatus ad imperium ventiſſatur aduersarijs plurimum defenden tes q̄ imperium precesserit quod quidem veritatem haberet ſi ante aduentum christi merum ſuſſet imperium quod concedi non potest: ſed et nosipſi parum

ponderamus si p̄cessit; q̄z hoc ei⁹ imperfectionem &
ignobilitatem demonstrat, ppter prioritatem nature &
imperfectionis: cū adhuc sari⁹ prioritatem hic pfectiois &
dignitatis demonstrare nō p̄st ut supra tactus fuit de
prioritate dominij cain qui prim⁹ rebem condidit &
domini⁹ instituit ut supra patuit. Attamen quid i ea
re doctores ceteri sentiant differendum est: quia mili
tant cōtra ea que sequitur. Patet etiam ex his p̄mis
sis documentis quomodo veritatem habet annexa cō
clusio q̄ videlic⁹ lic⁹ tyrannica monarchia quoquo
modo potuit esse vera: apud romanos. nūq̄ tñ fuit
mera vt rōnes supra tacte demonstrant: & h̄ sufficiat
contra rosell⁹ ooginata quo ad dignitatem romani
imperi⁹.

Capitulum. viii. de p̄oritate papat⁹ ad imperium.
Apalem dignitatē prius fuisse imperio Au
gusti. de anchana dicit aliquo modo veru
esse. non aut simpliciter. Nos autem dicere
possumus q̄ duplex est cōparatio imperij ad imperi
um: & sacerdotij ad imperium. vnde dicim⁹ q̄ priorita
te nature & imperfectionis p̄cessit imperi⁹ tanq̄ im
perfectum suū perfectum videlic⁹ imperium. q̄ & me
rum tanq̄ sepatum ab omni tyrannica vindicatione
per christum introducendum. sic enim etiam mosaica
lex vt vmbra p̄cessit euāgelicam veritatē. Non enī
prius qđ spūale sed qđ aiale est inquit aplus ad Ro
ma. ii. Ad sacerdotiū aut̄ comparādo seu ad papatu⁹
put rosell⁹ in capitulo p̄dat sui tractatus p̄tendit.
sic iterum p̄oritate dignitatis p̄cessit sacerdotiū. Pro
quo notandum esse dicit prefatus doctor: q̄ impiale
domini⁹ p̄t duplicitē considerari. Primo vt ē vſur
patum & tyrannicum. Secundo vt est naturale & po
liticum. Primum scilic⁹ tyrannicum permisum est a
deo in penam dñantium & peccantium: & hoc sicut an
te sacerdotium quod tu intellige expressus in scripta
ra sed non figuratum: cum abel tenuit figuram sacer
dotij christi ante melchisedech: cuius sacerdotiū p̄s
tum exprimitur in scriptura. vnde subdit Anchonē
sis. Nam fin Augl. xv. de cuij. dei primus regum ter
re fuit cain qui primus condidit ciuitatem vocans eā
nomine filij scilic⁹ enoch. Et sic oēs ex eo geniti vſur
patum dominium habuerunt: & post diluvium reno
vatum videatur in Nembroth: de quo dicitur q̄ erat
robustus venator coram domino: id est oppresor bo
minum permittente domino Hene. ii. causam habes
superius circa finem p̄me partis capituli. vii. sub quo
lungue confuse & turris babel edificata. Secundū do
minium est naturale & politicum & hoc concessum est
in remedium peccati scilic⁹ ad coercendum ipsum: et
pacem iustorum procurandā & istud secutum est sa
cerdotium. Incepit enim sacerdotiū in melchisedech
significante christum vt summum pontificem Hene.
xiiij. Erat enim sacerdos dei altissimi & hunc tradunt
hebrei fuisse sem primogenitum noe: & post eum oēs
primogeniti pro sacerdotibus habebantur vſq; ad le
gen⁹ mosaicam. Sub lege vō scripta magis solenni
ſatū & expressum fuit summum sacerdotium in aa
ron. Ex cuius progenie duravit sacerdotium vſq; ad
christum. Ubi tu nota q̄ christus non dicitur sacer
dos fin ordinē aaron: sed fin ordinē melchisedech
p̄. So. 109. q̄ significabat translationem legis mosai
ce in euāgelicam naturalem & diuinam cum melchi
sedech tempore legis nature fuit. de qua apostolus
pulchre in ep̄stola ad Hebre. procedit & sic intellige
hoc quod cōsequēter dicit Augl. de anchora. Q̄ sacer
dotium aaron fuerit perfectionatus in christo qui p̄
tis factus futurom bonorum per proprium san

guinem introiuit semel in sancta sanctorum eterna re
demptiōe inuenta. Exaltatum autē in sua vniuersali
iurisdictione & manifestata in filiistro q̄ prius erat
delegatum a christo in petrum tanq̄ suum vicarium
q̄ etiā consequēter dicit q̄ dominium temporale in
sto titulo acquisitum initium habuerit in moise ou
ce populi constituto a deo. hoc idem superius a no
bis tactum est. adde tamen de iure & de facto. Nam
ab ante vt in noe & certis filiis quo ad linea⁹ christi
fuit dominū rerum de iure lic⁹ nō de facto. Lū erat
illam linea⁹ de facto & non de iure occupabat diuer
sa dominia particularia descendentes a Nembroth
& iaphet filiis cani & noe. Et q̄ ipse dicit ignoratum eē
an iusto titulo acquisierunt an non. Tū tene q̄ ideo
ignotuz q̄ v̄troḡ modo tenebantur dominia in mū
do. iam sic: iam aliter. id est iaz iusto titulo quia vt su
pra tactum est quando terra in nullius bonis erat nī
si dei iusto titulo occupantibus p̄mo concedebantur.
quādo autem iam possessa ab alijs tyrannice fuerūt
occupata: tunc iniusto titulo possidebāt. Et si tu obij
ceres de cain q̄ ipse vt prim⁹ potuit occupare & edifi
care. Et similē nembroth ciuitates z̄. Respondeb
q̄ ideo tyrannicū possiderunt domini⁹ & post eos alijs
q̄ opprimebāt homines & que ab alijs erant possesa
fa v̄surpabant z̄. vide supra. c. prefato. Et hoc quidē
ante monarchiam id est p̄ncipale mundi dominium
dispositio fuit dominozum mundi. Postea autē vbi
monarchia incepit tūc p̄mo cepit ab assyriis sub nino
rege niniue: & de assyriis translatus est imperium ad
medos & persas: sub ciro & dario: & de medis transla
tum est ad grecos sub Alexandro magno. & a grecis
translatum ad romanos sub octauiano quod domi
nium postmodum subditum christo: & mutatu⁹ a ty
rannica v̄surpatione in merum imperium electo mū
di principe vt habeat in visione Danie. vj. vbi lapis sta
tuam in puluerē redigit. hoc est oīno immutauit p̄i
stina⁹ formā annibilando quod postmodum sub cō
stantino ad fidem conuerso sub romanis ad grecos
attinente tamē filiistro papa: & exinde a grecis ad
alamanos sub Carolo magno disponente Adriano
papa fuit translatum. Nam z ipse Carolus magnus
dominus erat Francie & Alamanie. vnde etiam nat⁹
de Z quis granū: vbi & sepultus. Non minus tamē im
perator dicit: non rex almanorum: sed romanorum
rationē dat idē ancho. Augustin⁹ vbi supra videlic⁹
pter dignitatē & rōne deriuatiōis q̄z inde deri
uatū est imperiū. & rōne cōfirmatiōis: quia a roma
no pontifice habet confirmari. Et rōne coronatiōis
quia Rome cōter debet coronari. Sūmarie ergo cō
cludetur q̄ papale dominium possumus considerare
triplicē. Uel quātū ad figurā. Uel quātū ad psonaz
Uel quātū ad officiū. Quantū ad figurā officium pa
pale p̄cessit oēs impatores & reges qui iusto titulo na
turaliter & politice supserūt: q̄z summū sacerdotiū in
melchisedech figuratū & significatū est: vt glo. Hene
xiiij. dicit: hec verba ex verbis Hieronymi: melchise
dech sacerdos dei summi aiut̄ hebrei fuisse p̄mū filiū
noe & cōputationes annoꝝ amicoꝝ oīdūt eū vſq; ad
ylaac vixisse. Dēsq̄ p̄mogenitos a noe vſq; ad aarō
sumos p̄tifices fuisse: ita vt oēs q̄ iusto titulo dñio
māli & politico supserūt dñiūz ad reipublice. defensio
nē & ecclie dei tuitionē: vere p̄ sumos sacerdotes ordi
natū sūt. h̄ ibi. Quātū vō ad psonā verū est q̄ dñium
papale in petro incepit q̄ fuit p̄m⁹ papa que planū ē
plures impatores & reges p̄cessisse in t̄paliū admini
stratiōe. nō aut̄ quātū ad ipsi⁹ dñiūj iurisdictionē quā
nec an̄ nec post nullus rex vel impator b̄re p̄t nisi a

christo: et siē pō cōsequēs a papa qz pās christi eterna
est que nō auferet: et regnū quod non corrumpeſ. Da
nie. vii. Sed quantū ad officiū fm immediatam ad
ministrationē aliquoū tēporalium et fm liberā ere
tutionem omnium spūaliū in toto orbe terrarū offi
ciū papale post impatorē constātinū incepit.

C Capitulū. ix. deſtruens peruerſuz dogma in quo
aſſerit papam ſolummodo habere dominium ſup
temporalia inquātū diuinis famulans. al's non.

Am penultimo capitulo expedit infringere
penultimū eius puerſuz dogma vbi aſſerit
tpalia debere duplīciter cōſiderari vel vt an
cillanf. i. deſeruit diuiniſ. vel vt ordinant ad alium
ſinē. Et p̄mo quidem modo dicit papā habere dñiuz
ſup tpalia: ipm̄q̄ impatorē ei ſubſeſ. Secūdo vo
modo papā ſubſeſ impatorē: nec ipm̄ habere dñiuz
ſup tpalia qd̄ dogma ſibi cōſtruxit tanq̄ lati
bulūtum doloſum: ad qd̄ cōſugere tēpore necessitat̄is
poſſet: dum videlicz. vj. argumentoz cogereſ tanq̄ vi
ctus catholicis rōnibus aſſerere papā habere plenaz
iurisdictionem in tpalib⁹ et spūlib⁹. Et h̄ dogma
contineſ in capitulo ſui tractatus qd̄ incepit: Leonuz
ora cōcludā. In quo bis vbiſ vtitur in forma: qz tpal
ia inquātū veniunt in ſequentiā ad ancillādū
diuinis et spūlib⁹ rebus ſic pontifex maior est prin
cipe majoritate ſimplis eſſentie et gradus pfectiōis
Sed vbi non veniunt ut preparamenta vel instrumē
ta ad ſinem ſpiritualium ut qz ad ſinē aliū minifren
tur. Dicit tunc cōcluendo qz impator ſup̄m̄ eſ mo
narcha pnceps et iudex oībus ſuperior: qui a nemine
iudiceſ niſi alteri ſe ſponte ſubmittit. Centra hāc po
ſitionem qz breuitati tam inſiſtētū eſt ipſe etiam ro
ſellus nō pbat hoc ſuum dogma p certa argumenta
ſed ſoluſ ex pmissis ſuia poſitionib⁹ ſic conculit ut
argumenſis catholicis obuiaret. Ideo hoc caplū vna
trī partē habet declarare videlicz falſitatem ſue poſi
tionis. Vnde p̄ma fronte obiſciēdū eſt qz vbi roſellus
eſtimat ceſarem honorare ex tunc facit eum ſeruū di
aboli: qz vbi eū abſtrabit a domino pontificis: ſubij
cit eum domino mammone iniquitatis: qnōd facile
oſtendit p diuſionem difficultatis. An impator
poſſit aliquo iure cōdere legem ſup temporalia ſibi a
deo cōmiffa et illis vti poſſet ad aliu ſinē qz ut ſint
in ſidei deſenſionem directe vel indirecte. Et huic q/
ſtioni pmutitur quo qd̄ quadruplex genus cauſarū in tpal
ib⁹ conſiderari poſt ſcilię: efficientis: materialis: for
malis: et finalis: et hoc ſic conſtat enim efficientiē cau
ſam orbis eſſe eius conditorem a quo aſſerit impa
tores immediate et nō mediante papa ſuū poſt tēpo
ra cōſtantini et christi aduētum recepiſſe dñiuz. Imo
nullam penitus faciēs differentiam circa illam rece
ptionem domitij ante aduentū christi a p̄ma monar
chia mundi aſſiriorum vſcq̄ ad ultima; iam romano
rum: ita p ſenip immediate oēs monarchas aſſerit re
cepiſſe a deo ſua dominia: nullamq̄ eſſe differentiaz
in ipſa receptione niſi qz iam poſt christi aduentū im
perialis pās receperit quoddā eſſe formale ut ſupra
tactū fuit ex ſuo capitulo qd̄ incepit: Pandal. Ex qz
bus patet materialez cauſam cēſeri mālia imperij ut
ſunt orbis terre et plenitudo eius que cōceſſa ſunt ho
minū ad dei honorē et ſubuentiōne neceſſarioz. For
male aut̄ cauſam ipſam poſteſtatem nō tamveram qz
et meram iuxta ſuā diuſionem ſupra tactā circa fi
nem. vi. capituli ſupple ad poſſidendum: ſruendū: vtē
dum: et diſponēdum de mundi rebus et hominib⁹.
Nō tam p libito voluntatis: ſed etiam fm determi
natū modū a quadam ſuperioritate diſiñtū. Dec

est enim diſiñtio veri monarchie: ſicut p oppofitum
vſurpare monarchie dicit: vbi mundi rebus p libito
voluntatis abſcq̄ directione ſummi pncipis vtitur et
ſruſ. hec omnia ex pmissis habenſ vide loco pallega
to circa quartū documentū. Et quia forma et ſinē co
inciđit. ideo finalis cauſa in dñio temporaliū ē laiſ
bonoz et pindicta malefactorz. i. Pet. ii. ppter que vt
notum eſt datus eſt gladiuſ. Ex quib⁹ iam facillime
cōcludit p quia tēporalia vbi nō in mero imperio
ordinant ad ſpūalia vel ſpūalib⁹ anneta: tunc quia
ex ſtudio et affectu dānato ignominiſe censent. xii.
q. iij. gloria. Imo iniuste poſſidenſ quia ipſis male vti
tur. xiii. q. iij. quid dicaz. Ideo ſeruus mammone in
iquitatis talis impator cetur.

C Dic ſecunda pars capitulo incipit.

Ro cuins declaratione vteſorii pponit
queſtio: An impator poſſit condere legez
ſuper tēporalia ſibi a deo cōmiffa et valeat
illis vti ad alium ſinē qz ut ſint in deſenſionē ecclie et
ſalutē aīrū deſeruientia directe vel indirecťe vel qz de
re lege ut laici nō habeat de bonis tpalib⁹ a deo colla
tis i testamētis legare et relinqre ecclēſis ſeu locis ſa
cristi. Hez queſtio tangit directe poſitionē roſelli i du
obus. Primo qz facit diſtinctionē in tpalib⁹ et illa
inquātū ancillādū diuinis ſic ſunt ſub pāte pape. in
quātū vo ad aliu ſinē miniftrant ſuc eoz ſup̄m̄ mo
narcha ē impator. et qz nō expm̄ illi aliū ſinē de qz
loquit̄: iō dicam̄ nos ſub titulo qſtionei ut fit ille qz
nō eſt ordinat̄ ad ancillādū diuinis. Secūdo qz ipli
cat ſuā dicta: qz ſi ſuā dicta ſūt vera tūc impator nō
poſt cōdere lege ut ſclāres nō habeat facultatē legādi
in extremis bona tpalia ad loca ſpūalia cū ſic ſp ancil
lanſ dñis et erit ſub pāte pape. Et ut veritas clarius
pateat Arguit p parte affirmativa qz ſic: qz qlibet p
ſona publica et ſuo officio poſt cōdere legez ad regen
dū multitudinē ſibi cōmiffam. Pater qz rō dictat ex
cōmiffiōe populi. S; impator ē pſona publica: qz poſt
leges cōdere. Et ſi dicat cōdere poſt: I; nō ſi legē nalement
mēti rōnali cōcreatā. Lōtra qz lex humana poſitiva ē
alia a lege nāli: qz imutari poſt fm varietatez tēpoy et
varia cōditionē illoq̄ qz lege regūt̄ ut Augl. dicit i li.
ſoliq̄ de libero arbitrio. Ex quo fm Augl. rō formari
poſt qz eti vno tpe tpalia habeant dñis ancillari alio
tn tpe ſtigere poſt oppofitū: et tūc ſub alia lege poſt illi
vti nō ancillādō diuinis. Itē a christo dictū eſt: Red
dite qz ſūt cesaris cesari: et qz ſūt dei deo. Math. xxii.
vnde qz diuera ſunt qz ad papā et qz ad cesarē ſpectat̄
et iſta ſūt ſpūalia et tpalia: ſic ſapa ē ſupiori ſpūali
bus: ita impator in tpalib⁹. Ad minus ḡ nō ſp tpalia
ſunt ſubiecta pape: ſi ſolū impator. Itē ſi nō poſſet i
bibere testamētā legare. tandem oia tpalia ſubderenſ
ecclēſis: vt etiā coia clamor exiſtit ſi clerū. Rñſio qz i
perator nō poſſit condere lege ſup tpalia ſibi cōmiffa
nec etiā ſic vti fine lege: qz fine lege peribit: qz fine lege
vituit: vt videlicz ipa tpalia certo tpe habeat ancillari di
uinis: et certo tpe nō: qui imo ſic tpalia ſunt a deo oī
dinata et diuinis et tpalib⁹ vel eis annextis ancillēt
directe vel indirecťe: ita illū ordine non poſt imutare
aliq̄ lege. qz ſi ſacit iuſtā legem cōdit et ſe ſeruū mā
mone iniquitatis oīdit. pbaſ duplūcī. Primo ex pa
te oīi. Scđo ex parte tpaliū. Primo ſic qz ois lex dū
modo iuſta fit ē a deo qd̄ ideo addit̄ qz ſi iuſta non
fit: lex dicēda nō eſt. Iſidor. Lex dicta eſt a legendō
qz qlibet poſt in ipſa legē qlibet humani act⁹ dirigidī
ſint ad pproviſiōe eſt a deo: ſue nālis: ſue poſitiva ſeu
humana vel diuina. Augl. i. li. de libero arbitrio. Lex
eterna ē ſuma diuina rō qz iuſtu eſt ut oia ſint ordina

tissima: cui sp obtinendū sit et fm quā oīs lex serf: re
cteq; imitaf. h ille. Ideo oīs lex a diuina lege est ou
plicet. Primo effectuē et deriuatiōne: eoipso enī si iur
sta ē cū nō aliū oīscernas qd sit iustū: qd iniustū nisi le
ge diuina mediāte. iux illud Prover. viii. Per me re
ges regnāt et legū dōtores iusta discernūt. Secundo
mālit et subiectuē qd ex diuinis sermōib; pīne leges
impiales mālit cōposite sūt. nam nūma Dōpil; qd ro
mulo successit in regno p decem viros leges ex libris
Salomonis cōscrībi decreuit: et in latīnu sermonem
trāslatas in. xii. tabulas exposuit ut dicit Isidor; in lī
bro ethimologiz. vii et iurisconsult; ponit qd cū aliū
quid addim; vel detrahim; iuri diuino vel nāli tunc
ins ciuile efficiamus. Ex qbus cludit qd impator nul
la; pōt dōdere legē sup vīsum tpalib;. quoz administra
tio sibi cōcessa est ppter illā qd a deo deriuata est. Nec
aut cū nulla alia sit nisi ppter quā gladiū iurta aplm
acceptit scz in vindictam malefactorz et landē bonozū
p vīa iusticie seruāndā: et hā est diuinitū et spūiale p
ut et ipsa iusticia virt; nō corporal; s spūalis est tribu
ens vnicuiq; qd suū est. Et ideo impator si ad aliū si
nē qd adiusticie cōseruationē tpalia p legē vel sine le
ge ordinat illis nō vīc sed abutit: et iniussus posses
sor dicif. xiii. q. iii. qd dicā. Et Isidor; vīi supra. Ad
hoc siāt leges vt earū metu humana coereat auda
cia: tutaq; fit int̄ improbos innocentia: et in ipfis ipro
bis formidata supplicio: refreneturq; necādi facultas
Ad ppositū rosellus qd puerilis vīnū nō detestabilē
incedit: planū est ponēs duos fines in tpalib; qd vīc
erūt vīnū et vīr; vīlus et abusus. de et māmona ini
quitatis. vīi et seq̄t qd dū dicit papaz esse impatore
malorē in tpalib; iquātū tpalia ordinant ad spūalia
et ancillant dīnī: nō aut inquātū ad aliū sine ordinā
tur. qd sine sicut nō exp̄mit ita se male sentire demō
stravit. Nec valer obiectio dicere. qd spūalorē tenet
vacare diuinis qd sibi minime vīnūt: sed poti; pape
Rñdef enī qd cū ipsa impialis ptas h̄ annē spūali
tate: imo in se siderata spūale quoddā est cū iusticia
seruāda ad vindictā malorē et laudē bonoz fit subie
ctiū in aīa qd etiā p vīcionē et vīcrationē cōferat a
papa sīc et ipsa fides seu qlibet christianus cū est vī
etus in baptismo spūalitatem quādā h̄bit ideo sīc tota
ptas impialis ita et tot; ei; status nō human? simpli
citer h̄ etiā diuin? nūcupat: qd et impatores se diu
nos appellabāt qd etiā palliū et corona in qbus plenū
cudo ptatis siderat demōstrat cī alijs ornamenti
Conuincit iam aduersari; qtnor aslerere. Primo qd
romāni imperiū cū alijs ante christi aduentū vīsurpa
ta dīnī fuerat: qd tpalib; h̄ legē diuinā vīebant op
posito modo: qd in punitionē bonoz et landē malorū
et etiā cōstantin? an suā vīuestionē in psestionem
ecclesie vīebat suo dīnō vt sepe tactū fuit. Conuinci
eur etiā aslerere qd solimodo lege diuina tpalia ad
spūalia mere vel eis annexa ordinant scīz ad iusticie
cōseruationē: qd spūale quoddā est. vīi si p legē positi
ua velit ad aliū sine ordinare tūc in abusuz ordinabit
Conuincit etiā asserere papā in tpalib; maioresm eē
impatore simplicit; et abīq; vīla exceptione nisi impes
tatorē velit subiicere diabolo. Conuincit quarto asse
rere: qd fm suā doctrinā impator nō pōt condere legē
sup tpalia vt laici non debeat ipsa in testamētis lega
re ecclesijs: qd sic fm eu habet ancillarū diuiniis et non
sunt sub ptate impatoris sed pape vīi iterū impingit
in ptatem impatoris illā restringēdo ex sua doctrina
ou tñ als nimis ampliat. vīi reuera seipm non intelle
xit. put alibi de hac mā tractantius sup ptatem im
peratoris circa tpalia testanda ecclesijs. et fili de alijs

dīnī et terrātu cōitatib; qd varia statuta in talib; face
re nitunt. Secundo pbas eadē veritas respectu ipsoz
tpalib; inquātū nullo modo pīt a spūalitate separari et
hoc trib; modis. Primo siderādo eoꝝ pductionez
Secundo eoꝝ ordinationē. Et tertio eoꝝ motionē vel
actionē fm qd tria cōcludit papā b̄re vīlem iurisdictio
ne fug oīa tpalia: et qd impator immediatā executionez
recipit a deo mediate papa. Patet h̄ pīmo ex tpalib; p
ductione: qd enī nō ab alio principio pducta sunt tpas
lia: et ab alio spūalia vt manichei putauerūt: sed ab eo
de creatorē a quo pducta sunt spūalia: ab eodē etiāz
pducta sunt corporalia et tpalia qd creator visibiliū et
invisibiliū exclamāt. Ideo rosellus nullā distinctio
nē a spūali vīsu pōt facere nisi in abusū illā cōvertēdo
cū ipse de? sīc immediate bona nālia pduxit ita ad
bonū virtutis ordinavit. qd bonū cōprehēdit oīa ne
cessaria vite corporis: stat et dignitatis in qbus si sit
excessus fit abusus et. Nō in deū sed in diabolū rela
ta. Patet scđo eadē veritas ex tpalib; ordinatiōe. cū
enī ipsa tpalia ordinant ad bona spūalia tanq; orga
na et tanq; instrumēta. vīi pīhi posuerūt qd sine exteri
orib; bonis quoz fortuna ē dīnō nō vīngit ē felicē et
virtuose opari. vīi etiā ponit h̄ ex aīa et corpe. oport
et g vī sīc ipm corp; ordinat ad aīaz: et ē instrumētū
ei; mediate quo exercet opatiōes suas: sic ipsa bona
tpalia ad bona spūalia ordinant tanq; instrumēta vir
tutū. Si vīo impator ordinat ea ad aliū sine ordinabit
h̄ diuinā ordinationē et abusū vt sepe tactū ē. Aristot
iles pīmo politicoz. Siē hō vītūb; pfect; ē optimū
aliū: sic separat a lege et iusticia ē pessimū oīuz put ro
sellus impatore numerat si eū a lege sibi a deo i tpalib;
iposita separat: qd lex est vt vītū tpalib; ad necessi
tate sui stat in deibonoze et. Tertio veritas patet cō
siderādo tpalib; motionē et opationē. Vludem; enī qd
tpalia et corporalia mouent et regulant i eoꝝ opatiōib;
et ipsas itelligētias i tñ vī pīhi fm numerū mobiliū
corpoz posuerūt numerū motoz pīt. xii. metaph.
Istos etiāz motores posuerūt oīs regulari et moueri
ab uno motoze īmobili qd ē de. Augl. etiā dicit oīm
substātiā corporalē et tpalē administrari p angelos. Po
nere g duos fines i tpalib; spūalē et tpalē distinctos
oīno a se vīce: ita qd tpalis vīsus nullo mō vīcīt nec
cooperat ad spūalē: nec vt pīparamētū nec vt instru
mentū vt ipse exp̄ste loq̄tūt in suis verbis vt supra fu
erūt allegata: seq̄t qd ipse seq̄strat a tpalib; pīpīra
tes nobilissimas qd h̄t ab earū creatiōe. ordinatiōe.
et motione. vīi seq̄t finis oīno inordinatus causans
abusām et dilapidationem temporalium et quod sit
vt dicit papa non habet dominium sed solus impe
rator. Benedictus deus dicem; quia fatemur et nos
nec habere debet. sed ipse imperator quem sic consi
tit monarcham: constituit eum vt constantinus ha
buit ante suam conuersionem tyrannicum et vīsurpa
tum dominium in temporalibus seruens illi qui ou
cere ausus fuit christo. hec omnia tibi dabo si procu
dens adoraueris me. O indecens dedecus imperialis
maiestatis vt roselli doctrina peruersa faciat celarez
mancipi et seruum māmonē inīqtatio. his de causis
nūc potuit roselli exprīmē illū aliū sine in qd nō de
seruirēt etiā iūfālē et idirecēt dīnis silētio sp̄t rāleū
do. Et qd i nullo caplo sui tractat ita iactantē oxoz; ē
vī h̄ estimās p suā distinctionē de tpalib; datā obstru
xisse ora et soluisse argumēta oīuz doctoz asserētūm
papa maiores in tpalib; impatori. dicit leonum vt oīa
cūclūdāt et latrantiū linguis cōpescam. vere enī vt pa
tuit leonū et latrantiū oīa non compescuit. Sic enim
omnes inimici ecclie pīt vt male sentiēdo exerceat

ei^o doctrinā nī corporalē affligēdo exercēt ei^o paciētiā.
Ipse autē qz vt leo in abscondito infideli: singēs di-
uersa & puersa finxit dogmata ad subuertēdū corda
simpliciū palliata: id suas positiōes latibulis dolosis
cōpauit vñ apli^o suā fertiā qz doctrinā demōstravit.

C Tertia pars capituli in solutiones argumentoz.

D argumentū autē in p̄ncipio questionis in
ductū r̄nū def qz licet impator sit persona publi-
ca & leges possit condere: qz tñ res publica ē
sibi cōmissa: & vt ipse dicit a deo īmediate. Nos autē
dicimus mediāte papa: ideo etiā nō nisi tpalium reci-
pit administrationem nisi fm iusta legem qz iusta nō
est nisi fm directionē legis diuine vt supra tactus est
effectiue & subiectiue. vñ & illud Proverbi. viii. Per
me reges regnāt & legū conditores iusta discernunt.
Posset catholici vltiorē psequi c̄tra rosellum
doctrinam qz nec sine papa p̄t cōdere impator iusta
legem eo qz fm Dionysii Lex diuinitatis h̄ habet vt
ima a summis p̄ media p̄ficiant. Medi⁹ autē īf̄ deū
& populu christianum est ipse papa. A simili p̄ figurā
sicut nec aliq̄ lex populo israelitico nisi mediāte mo-
se Deutero. v. Ego sequester & medicus inter deum &
vos vt armūciarem vobis verba ei^o. Sed de isto no-
lumus cōtendere cū aduersario sed poti^o p̄prijs suis
telis & argumentis sternere cū solū vult a deo suā im-
peratore recipere p̄tātem: quo dato adhuc eo minus
p̄t condere aliquā legem ab sc̄qz co nū iniusta. Ad
aliud qd̄ infert legē humanam esse alia a lege dei vel
nāli eo qz mutari nō p̄t dici & si mutat humana lex
sepe ppter variationem humanoꝝ actuū: tñ qz semp
manet sub. directione legis eterne: seu etiā legis nālis
Ideo impator non p̄t cōdere legem in tpalibus nisi
iusta: si excedit erit iniusta. Ad illud autē quod ex au-
ctoritate christi: Reddite qz sunt cesa. zc. obijcitur di-
cendum qz per hoc poti^o ostēdit imperatorem esse sub
papa tanq̄ stipendiatiū ab eo loco dei: qz enim tpalia
sunt imperatoribus & regibus reddēda qz, p̄ stipendijs
ipsorū ad duplīcēm sūnē sc̄liz eccliaz defendere & chri-
stianum populu & rempublicā ī pace cōseruare: pro
quo ministerio quodā iure naturali & diuino stipen-
diandi sunt corporali thesauro ecclie. iurta illud apli^o
ad Lox. viii. Quis inquit militat p̄p̄rijs stipendijs.
quis pascit gregem & de lacte eius nō comedit. Sup
quo verbo dicit Aug. & ponit. xliii. q. i. militare. qz q
dam diuina prudētia sunt militarib⁹ stipēdias cō-
stituta: ne dum sumpt^o queris predo crassaf. Et apo-
stolus dicit ad Roma. xiii. Dei īq̄d ministri sunt in
hoc ip̄m serientes. Tu ergo roselle cū ponis aliuꝝ si-
nem in tpalibus & talē qz nec instrumentalit̄ & p̄para-
torie habeat deseruire p̄ pace & defēsione ecclie: di-
co qz finis ille sicut nō tendit ad salutē: ita nec ī statū
salutis ponit stipendiarios: qz tunc subreptores sunt
bonoz tpaliū ultra stipēdias eis taxata: & de numero
illorū militū vñna p̄ emendationē de qbus Lox. iii.
Cū milites venissent ad Jobannē & qzvissent ab eo
qd̄ faciemus nos vt salutē sumus? Redit: Nemine cō-
cutiatis sc̄z p̄ violentiam: neqz calūniā faciat sc̄z per
infrādulētam neq̄ciā: & stenti estote stipendijs vñis
hoc est stipendijs vobis taxatis vt exponit Lox. i. ad
quos fines in tpalibus rosellis nitit imperatore redu-
cere cum ad alium finem qz ad stipendium iustū tem-
poralia ordinare pretendit.

C Capitulū. x. destruēs fūdamētu roselli i eo qz ip̄s-
rator fm cū nō tenet p̄stare pape iuramentū fidelitatis.

Liens rosellus qz ex iuramento fidelitatis
qz imperator habet p̄stare pape: superioris
tas papalis p̄tātis ad imperiū p̄bat sepe do-

losum cōstruxit latibulū infidiosum dās documētū
qz ad illud iuramentū cesar nō astringit tanq̄ inferi-
or respectu pape: afferens qz sicut papa in spūalibus
non nouit superiorē in terris: ita nec cesar in tpali-
bus. Hoc autē qd̄ p̄stare iuramentū ī coronatiōe: vñctio-
ne: & cōsecratione cesari cēlēndū est poti^o iuramentū
nāli iuris & reuerētē. Pro cuius impugnatione mo-
dus cōsuetū est fernandus vt p̄mo ei^o p̄bationes dein
de earū impugnationes allegant & reuerant. ī capitu-
lo. qz sui tractat^o qd̄ incipit: Nūc aliud restat. dicit: qz
qz iuramentū extorū non possit dici fidelitatis iura-
mentū: qd̄ p̄bat: qz nō est iurandū leuiter: s̄z solū cu^z
req̄it necessitas. de iure iurā. & si christus. v. iacobus.
qz suffici sermo: sic sic. non nō. & qd̄ ampli^o est a ma-
lo est: nūc fallit in certis casib⁹ zc. Sc̄do sic p̄tās p̄o-
ficiatis & impialis semp debet tna alterā adiūuare &
presertim p̄ncipes eccliam romanam defendere. vt de
electi. c. venerabiliꝝ. vnde naturali debito ad hoc ip̄m
impator est astrictus & ideo nō debet ad hoc compel-
li. Tertio arguit illa iuramenta que sunt extorta ultra
id ad quod ex debito naturali & reuerētiali homo ob-
ligatur nō vidēt necessitatē inducere ad p̄stantum
nec & p̄iudicū vidēt asserre exhibenti. ff. quarū rep-
actio nō datur. l. i. q. que honorandus. Quarto qz per-
iculōsum est iurare. vnde & Augusti. super illud: An
dia nolite iudicare. dicit: Dis iuratio falsa est pernici-
osa. vera autē periculosa. nulla vñ est secura licet oīs cō-
trouerſie finis sit iuramentū. ad Hebre. vij. tamen vñ
princeps fateſ adimplere velle ad que tenet fine iura-
mentū supuacū videſ iuramentū. Itē quinto eodez
c. apluſ dicit: Doies p̄ maiores ſuos iurant. sed impe-
rator p̄ tpalibus nō recognoscit maiores: vt dicit ſu-
persus ſe determinaſ. qz non debet de tpalitate iura-
mentū p̄ſtare. Sexto cōcludit qz cū ecclia & imperiū
fraterniſent. in aut. quo oportet epi. in p̄n. & cū daf li-
bertas iurandi debitu naturale p̄ſoluit vñ cogi non
debet. Itē qz exactum nō p̄t dici fidelitatis iuramen-
tū: cōcludit dices. erit ergo pape p̄ſtandū iuramentū
reuerētē: non fidelitatis. qz iure nature p̄ncipes aſtri-
ctus est eccliam: p̄tificē: & clerū tueri: In ſriuz est vt
p̄ se allegat. mos antiquissime vetustatis: vnde tale iu-
ramentū inductū est. vt habet in cle. i. de iure iurā.
Canones hoc etiā dientant. lxiiij. di. tibi dñ. Item for-
ma iuramenti in libro p̄tificali relata reperit. qz liber
ala dicit Ordinariū episcopale. qz liber etiam appro-
batus est. vt not. glo. in dicta cle. i. in ver. pontificali.
simo qz ſit fidelitatis iuramentum est hodie declaratū
in dicta cle. i. presertim in verbo quia agit.

C Solutiones super premissa obiecta.

Via rosellus non dicit illūcētū esse iurame-
tū fidelitatis ſi p̄ſtare velit imperator.
sed dicit qz papa nō debeat aſtrigere ip̄m
ad hoc licet ſuſtineri poſſet eius in hoc poſitio. m̄ qz
ex doloso latibulo procedit: vtpote volens omnino
defendere papam eſſe inferiorē imperatore in tem-
poralibus vt patuit ex ante habitis: & ſc̄iſ qz iurame-
tū ſit p̄ſtandū ſuperiori: cogit hūc errorē concedere
imperatorem non eſſe aſtrictum ad iuramentū fideli-
tatis: ideo refutanda eſt ſua poſitio. Primo tamē vi-
dendū eſt qbus rōnibus impator manet aſtrict^o ad
iuramentū fidelitatis: & demum rōnes eius ſoluē-
de ſunt. Quo ad primū notandum qz in eo in quo
rosellus vult imperatorem absoluere a iuramento ſi
fidelitatis eum videtur ligare ad p̄ſtandū tale iuramentū
Nam cum dicit qz ex debito naturali & reuerētiali te-
netur iurare in ſua coro natione. non autem ex debito
obedientie quaſi ex coactione pape. & notuz eſt qz de-

bitum naturale seu naturalis iuris solumquemq; ad soluendum ligat: ideo etiam iurare ex debito natura lis iuris & reuerentie & ex debito fidelitatis seruande nulla est differētia. Preterea si vt allegat & bene due potestates sibi inuicem fraternali sunt in fraternia ius naturale & fidelitas concurredit non videtur differētia in iurare ex debito naturalis iuris & ex debito fide litatis vt sic iuramentum dicatur & iuris naturalis & reuerentalis: & cum hoc iuramentum fidelitatis. Et hoc per se concedit vbi ter. in clemē. i. dum dicit de factis prestandis: declarans illa fidelitatis fore dicit: debet intelligi si facti contingentia accidit: & tunc futura dicātur fidelitatis iuramenta: que scz ante fuerūt naturalis iuris & reuerentie. Secūdo cum dicit q; iura q; referunt prestita iuramenta. lxiii. di. dñi. 2. d. cle. I. facti contingentiā narrāt: nō obligationis vinculum iudicāt unde coincideret huiusmodi iuramenta nō est etiam cōtra rosellum. Ad intelligendū autē q; bus rōnibus iuramentū fidelitatis est prestandū & ce sare. Notat Augi. prefatus dicens: Q; q; ecclesia indi get defensore & p̄tectorē potissime in partibus italie & in occidentalibus regionibus in quibus ecclia nō so lu habet tēporalem vniuersalem iurisdictionem sicut in toto orbe noscī habere: iterū etiam habet mediā te ministro quem eligit seu eligere facit vt est imperatorū immediatam administrationē. Vnde & tenetur fidelitatem seruare ecclie precipue in tribus. Primo i tēdere in ipsi ecclesie exaltationē: vt vicz per rebellos & infideles ecclesia nō deprimat: sed potius illis expugnat iuxta posse suum supra candelabrum ponatur. Secūdo intendere in ecclie pastoz & rectoris defensionem: vt nec vita nec honor sibi debitus p eum auferat sed magis volentibus auferre p ipm viribus resistat. Tertio in tpalium p cōstantinū concessorū; ecclie cōseruationē: vt in talibus non p̄tendat aliquā immediatā iurisdictionem: sed solū teneat immediatam administrationē. Et ista tria ponunt in iuramento fidelitatis quod ipse imperator pontifici prestat tenet sicut expresse patet in c. supra dicto: tibi dñi. Ad argumēta iā dicit ad primū in quo rosellus duo includit. Unum q; fidelitatis iuramentū debet eē liberum nō extortū dicitur q; extortum si referēt ad voluntatem seu cōtra eius libertatem sic imperator nō cogitur iurare fidelitatem quā non pretenderet seruare q; sic deieraret. extortū autē id est limitatum ad certos articulos quos seruare cogitū si fidelem ecclie voluerit facere assistentiam: hoc necessariuz est sibi p ponere cū sibi administratio sup hoc temporaliū im mediate cōcedit: sup quibus tūc libere iurat q; velit esse fidelis dispēsatorē. Enī q; in arguento inuoluit rosellus q; videlicz nō sit leuiter iurandum. hoc ē potius cōtra eum: q; hic non est leuis causa cū in protestoz ecclie imperator assumitur. Et cum dicit q; sim pli. verbo standuz esset iuxta doctrinam saluatoris Rūdetur cur non ipse erga familiū suum hoc seruat quem iuramento & pmissionibus ligat: cum eccliam erga suam familiam hoc seruare dogmatisat. Sed aliud venenū in eo latet qd effundere cogitū duz as serit imperatorem maiore esse papa in tēporalibus: & ideo sufficere deberet sermo eius sic vel non. Sz de isto patet insufficientia & lenitas. Ad secundū cum dicit non est imperator cōpellēdus ad hoc ad qd nālē est astrietus. Rūdef q; natura nāta est iam infecta nimia cupiditate & ambitione: & vt experientia rerū ma gistra sepi romani pontifices grauissimas etiā iniustas passi sunt psecutiones: & ideo necesse est cōtra hu usmodi insultus puidere. Ad tertiu dum denuo loq

tur de extorto iuramento habet distinctio circa p̄m solutionem: & leges quas allegat nō loquunt ad nos strum ppositum cū hic impator non est maior papa in tēporalibus vt argumentoz p̄supponit: sicut ta men in foro cōtentioso qlibet est dominus suoz bo norum. Ad quartuz rūdit Aug. de ancha. Quamuis iuratio sit periculosa ex causa: tñ necessaria cū debita cautela est facienda. Ad quintū de cōtrouerzia termi nanda p iuramentum z. dicitur q; non solum ppter cōtrouerziā terminandā fit iuramentum: sed etiā ne oras & non incuras est iurandū. Quis ergo cū impator iuramentū p̄stat inter eū & pontificem controverzia non habeat: prestandū tamē est iuramentum ne cōtrouerzia incurras. Ad quintū q; homines p maiores suos iurant z. Dicimus q; impator nullū superiorem se recognoscit in tpalibus dñm qui fungatur auctoritate puri bois: sed tñ debet recognoscere superiorem se videlicz vicariū illius qui est verus deus & verus homo. Ad sextū patet solutio ex pmissis quia non est extortū & exactū iuramentum fidelitatis: qd ex naturali & reuerentiali debito exolutur. Vñ rosellus semp paralogisat: volens illa extrema esse vitiosa: q tamē insimul stare possunt. Vnde q; dicit pape esse iuramentū reuerentie prestādum non fidelitatis: seipm nō intellexit rosellus q; sic capiē iuramentū fidelitatis q; ob reuerentia dei cuius se famulū impator non dēsignatur recognoscere: etiā ipm q locum ei⁹ tenet in terris fidelē reueref. Et q; dicit hoc ppter fidelitatis eē iuramentū qd p̄stat ab inferiori dñs suo post ī uestiturā. h̄ totū cōdefit. Sed eū dicit impatorē non ē inferiorē pape in tpalibus cū ei rūdef q; papa cōsiderat vt talis. II. & vt papale h̄is officiū & sic cū officio fungat dei est inferior deo: & sequēter eius vicio adhuc nō tentat rosellus q; dēsignat h̄ sentire ppter impator habeat papā etiā loco dei suū supiorē in tpalib⁹ sed dicit illā p̄tatem sup tpalia recepisse īmedieate a deo. Et cum ei obiicitur q; christus cōcessit pētro celestis simul & terreni imperiū iura. xxiiij. di. c. j. & q; tāpa loco dei habet vlem iurisdictionē sup oia terrena cū sit loco ei⁹ qui dicere potuit: Data est mihi ois ptestas in celo & in terra z. Hic rosellus cōstruit se b̄ post latibulū vltra oia precedētia periculostum vt seprā dictū patuit videlicz q; tpalia vt ancillant̄ diuinis sunt sub p̄tate pape: & sic est maior impatore. Nō aut vt tpalia ad aliu finē ordinant: q; sic impator est minor pape qd dogma sufficientē supra. c. ix. ip̄probat. C Capitulū. xj. destruens fundamentum roSELLI sup doctioē constantini.

Ntendit rosellus q; sicut ecclia in filuestro accept dñiū in tpalib⁹ qd p̄ius nō habuit a cōstātino tanq; a dño rerū tpalium & monacha mudi: ita & iā impator vt monacha rerū tpaliū dñs ē & nō papa licet etiā papa dñs sit tpaliū. sed h̄ solū inquātū annullans diuinis p ut. s. c. ix. tactū fuit. Nec est p̄ncipal intētio cur de illa donationē mētione fuit. Scđa cā vt sūta & alioz doctoz opinione recitat qui diversa sup ipam donationē scripsérunt. oēs trise opinatiue & nō temere scripsisse assertuerūt: vbi ipam nō valuisse in p̄iudiciū successoz senserūt: p; vt etiā glo. tenet i aut. qno oportet epi. in p̄n. Ja. de are. dixit: q; nō valuit quo ad directā iurisdictionē: h̄ q; ad cōmodū iurisdictōis. Ja. bu. variauit. Dūs Signorius mediolanensis q; nō valuerit ad p̄iudiciū successoz: sz ipſi⁹ omnantis sic. Hic etiā aduersari⁹ n̄ roSELL⁹ concludit suis vijs q; non tenuit nec valuit in p̄ein dicium Leseris successoris donatio patrimonij beati Petri: cū plenissima tpaliū iurisdictionis executiō

et potestate. Itex dicit q̄ licet constatninus fīm dispositiōne palee quā qđē apocriphā dicit: nō solū pōtifici vrbem romanam rerumq; possessionem quāz hodie ecclēsia teneret et possidet elargitus sit: sed etiā omnes partes occidentales: tamē in rebus illis quas ad p̄sens ecclesia nō retinet: sed imperium semp tenuit: de donatione illarū non est amplius disputandum: sed sunt pleno iure cesari. Et hic nota quomō directe militat contra donationem cōstantini factam super regna occidentalia: subtrahēs a sede apostolica oīmodam iurisdictionem. Item dicit q̄ dominū rerū vt hodie possidet ab ecclēsia est solum particulare quo ad possessionem et p̄prietatem et nominale quo ad iurisdictionem totale et ius imperii: qz irreuocabile sine causa. non autē cum causa. et hoc quādō non astrinxit se iuramento ad non exercēdum. Hec sunt q̄ principali rosellus inuehit contra pōtificis auctoritatem.

C Solutiones super premissa.

Uristarū ventilationes in hac materia quo modo valeat ipsa donatio aut nou. Paruz refert: cum ecclēsia satis fundata sit theologorum sententijs et submissis rationib;: q̄ omnino valuit et irreuocabilis manet vt patebit. Solum hoc mētes pias fidelium turbat: quod iuristarū inuestigates: modernoz hereticorum errores et hūsitorū p̄cardorum et ualentiu; confirmant condēpnatos. hī enim temporale dominū omnino sequestrare ab ecclēsia et spirituali statu dum moliūtur plurimum super donationem constantini et eius inualitudinem se fundant vt etiam supra tactū fuit. Sed necesse est vt reuiniant scandala. Ue autē per quos. et hereses vt apostolus dicit: Oportet esse qui probati sunt manifesti si ant in nobis. iij. Lox. xj. Quid ergo catholice tenēdū sit breuiter dicamus fīm: q̄ et alijs senserunt catholici doctores. Primo dum dicunt q̄ donatio nō valuit quia fieri non potuit in p̄iudiciz cesaris successořis. Respōdetur hoc verū esse quando in donatione subtrahēs successori quod ei iure debetur. non autē quādo reddidit alteri q̄ sibi erat subtractum. Constantinus ergo quia reddidit ecclēsiae et vicario christi illa q̄ ad ipso receperat: et in abusum ex tyrānica potestate detinuerat infernali p̄ncipi et idolis seruicēdo: ideo reditio censem illa donatio. Cum enī domini est terrā et plenitudo eius et p̄ consequens pape sui vicarij: ideo de suo constantinus nibil dedit sed donando redidit in dominij recognitionem et honoris veneratimē et ita dicunt etiam legiste q̄ tenet glo. in. l. j. q. cum res. bem. de offi. p̄fec. v. z. lxij. di. ego ludovicus. Qz q̄ ritur qd si facta non fuisse et ecclēsia in suo spūalitā cummodo statu permanisset. vnde nec tot hereses: controuerſie insurrexissent. Respondeſ: q̄ ex directione sancti spūs ē vſg; in finem mūdi iuxta diuinum promissum non deferet ecclēsiā: necessarium fuit illum donationem puenire. Primo ad reprimendum infidelium insultus: cū enim gratissimas sustinuerit ecclēsia p̄secutiones fere vltra. 200. annos: vt martyru; histōrie vndiq; testātur ideo ne ecclēsia vlt̄rē etiā tēporalibus auxilijs destitueret: heretiq; vnde i ūlub; infidelium refisteret: talis donatio necessaria fuit. In ip̄s etiā fidei dilatationē: vnde et in oī loco p̄ q̄ttor mundi partes fides nō tam defendereſ q̄ dilataſ. Constantinus seip̄m ad orientales partes trāstulit: occidentales regiones filiostro comitēdo. Q̄ si dicat he reſeo varie ex illa donationē exorte sunt q̄ et vtra doctrinā christi talia militat cū ipse dixerit. Reges gentium dñanē et q̄ p̄tātē exercēt in eos benefici vocantur. Ap̄lī etiā dixerunt Act. vi. Nō est equū nos relinq̄c;

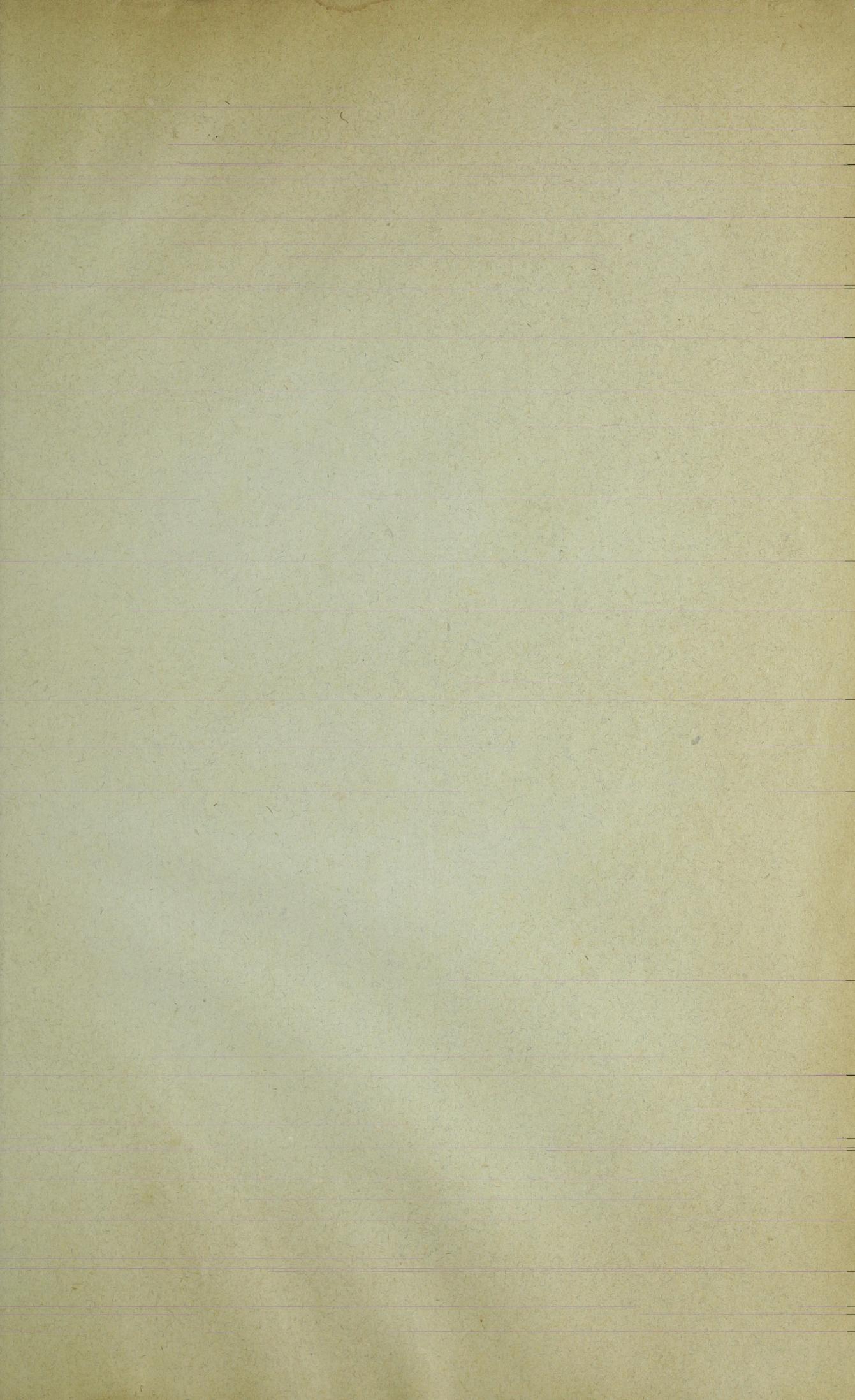
verbū dei et ministrare mensis vñ impeditiva fuit spūa liū actionū et cōſiles q̄fi innumerū sepe ab aduersariis recitantur auctoritates. Rūdef qz qz aliud est loq̄ de iurisdictione. aliud de amministratione. et iterū aliud de imediata executiōe. Nā quo ad iurisdictionē vñi uersalem oīq; tpaliū: etiā si cōstantin⁹ nullā donatiōrem fecisset: adhuc ab initio plena iurisdictionem semp ecclā habuit: qz et in clauiz collatione celestis simul et terreni iuiperij iura christus petro et suis succeſſorib; cōtulit. xxij. di. c. i. vt sepe supra tactū fuit. Demū quo ad imediata administrationē rēpora luū cum illa habet cōcurrere cum plena iurisdictione cum als no n censereſ plena nisi p̄ ministros illā habet. Itē ideo ip̄am habet qz imperatoři dat et nibil dat qd non habet vel p̄ se administrando: vel p̄ ministros. sic ecclēsia receperu. a christo. nō vt papa p̄ se imediata administrat tpalia sed p̄ ministros. vt p̄ prius seculi: que etiam administratio dicitur imediata executio qd erat tertium inquantū seculi negotia nō a spūali sed seculari statu exequūtur. vñ dictum erat petro: Mitte gladiū tuum in vaginā. qz gladio tpali qui vñ etiam illo iudicaf. vñ subiunxit. Dis qui gladiū accepit et c. qui etiam secularis gladi⁹ erat petri vñ dicerat christus: tuū gladium. suis inquā quantum ad vniuersalem iurisdictionē: ac etiā quantū ad imediata administrationē nō psonalē executionē. s̄z qz immediata psona impatoris recipit administrationē gladiū tpalis a papa loco dei. Hec etiam supra. c. ii. cōſira secūdū fundamentū roSELLi ad longū declarans ex verbis p̄cipiū Bernbar. ad eugenij. vñ semp ad sensum verboꝝ intēdere oportet. qz differēter se hñt plesia iurisdictionē. imediata administratio. ministerialis cōmissio: et imediata executio. Jam si q̄ris quid donauit cōstantinus circa h̄ quatuor. Rūdef primū non qz illā cōcessit christus in collatione clauiz. Secūdū etiā non nisi quo ad liberā administrationē tpaliū quā pri⁹ ecclā ppter psecutionē nō habebat. Tertiū etiā non recipit sed poti⁹ impatoris a papa recipiunt ut sic quartū exerceat in ecclēsia defensionē et. vt supra tactū fuit. vñ ex hac distinctione innumeris obutari p̄t argumētis. Rōnes ḡ roSELLi solūtūr. filiter et auctoritatib; allegatis rūdef: qz loquitur de imediata executiōe tpaliū. sic enī reges dñianē et benefici vocantur. Et sic impeditiva essent tpalia spūalium actuū de quo intēdebāt apli: Nō esse equū ministrare mensis quo ad imediata supple executionē. Heretici autē qz i bijs nō distinguit iō varijs iuoluūt errorib;. Alle, gantes vocē q̄ in ecclēsia sancti petri audita fuit. Iā vñenū intravit ecclēsiaz. Rūdef qz qz tpaliū administrationē nō auget cupiditateſ: nisi ex inordinata affectione et a spūalibus actib; retractione: cuiusmodi vñijs nō oēs implicant: cū quasi inuincib; sanctissimi ecclēsiae presules vt magnus Gregorius. magnus Leo. Eugenius. Damasius et quot in p̄mitiū ecclā q̄ sub tali donatione sanctissimam vitam duxerant. Aut quomodo venenosa et illicita potest donatio illa censiōri q̄ tot sanctissimi doctores vt Augustinus. Hieronymus. Ambrosius. Gregorius cum eorum innumeris sequacib; nūc̄ illicitam dixerunt: immo ap̄ probauerunt. als enim sequeretur vniuersalem ecclēsiam errare: quod esse non potest. xxij. q. j. Arrepta: Nec desunt etiam q̄ plures canonice auctoritates ipsam donationē comprobantes. vt. xcij. di. c. i. x. q. iij. relatum. xj. q. j. peruenit. lxij. di. ego ludovicus. xxij. q. si. c. si igitur. de elec. fundamenta. l. vi. temporaſia ḡ qz alijs in venenū vt florētes vinee serpētibus alijs i sanitate; ppter ea nō fūt yl̄ ab iſiēda ab ecclēsia.

Occurrit iā ppter pmissa dubitatio: quō videlicet illa donatio dicit potius restitutio q̄b ppe rei oblatio vt cōiter doctores dicunt: q̄ recipit a deo et dedit deo et quo iure partē dedit et nō totū cū totum a deo receperit. Relpōdet iuxta Augl. de anchana. Ad pnum q̄ papa cū sit verus dei vicari⁹ in terris: eo iure tpalium administratio concedit ab imperatore: et recipit etiā ab ipso: quo iure p̄dictoz bonoz administratio recipit a deo et datur deo. Recipit autē tpalium admini- stratio a deo p ipsum imperatore quantū ad vsum et quantū ad sui officij stipendiationem. Non enī alī imperatores et reges tributa accipere possent sine pec cato et cum merito erga deum: nisi q̄ stipendiarij sūt dei et ministri. Sed ecōuerso datur deo tēporalium administratio ab ipso imperatore quatū ad honoris venerationem et dominij recognitionem. Et papa hāc eandē immediatam administrationem cōcedit impe ratori quem eligit et coronat in vsum et in sui officij stipendiationem p defensione et pacifica gubernatio ne ecclesie. Et ad h̄ facit optime qd̄ pmo paraly. vlti. dauid dixit: In manu tua dñe virtus et potētia: et in manu tua magnitudo et imperium omnij sunt diuis tie. tua est gloria. tu dñaris oīum. ego autē et populus meus quid sumus et possum⁹ tibi aliq̄ pmissere vel dare cū tua sint oīa. pelegrini enī sumus et aduene. Sz et bec ipsa q̄ de manu tua accepim⁹ dedimus tibi. Ad hoc etiā facit q̄ scribi⁹. xij. q. j. videntes. Ad ppositū redeundo cōstantin⁹ ante cōuerstionē habuit mālia i perij: et hoc v̄surpativē: scz orbē a deo conditū. Itē ex populi electione cōcurrente diuina pmissione habuit verū imperij lic̄ non merū. Ideo cōuersus ad fidem ipsa mālia imperij pri⁹ habita: pcepit iusto titulo vt verum et merum imperij babens ex dei ordinatione: et non lā solū pmissive. Recipit ergo: et dedit supple i diuini dominij recognitionē tanq̄ oblationē ad dei reuereritatem vt ipse dauid. Lū autē q̄ritur cur nō totū resignavit: cū totū v̄surpatine tenuerat. et totū d̄z restituī et nō pars in male acq̄stis. Respōdetur q̄ totum deo dedicauit in ambabus partibus: cū solum i fidei ptectionē etiā partē sibi retinuit ad partes orientales ibi sedē suā instituēs: et occidentale ecclie romane re linquens: vt sic v̄trobicq̄ p orbem fides christi dilata ref. Finaliter autē cum in illa donatione. vt. xcvi. di. constantinus. s̄ ibitur: q̄ dictus impator coronam et regiam ptate. et dignitatē in vrbe romana et i italia et in partibus occidentib⁹ apostolice filiistro cō cessit et oībus successoribus. An per hoc papa habeat recognoscere suū dominij in tpalibus ab imperato re: de quo tota controvērsia versat in p̄nti opere. Oz etiam aduersarij plurimuz intunq̄ defendere ex his q̄ in dicto. c. scribuntur dū dicitur: Decernimus itaq̄ et hoc vt ipse beatus filioster et successores ei⁹ diadema te videlicet et corona quā ex capite nostro illi concessi mus ex anno purissimo et gēmis p̄ciosis vti debeat p honore beati petri. Iterum habetur: Tradim⁹ pa lacium nostri imperij lateranense: deinde diadema vi delicet corona capitis nostri simil et frigi⁹ simulq̄ clā midem purpurea atq̄ tunicam coccineam: et omnem pcessionem impialis culminia et gloriā potestatis no stre: vnde in his et similibus aduersarijs magnaz v̄m faciūt: imperatores per hoc maiore esse in tēporalibus pontifice romano: sed adeſt facilis solutio. Nam cum ipsa tēporalia p̄cipue constantino subiecta tripliē poterant considerari. Primo vt tyrannice occupabātur seu expendebat. Secūdo vt immediatā habue tur administrationem ab ipso constantino: qui etiā dominus dicebatur tēporaliū: sive iusto sive v̄sur

pato titulo de quo non est vis ad presens: cum tamē scimus q̄ dñiū in se erat v̄surpatū. et verum dñiū solum fuit in linea christi et sepe tactum est. Et tertio cōsiderari possunt quantū ad vniuersalem et totalem iurisdictionem disponēdi et agendi de ipsis ad libitū. Et licet duobus pmissis modis papa possit dici recognoscere suū dominij ab imperatorib⁹ et regibus inquāsum aliquis qui iniusto titulo regnū acquisiuit̄. vt si nō iniusto titulo tamē tyrannice gubernasset illud resignaret tanq̄ domino vniuersali: id est vicario ei⁹ qui solus dicere potuit post resurrectione: Data est mihi oīs potestas in celo et in terra. Math. vltimo. Et q̄ finem et terminū illius terrene p̄tatis ponet ad libitū voluntatis sue cū in Job. xxvij. c. dicit: Columne celi paudent et cōtremiscunt ad nutuz eius et sub eo cernantur q̄ portant orbum. Tamen tertio modo videlz quo ad vniuersalem iurisdictionē omnij tēporalium impossibile est vt ipse filiester a cōstatino receperit dupli cōrōne. tum quia a solo christo p collationem clasuij vt successor petri accepit: celestis videlicet et terreni imperij. infra. xxij. di. c. i. Secūdo quia et ipse cōstantinus fuit vnum suppositū particulare in humana natura vñ non potuit habere iurisdictionem in omnia supposita nature humane. nō sic autē in christo in quo cōrōne diuinitatis coniuncte. suppositum illud habuit iurisdictionem in totam naturam humana. et hec ratio bene vltimo loco ponitur cum ex ea quisq̄ intelligere pōt̄ q̄ debiliter rosellus incedit: volēs semp vniuersalem iurisdictionē et ordinariaz potestatem ipsis particularibus suppositis vt Libero Pilato Cōstantino et c. etiā super mortem christi attribuere: qd̄ pias rum aurum valde est offensiū: quare et merito eius positiones fuerūt condēnate et incinerate. Patet et foliū sup argumenta inducta. q̄ dedit in dominij recognitionem coronas et imperialia insignia ei cui merito habere debuit et ab eo recipere. Qñ etiam arguit ex canone: cū ad verum. et alijs canonibus q̄ in tpalibus impator sit maior pape et q̄ papa non debet sibi v̄surpare iura iperij: et q̄ illa non habeat ipator nisi a deo. dicit ad pnum q̄ maior est quo ad immediatam executionem: nō quo ad vniuersalē iurisdictionē et i meditationē administrationē quā imperator habet recipere papa: imo dicim⁹ et ipsa immediata executio in qui censem maior pape: est potius maioritas seruitutis et dignitatis: q̄ sic etiā Pilatus fuit maior christo: vt impator pōt̄ dici maior deo. Ad secūdū q̄ papa non debet sibi v̄surpare iura imperij intelligit etiā quo ad immediatam executionē tēporalium. Ad tertium q̄ imperator habet sua iura a solo deo. Rūdef verū esse: q̄ non habet a papa nisi vt loco dei qui sui regni iōs coheredes efficiat in presenti per gratiam: et in futuro per gloriam Amen. Finis

Explicit replica inq̄sitoris Germanie fratris Heinrici institoris aduersus dogmata peruersa Roselli. Imp̄s Uenetijs arte et ingenio Jacobi de Lencho: expensis tamen dñi Petri Liechtenstejn. Anno dōmini. i. 49. 9. die vō Julij. 27.

A. Schönfeld
Brauner
FRIEDRICH
Salomon

1872

